

Förtroendemanna^{inflytande}
ökad kvalitet och
rättssäkerhet

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2015

National Library
of Sweden

Betänkande av Utredningen
om socialförsäkringsnämndernas
framtida roll.

SOU 1997: 134

Förtroendemanna^{inflytande}
ökad kvalitet och
rättssäkerhet

Betänkande av Utredningen
om socialförsäkringsnämndernas
framtida roll.

SOU 1997: 134

Ref 10B

Occ 50W

Statens offentliga utredningar
1997:134
Socialdepartementet

Förtroendemannainflytande – ökad kvalitet och rättssäkerhet

Betänkande av
Utredningen om socialförsäkringsnämndernas framtida roll
Stockholm 1997

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes, Offentliga Publikationer, på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90

Svara på remiss. Hur och Varför. Statsrådsberedningen, 1993.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren kan beställas hos:

Regeringskansliet Förvaltningsavdelningen
Distributionscentralen
103 33 Stockholm
Fax: 08-405 10 10
Telefon: 08-405 10 25

Till statsrådet Maj-Inger Klingvall

Den 30 april 1997 beslutade regeringen direktiv (dir.1997:71) som gav en särskild utredare i uppdrag att ta fram förslag och det beslutsunderlag som behövs för att genomföra de föreslagna ändringarna av socialförsäkringsnämnderna; Utredningen om översyn av socialförsäkringsnämnderna.

Med stöd av detta beslut förordnades riksdagsledamoten Eva Eriksson som särskild utredare fr.o.m. den 11 juni 1997.

Som experter har förordnats departementssekreteraren Eva Stina Alfredsson, Socialdepartementet socialförsäkringsombudet Helena Almström, Riksförsäkringsverket direktören Alf Eckerhall, Svenska Arbetsgivareföreningen utredningssekreteraren Anna-Stina Elfving, Tjänstemännens Centralorganisation departementssekreteraren Karin Frank, Socialdepartementet ombudsmannen Charlotta Krafft, Sveriges Akademikers Centralorganisation utredaren Ellen Linder, Landsorganisationen i Sverige kammarrättsassessorn Lia von Sivers, Riksdagens ombudsmän direktören Sven Eric Svensson, Uppsala läns allmänna försäkringskassa.

Som sakkunnig har förordnats ombudsmannen Leif Thern, Försäkringskassaförbundet.

Jur.kand. Monica Wistedt Höeg har sedan den 1 juli 1997 varit utredningens sekreterare.

Utredningen, som har antagit namnet Utredningen om socialförsäkringsnämndernas framtida roll (S 1997:09), överlämnar härmed betänkandet Förtroendemannainflytande – ökad kvalitet och rättssäkerhet, SOU 1997:134.

Utredningsuppdraget är i och med detta avslutat.

Stockholm den 15 oktober 1997

Eva Eriksson

/Monica Wistedt Höeg

Innehåll

<i>Förord</i>	3
<i>Förkortningar</i>	9
<i>Sammanfattning</i>	11
<i>Författningsförslag</i>	19
1 Förslag till Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring	19
2 Förslag till Lag om ändring i lagen (1979:84) om delpension	24
3 Förslag till Lag om ändring i lagen (1973:380) om arbetskadeförsäkring.....	25
4 Förslag till Lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd	26
5 Förslag till Lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag.....	27
6 Förslag till Lag om ändring i lagen (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret	29
7 Förslag till Lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård	30
8 Förslag till Lag om ändring i lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare	31
9 Förslag till Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.....	33
10 Förslag till Lag om ändring i lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn	34
11 Förslag till Lag om ändring i lagen (1993:389) om assistansersättning	35
12 Förslag till Lag om ändring i lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade.....	36
13 Förslag till Lag om ändring i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer	37

1	<i>Inledning</i>	39
1.1	Utredningens direktiv.....	39
1.2	Utredningsarbetet.....	42
2	<i>Bakgrund</i>	43
3	<i>Principer för bestämmandet av antalet socialförsäkringsnämnder</i>	45
3.1	Gällande bestämmelser och nuvarande förhållanden.....	45
3.2	Ärendemängd och sammanträdesfrekvens.....	46
3.3	Organisatoriska förhållanden och geografisk indelning.....	47
3.4	Antal socialförsäkringsnämnder.....	48
3.5	Skall alla socialförsäkringsnämnder avgöra alla ärendeslag.....	49
4	<i>Nämndledamöternas roll och ansvar</i>	51
4.1	Behovet av klarläggande – kritik över otydliga roller.....	51
4.2	Nämndledamotens roll.....	52
4.2.1	Rättssäkerheten.....	52
4.2.2	Nämndledamotens ansvar.....	54
4.2.3	Länk mellan allmänheten och försäkringskassan.....	54
5	<i>Nämndernas beslutsbefogenhet</i>	57
5.1	Nuvarande beslutsbefogenhet och antal fattade beslut.....	57
5.2	Pågående utredningar.....	58
5.3	Överväganden och förslag.....	59
5.3.1	Nämndärendenas särdrag – ny definition.....	59
5.3.2	Beslutsbefogenheten – förstabeslut.....	60
5.3.3	Beslutsbefogenheten – omprövningsbeslut.....	62
5.4	Part i domstol.....	64
6	<i>Nämndernas sammansättning</i>	65
6.1	Uppdraget.....	65
6.2	Nominering till ett viktigt uppdrag.....	65
6.3	Gällande bestämmelser och nuvarande förhållanden.....	66
6.4	Köns- och åldersfördelning.....	67
6.5	Vilka skall få nominera?.....	67
6.6	Mandatperioden.....	69
6.7	Överväganden och förslag.....	70

7	<i>Föredragandefunktionen</i>	75
7.1	Gällande bestämmelser och nuvarande förhållanden.....	75
7.2	Föredragandens roll, arbetsuppgifter och ansvars- område	76
7.3	Överväganden och förslag	77
7.4	Skiljaktig mening	78
8	<i>Kostnader</i>	81
9	<i>Kompetens- och utbildningsfrågor</i>	83
10	<i>Ikraftträdande och övergångsregler</i>	85
11	<i>Författningskommentarer</i>	87
11.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:381) om allmän försäkring	87
11.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1979:84) om delpension	89
11.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1973:380) om arbetsskadeförsäkring.....	90
11.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd	90
11.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag.....	90
11.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret	91
11.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närstående	91
11.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare	92
11.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.....	92
11.10	Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn	92
11.11	Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:389) om assistansersättning	93
11.12	Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade.....	93
11.13	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer	93

Bilaga 1	Förtroendevald i socialförsäkringsnämnd	95
Bilaga 2	Utdrag från RFV:s rapport Förtidspension/Sjukbidrag (RFV Anser 1995 13)	109
Bilaga 3	Socialförsäkringsnämndens behörighetsområde	117
Bilaga 4	Antal beslut per ärendeslag och försäkringskassa samt antalet socialförsäkringsnämnder år 1996	121

Förkortningar

AFL	Lagen (1962:381) om allmän försäkring
bet.	Betänkande
dir.	Direktiv
FKF	Försäkringskassaförbundet
JO	Justitieombudsmannen
LO	Landsorganisationen i Sverige
LRF	Lantbrukarnas riksförbund
prop.	Proposition
RAF	Riksförsäkringsverkets administrativa föreskrifter
RFFS	Riksförsäkringsverkets författningssamling
RFV	Riksförsäkringsverket
RRV	Riksrevisionsverket
SACO	Sveriges Akademikers Centralorganisation
SAF	Sveriges Arbetsgivareförening
SFN	Socialförsäkringsnämnd
SfU	Socialförsäkringsutskottet
SOU	Statens offentliga utredningar
TCO	Tjänstemännens Centralorganisation

Sammanfattning

Uppdraget

Med anledning av de förslag om förändringar i den nuvarande organisationen av socialförsäkringsadministrationen som lades fram i proposition 1996/97:63 Samverkan, socialförsäkringens ersättningsnivåer och administration, m.m. fick jag i uppdrag att ta fram förslag och det beslutsunderlag som krävs för att genomföra de föreslagna förändringarna. I uppdraget ingår att

- ta fram de principer som skall vara styrande för bestämmandet av antalet nämnder inom ett verksamhetsområde,
- se över nomineringsförfarandet och nämndernas sammansättning,
- se över de förtroendevaldas roll,
- se över nämndernas beslutsbefogenhet och klargöra om nuvarande beslutsbefogenhet är ändamålsenlig eller om ytterligare eller färre ärendeslag bör bli föremål för beslut av socialförsäkringsnämnden,
- överväga vilken typ av ärenden som nämnden i framtiden skall ansvara för,
- belysa föredragandefunktionen och lämna förslag till utformning.

Principer för bestämmandet av antal socialförsäkringsnämnder

Jag föreslår att antalet socialförsäkringsnämnder inom en försäkringskassa skall vara så stort att rättssäkerhet, kvalitet och kostnadseffektivitet i handläggningen av ärenden säkerställs samtidigt som kravet på snabbhet i handläggningen tillgodoses. Det är angeläget och ett rättssäkerhetskrav att antalet ärenden hålls på en sådan nivå att det både finns utrymme för ledamöterna att hinna sätta sig in i dem och att det ges tillfälle till en meningsfull dialog under sammanträdet. Antalet ärenden per sammanträde bör därför vara högst 40–45 stycken. För att ärendehandläggningen inte skall bli onödigt fördröjd samt att nämnden

skall kunna sköta sin roll som part i domstol, bör nämnden sammanträda minst var fjortonde dag.

Vidare föreslås att varje socialförsäkringsnämnd skall besluta i alla slag av ärenden som skall avgöras av nämnd. Om det finns särskilda skäl kan dock försäkringskassans styrelse besluta att viss grupp av ärenden skall avgöras av den nämnd som styrelsen bestämmer. Denna möjlighet skall utnyttjas restriktivt.

Nämndledamotens roll och ansvar

Nämndledamotens roll är att fatta beslut i enskilda försäkringsärenden, att som allmänhetens företrädare ha insyn i försäkringskassans verksamhet och beslutsprocess och att genom sitt deltagande i ärendehandläggningen förstärka rättssäkerheten. Dessutom bör ledamoten vara en länk mellan allmänheten och försäkringskassan.

Lekmännens medverkan i beslutsprocessen är viktig för att stärka rättssäkerheten. När flera tar ställning till ett ärende bör risken för godtycke, förbiseende av väsentliga fakta och missuppfattningar minska, dessutom blir ärendet mer allsidigt belyst.

Nämndens arbetsuppgifter är närmast domstolsliknande och nämndledamöterna skulle kunna liknas vid nämndemännen i domstol.

Många nämndledamöter och ersättare har fackliga eller andra uppdrag, är verksamma inom politiska partier eller är kommunpolitiker. I dessa sammanhang är ledamoten vald eller utsedd för att företräda en politisk uppfattning eller medlemmarna i en organisation.

I sitt uppdrag i nämnden är det inte meningen att ledamöterna skall vara representanter för dem som utsett eller föreslagit dem. Deras uppgift är i stället att som lekmän med sin livserfarenhet och sina erfarenheter och kunskaper om samhället, arbetsmarknaden, lokala och regionala förhållanden, m.m. objektivt ta ställning till ett presenterat beslutsunderlag, bedöma och väga samman de olika omständigheter som föreligger i det enskilda ärendet och fatta beslut i enlighet med gällande rätt.

Av en genomförd undersökning framkommer att inte alla ledamöter är klara över sin roll utan ser sig som representanter för sina organisationer eller partier. Detta är allvarligt och måste uppmärksammas. Försäkringskassornas ledning men även Försäkringskassaförbundet har här ett informations- och utbildningsansvar för att de som nominerar ledamöterna och ledamöterna själva blir väl medvetna om ledamotens uppgift och roll. Annars kan ledamöterna bli ett hot mot rättssäkerheten istället för att stärka den och därmed urholka försäkringens legitimitet.

Jag anser att nämndens ledamöter bör vara en länk mellan allmänheten och försäkringskassan och till kassans ledning framföra synpunkter på kassan som organisation och socialförsäkringssystemen som sådana.

Genom sitt deltagande i beslutsprocessen får ledamöterna inblick i vilka konsekvenser trygghetssystemen får för den enskilde. De bör i sina organisationer, politiska partier och genom att delta i den allmänna debatten göra försäkringskassan och socialförsäkringen känd och påverka för att få förändringar till stånd när de anser att sådana är påkallade.

Nämndledamöterna skulle, på styrelsens uppdrag och tillsammans med tjänstemän hos kassan, kunna företräda kassan i olika sammanhang, t.ex. i de av regeringen föreslagna samverkansgrupperna inom rehabiliteringsområdet.

Nämndens beslutsbefogenhet

Ända sedan de allmänna försäkringskassorna bildades år 1962, har förtroendemän beslutat i vissa typer av ärenden. Socialförsäkringsnämnden fattar beslut i ärenden som har stor betydelse för den enskilde från trygghets- och försörjningssynpunkt samtidigt som ärendena ofta inrymmer betydande inslag av skälighetsbedömning. Dessutom omprövar nämnden vissa tjänstemannabeslut, när en enskild begär att beslutet skall omprövas.

Under år 1996 fattade landets socialförsäkringsnämnder beslut i drygt 140 000 ärenden. Av dessa var bl.a. 86 000 beslut om förtidspension, 17 500 beslut enligt lagen om arbetsskadeförsäkring, 11 500 beslut om vårdbidrag och 9 000 om handikappersättning. Nämnderna fattade dessutom 3 800 omprövningsbeslut.

Utöver sin behörighet att besluta i enskilda ärenden skall nämnden även föra försäkringskassans talan i länsrätt och kammarrätt, om en fråga som nämnden avgjorts överklagas. Nämnden får bemyndiga en tjänsteman hos kassan att företräda nämnden vid domstol. Det är vanligt att så sker.

Socialförsäkringsnämndens beslutsbefogenhet är inte ändamålsenlig till alla delar, som den är utformad i dag. Den är alldeles för uppsplittad på en mängd olika ärendeslag som rör ärenden vars konsekvens för den enskilde och samhället har synnerligen stor spännvidd. Ledamöterna har svårt att få tillräcklig inblick i alla regler som blir aktuella, ibland bara någon enstaka gång per år. Prövning i nämnd får inte vara endast en formell fråga – ledamöterna bör ha en rimlig möjlighet att

sätta sig in i de ofta komplexa och komplicerade ärendena så att de kan få ett reellt inflytande i beslutsprocessen.

Man bör också ta ställning till nämndernas medverkan i ärendehandläggningen utifrån ett kostnadsperspektiv. Under år 1996 uppgick kostnader för arvoden, reseersättningar, arbetsgivaravgifter m.m. till ca 36 miljoner kronor. Till detta kommer kostnader för nämndorganisationen och tjänstemännens arbete med de ärenden som skall föredras inför nämnden. Lekmännens medverkan skall få kosta, men i dessa ekonomiskt mycket kärva tider kan man ändå inte helt bortse från kostnaderna.

I mina överväganden har jag låtit kvalitetsaspekterna få stor betydelse. Jag anser att kvaliteten kan höjas om nämnden får färre ärendeslag att besluta i. Jag föreslår därför att socialförsäkringsnämndens beslutsbefogenhet koncentreras till ärenden som under avsevärd tid har väsentlig betydelse för den enskilde från försörjningssynpunkt eller där ersättningen är ägnad att höja den enskildes livskvalitet. I ärendet skall det samtidigt finnas utrymme för bedömning.

Jag föreslår att ärenden om delpension, eftergift av återbetalningskyldighet för utbetalade underhållsstöd och bidragsförskott s.k. kraveftergift, bostadsbidrag och näringsbidrag inte längre skall beslutas av nämnd. Däremot skall nämnden fortfarande besluta om förtidspension, efterlevandepension, handikappersättning, vårdbidrag, bilstöd till handikappade, assistansersättning och ärenden enligt lagen om arbetskadeförsäkring och statlig personskadeförsäkring. Jag föreslår vidare att socialförsäkringsnämnd inte längre skall ompröva några tjänstemannabeslut när en enskild begär omprövning.

Nämndernas sammansättning

En socialförsäkringsnämnd består i dag av sju ledamöter och sex ersättare. Ordföranden utses av regeringen. Tre ledamöter och tre ersättare väljs av landstinget eller i förekommande fall av kommunfullmäktige. Tre ledamöter och tre ersättare utses av Riksförsäkringsverket. Nämnden utser inom sig en vice ordförande. Ledamöterna skall ha en så bred och allsidig representation som möjligt från det egna försäkringskasseområdet. De personer som i första hand bör komma ifråga är de som är bosatta inom nämndens geografiska område.

I de nuvarande nämnderna är könsfördelningen tämligen jämn. Ledamöternas genomsnittsålder är 55 år, 27 procent är över 60 år medan endast 26 procent är yngre än 50 år. Det är önskvärt med en jämnare åldersfördelning. För att markera vikten av en jämn köns- och åldersfördelning föreslår jag att det av lagen skall framgå att styrelsen

skall eftersträva att ledamotskåren får en allsidig sammansättning vad avser ålder, kön och yrke.

Nämnden fattar beslut i ärenden som har mycket stor betydelse för den enskilde och som innebär ett stort ekonomiskt åtagande för samhället. Det ligger därför ett stort ansvar på de som får nominera ledamöter. Det är viktigt att de bemödar sig att finna lämpliga kandidater – personer som är kunniga, kloka, engagerade och som har tid och möjlighet att ägna sig åt uppdraget. Det är i stor utsträckning de som nominerar som avgör hur väl lekmannamedverkan kommer att fungera och vilken kvalitet och legitimitet som blir följderna av denna medverkan.

Socialförsäkringsutskottet har uttalat att arbetsmarknadens parter bör ges rätt att nominera ledamöter i nämnderna. Problemet är att inte alla parter är villiga att medverka. SAF kommer av allt att döma inte att nominera några ledamöter och SACO har tydligt uttalat att de vill undvika en koppling mellan den fackliga organisationens roll och myndighetsutövning. Meningen med att både arbetstagar- och arbetsgivarorganisationerna skall ha rätt att nominera ledamöter är att få personer i nämnderna med kunskap om och erfarenhet av olika sidor av arbetsmarknaden och förhållandena på denna. Om arbetsgivar- och företagar-sidan inte blir representerad alls eller endast representerad från en snäv sektor av arbetsmarknaden och dessutom en facklig organisation uteblir, sätts vitala delar i detta resonemang ur spel.

Men jag hävar att det vid nomineringen är viktigare att få engagerade personer till nämnderna med kunskap om och erfarenhet från olika områden i samhället och från arbetsmarknaden, än vilka som nominerar dem. Ledamöterna *skall inte* representera dem som nominerat dem utan vara allmänhetens företrädare. Nämndens ledamöter har i allt väsentligt samma roll och funktion som nämndemännen i domstol. Nämndemännen väljs av landsting eller kommunfullmäktige. Med den jämförelsen borde det enligt min uppfattning vara de politiska partierna som skulle nominera ledamöter i socialförsäkringsnämnderna. Mot denna bakgrund och med vetskap om att inte alla centrala organisationer på arbetsmarknaden är villiga att nominera ledamöter, är jag tveksam till om det är lämpligt att föreslå att de skall få nomineringsrätt. Jag menar att det vore önskvärt att regeringen beaktar dessa förhållanden.

För att få del av samtliga arbetsmarknadens och även andra organisationers, t.ex. handikapporganisationerna, värdefulla kunskaper och synpunkter, kan det vara lämpligt att försäkringskassans styrelse inrättar särskilda organ där dessa är representerade. Där skulle t.ex. övergripande rehabiliteringsfrågor kunna diskuteras.

Enligt riksdagens beslut skall försäkringskassans styrelse utse nämndens ledamöter. Det innefattar även nämndens ordförande. Ordföranden har en mycket viktig roll. Hur arbetet i nämnden fungerar be-

ror i rätt stor utsträckning på vederbörandes förmåga att sköta uppgiften. De lagar som styr försäkringskassans och därmed även socialförsäkringsnämndernas verksamhet reglerar en stor och synnerligen betydelsefull del av hela vårt välfärdssystem. De beslut som fattas har som tidigare nämnts mycket stor betydelse för den enskilde och för samhällsekonomin. För att med eftertryck markera uppdragets betydelse anser jag att ordföranden även fortsättningsvis skall utses av regeringen efter förslag av politiskt parti. De kan då utses efter samma principer som i dag, dvs. oberoende av partitillhörighet.

I prop. 1996/97:63 framhålls att det kan innebära stora fördelar att kunna kombinera uppdrag i kassans styrelse och dess socialförsäkringsnämnd. Det råder delade meningar om det är förenligt med etiska normer i samhället att styrelsen utser någon från den egna kretsen att vara ordförande i en nämnd. Om regeringen utser en ordförande som tillika är ledamot av styrelsen, blir denna fråga inte aktuell.

Det är önskvärt att få en effektivare nämndorganisation och att kvaliteten på nämndarbetet höjs. Det finns därför skäl att minska antalet ledamöter och ersättare till fem respektive fyra. För att ersättarna skall kunna fullgöra sitt uppdrag på ett kvalitativt tillfredsställande sätt när de inträder i ordinarie ledamots ställe, föreslår jag att de skall ha närvaro- och yttranderätt vid nämndens sammanträden och att vederbörande skall vara personlig ersättare för en ledamot. Med färre ordinarie ledamöter och med ersättare som har närvaro- och yttranderätt tror jag det finns större förutsättningar att få den eftersträlvade kvalitets- och effektivitetshöjningen. Även ersättarna kan då bidra med sina erfarenheter och kunskaper och de blir engagerade i nämndens arbete på ett aktivt sätt.

Jag föreslår att två ledamöter och två ersättare utses efter förslag av organisationer på arbetsmarknaden. Styrelsen beslutar vilka som skall få nomineringsrätt. Ledamöterna bör vara verksamma inom nämndens geografiska område. Två ledamöter och två ersättare utses efter förslag av de politiska partier som är representerade i landstinget respektive kommunfullmäktige. Styrelsen skall eftersträva att ledamöter och ersättare i nämnderna får en sammansättning som motsvarar den politiska representationen. Ledamöterna bör vara bosatta inom nämndens geografiska område.

Socialförsäkringsnämnden skall vara beslutsför när minst tre ledamöter är närvarande.

Ledamöterna bör utses för en tid av fyra år, räknat från den 1 april året efter det att val ägt rum. Från samma tidpunkt skall socialförsäkringsnämnderna inrättas.

Antalet nämnder och kostnader

De föreslagna förändringarna i nämndernas beslutsbefogenhet medför en beräknad minskning med ca 8 000 ärenden per år vid oförändrad ärendetillströmning. Med de principer för bestämmandet av antalet nämnder som föreslagits och med hänsyn tagen till ärendeminskningen, skulle det behövas ca 130 nämnder i landet.

För närvarande pågår två utredningar – Förtidspensionsutredningen och Arbetsskadeutredningen – vars förslag kan leda till beslut som kan få betydelse för nämndernas verksamhet. I dagsläget finns därför så många osäkra faktorer att det är mycket vanskligt att göra någon mer välgrundad beräkning av hur många nämnder som kommer att behövas år 1999.

Genomsnittskostnaden för en socialförsäkringsnämnd var år 1996 215 000 kronor. Med samma ersättningsnivåer och med hänsyn tagen endast till den förändrade ärendemängden skulle kostnaderna sjunka med drygt 7 miljoner kronor.

Föredragandefunktionen

Frågor avgörs i socialförsäkringsnämnd efter föredragning av tjänsteman hos försäkringskassan. Föredragandeorganisationen varierar mellan och ibland även inom försäkringskassorna. Hos några kassor finns särskilda föredragande där kassan uppställt särskilda krav på kompetens hos de som utsetts. Hos andra kassor ingår föredragningen som en naturlig del i handläggarens övriga arbetsuppgifter, utan att kassan gör någon särskild prövning av vederbörandes kompetens.

Föredragningen är en mycket viktig del av ärendehandläggningen av de ärenden som skall avgöras av nämnden. Det är därför av avgörande betydelse att föredraganden har goda kunskaper, erfarenheter och en allsidig kompetens.

Det finns anledning understryka behovet av kompetens och kvalitet i föredragningen. Som ett led i "kvalitetssäkringen" föreslår jag att försäkringskassans styrelse i särskilt beslut anger vilka kunskaps- och kompetenskrav som skall ställas på den som utses till föredragande. Försäkringskassans direktör skall ange de tjänstemän som skall ha till uppgift att föredra ärenden inför socialförsäkringsnämnden.

Jag föreslår vidare att reglerna om skiljaktigt mening skall regleras i lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) både för nämndens ledamöter och för föredraganden samt att den skiljaktiga meningen skall anmälas innan sammanträdet avslutas.

Kompetens- och utbildningsfrågor

Under utredningsarbetet har ledamöternas och ersättarnas behov av utbildning ständigt kommit upp. Det är angeläget att de, liksom kassans tjänstemän, har den kunskap och kompetens som behövs för deras betydelsefulla arbete. Trots det mycket kärva ekonomiska läge som råder får det inte vara så att ledamöter och ersättare inte får den utbildning de behöver. Mot den bakgrunden menar jag att det finns skäl för regeringen att överväga att "öronmärka" pengar för dessa ändamål.

Ikraftträdande och övergångsregler

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1999. 18 kap. 20-21 §§ AFL skall dock tillämpas första gången på de ledamöter som skall utses från och med den 1 april 1999. Äldre bestämmelser skall fortfarande tillämpas i ärende där ansökan eller begäran om omprövning inkommit före ikraftträdandet.

Författningsförslag

1 Förslag till Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring¹

att 18 kap. 6, 20–21 §§ och 20 kap. 10 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

I en allmän försäkringskassa skall finnas en styrelse och en eller flera socialförsäkringsnämnder. Regeringen beslutar hur många socialförsäkringsnämnder som skall finnas i riket. Riksförsäkringsverket beslutar för varje kassa om antalet nämnder i kassan. Om inte annat föreskrivs tillkommer det styrelsen att besluta i angelägenheter, som kassan har att befatta sig med.

Föreslagen lydelse

18 kap.

6 §²

I en allmän försäkringskassa skall finnas en styrelse och en eller flera socialförsäkringsnämnder. *Försäkringskassans styrelse beslutar hur många socialförsäkringsnämnder som skall finnas i kassan samt vilket geografiskt område som skall utgöra nämndens verksamhetsområde.*

En socialförsäkringsnämnd inrättas för en tid av fyra år, räknat från den 1 april året efter det år val till landsting och kommunfullmäktige ägt rum i hela landet.

¹ Lagen omtryckt 1982:120

² Senaste lydelse 1986:140

Varje socialförsäkringsnämnd skall, om inte särskilda skäl föreligger, fatta beslut i alla ärenden som enligt denna lag eller annan författning skall avgöras av socialförsäkringsnämnd.

Om inte annat föreskrivs tillkommer det styrelsen att besluta i angelägenheter, som kassan har att befatta sig med.

Stadgar för allmän försäkringskassa skall, på förslag av kassan, fastställas och registreras av Riksförsäkringsverket. Stadgarna skall ange var styrelsen skall ha sitt säte och hur kassans värde- och övriga säkerhetshandlingar skall förvaras.

18 kap.

20 §³

En socialförsäkringsnämnd skall bestå av sju ledamöter. Av dessa utses en ledamot, som skall vara nämndens ordförande, av regeringen. Av de andra ledamöterna utses tre av Riksförsäkringsverket och tre väljs av landstinget. Om kassans verksamhetsområde utgörs av en kommun, skall tre ledamöter väljas av kommunfullmäktige istället för av landstinget. Om kassans verksamhetsområde bestämts av regeringen enligt 1 §, beslutar regeringen om fördelningen mellan landsting respektive mellan landsting och kommun när det gäller val av de tre sistnämnda ledamöterna. Nämnden utser inom sig en vice ordförande.

En socialförsäkringsnämnd skall bestå av fem ledamöter. Av dessa utses en ledamot, som skall vara nämndens ordförande, av regeringen.

Two ledamöter utses efter förslag av de politiska partier som finns representerade i det landsting som utgör försäkringskassans verksamhetsområde. I fråga om en försäkringskassa vars verksamhetsområde utgörs av en kommun, skall motsvarande gälla för partier som finns representerade i kommunfullmäktige. När ledamöterna utses skall eftersträvas att ledamotskåren får en sammansättning som motsvarar den politiska representationen i landstinget respektive kommunfull-

³ Senaste lydelse 1992:660

För var och en av de av Riksförsäkringsverket utsedda ledamöterna skall verket utse en suppleant. För de ledamöter som har valts av landstinget eller kommunfullmäktige skall lika många suppleanter väljas.

Bestämmelserna i 7 § fjärde stycket om val av ledamöter eller suppleanter i styrelse för allmän försäkringskassa skall tillämpas vid landstingets och kommunfullmäktiges val av ledamöter eller suppleanter i socialförsäkringsnämnd.

mäktige.

Två ledamöter utses efter förslag av organisationer på arbetsmarknaden.

När ledamöterna utses skall eftersträvas att ledamotskåren får en allsidig sammansättning med hänsyn till ålder, kön och yrke.

För var och en av ledamöterna skall styrelsen utse en ersättare.

En ledamot av socialförsäkringsnämnd utses för en tid av fyra år, räknat från den 1 april året efter det år val till landsting och kommunfullmäktige ägt rum i hela landet.

En ledamot av socialförsäkringsnämnd kan skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom eller henne.

Om en ledamot avgår under tjänstgöringstiden skall annan ledamot utses för återstoden av tiden.

Nämnden utser inom sig en vice ordförande.

Vid förfall för både ordföranden och vice ordföranden föres ordet av den som de vid sammanträdet närvarande utser.

Till socialförsäkringsnämndens sammanträden skall samtliga ledamöter och ersättare kallas. Om en nämndledamot är förhindrad att tjänstgöra vid ett sammanträde, skall ersättaren kallas i hans eller hennes ställe. Även de ersättare som inte tjänstgör får närvara vid nämndens sammanträden och delta i

överläggningarna men inte i nämndens beslut.

Försäkringskassans direktör får delta i socialförsäkringsnämndens sammanträden men inte i dess beslut.

Vid socialförsäkringsnämndens sammanträden skall föras protokoll.

18 kap.

21 §⁴

En socialförsäkringsnämnd avgör frågor om rätt till

1. förtidspension
2. särskild efterlevandepension
3. handikappersättning
4. vårdbidrag

dock inte såvitt avser förutsättningarna för rätt till pension enligt 5 kap.

Socialförsäkringsnämnden avgör även frågor om rätt till förmåner enligt vad som föreskrivs i andra författningar.

Om en fråga som avgjorts av socialförsäkringsnämnd överklagas, skall nämnden företräda den allmänna försäkringskassan om försäkringskassan skall föra det allmännas talan i målet. Nämnden får bemyndiga en tjänsteman vid försäkringskassan att företräda nämnden vid domstol.

Socialförsäkringsnämnden är beslutsför då minst fyra ledamöter är närvarande.

I övrigt skall vad i 8–10 §§ föreskrivs med avseende på styrelse ha motsvarande tillämpning med avseende på socialförsäkringsnämnden. Har föredraganden från beslutet avvikande mening skall denna antecknas till protokollet.

Socialförsäkringsnämnden är beslutsför när minst *tre* ledamöter är närvarande.

I övrigt skall vad i 9 § föreskrivs med avseende på styrelse ha motsvarande tillämpning med avseende på socialförsäkringsnämnden.

En ledamot som deltagit i beslutet av ett ärende får anföra skiljaktig mening. Har föredraganden mot beslutet skiljaktig mening skall denna anmälas. Den skiljaktiga meningen skall

⁴ Senaste lydelse 1996:200

anmälas innan sammanträdet avslutas och antecknas till protokollet.

20 kap.
10 §⁵

Beslut av en allmän försäkringskassa som har fattats av en tjänsteman i ärenden om försäkring enligt denna lag skall omprövas av kassan, om det begärs av en enskild som beslutet angår och beslutet inte har meddelats med stöd av 10 a §. *Omprövningen skall göras av socialförsäkringsnämnden om beslutet gäller fråga som avser 2 kap. 12 a eller 12 b §, 3 kap. 7–9 eller 17 §, 20 kap. 3 § eller 22 kap. 7–10 eller 16 §. Omprövning skall också göras av socialförsäkringsnämnden om beslutet gäller återbetalningsskyldighet enligt 20 kap. 4 § och det belopp som ha utbetalats för mycket överstiger 10 procent av basbeloppet.*

Beslut av en allmän försäkringskassa som har fattats av en tjänsteman i ärenden om försäkring enligt denna lag skall omprövas av kassan, om det begärs av en enskild som beslutet angår och beslutet inte har meddelats med stöd av 10 a §.

Vid omprövningen får beslutet inte ändras till den enskildes nackdel.

Om omprövning begärs av ett beslut och Riksförsäkringsverket överklagar samma beslut, skall försäkringskassan inte ompröva beslutet. Begäran om omprövning skall anses som ett överklagande.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2. Bestämmelserna i 18 kap. 20-21 §§ tillämpas första gången på de ledamöter som skall utses från och med den 1 april 1999.

2. Äldre bestämmelser i 20 kap. 10 § tillämpas fortfarande i ärende där begäran om omprövning inkommit före ikraftträdandet.

⁵ Senaste lydelse 1991:1976

2 Förslag till Lag om ändring i lagen (1979:84) om delpension

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1979:84) om delpension dels att 17 § skall upphöra att gälla
dels att 20 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Bestämmelserna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt överklagande av försäkringskassas och domstols beslut tillämpas även i ärenden enligt denna lag. *Omprövning av beslut i fråga om återbetalningsskyldighet enligt 19 § skall göras av socialförsäkringsnämnd, om det belopp som utbetalats för mycket överstiger 10 procent av basbeloppet enligt 1 kap. 6 § om allmän försäkring.*

Föreslagen lydelse

20 §¹

Bestämmelserna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt överklagande av försäkringskassas och domstols beslut tillämpas även i ärenden enligt denna lag.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.
2. 17 § tillämpas fortfarande i ärende där ansökan inkommit före ikraftträdandet.
3. Äldre bestämmelser i 20 § tillämpas fortfarande i ärende där begäran om omprövning inkommit före ikraftträdandet.

¹ Senast lydelse 1991:1982

3 Förslag till Lag om ändring i lagen (1973:380) om arbetsskadeförsäkring

Härigenom förskrivs i fråga om lagen (1973:380) om arbetsskadeförsäkring¹

att 8 kap. 4 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

4 §

Ärende angående livränta till den försäkrade, i annat ärende uppkommen fråga huruvida den försäkrade ådragit sig arbetsskada till följd av annat än olycksfall och ärende angående särskild efterlevandelivränta skall i försäkringskassa avgöras av socialförsäkringsnämnd. Regeringen får dock meddela föreskrifter om behörighet för tjänsteman hos försäkringskassan att avgöra ärenden som är av enkel beskaffenhet och inte angår livränta till den försäkrade eller särskild efterlevandelivränta.

Omprövning av beslut skall göras av socialförsäkringsnämnd, om beslutet har fattats av tjänsteman och gäller

- 1. fråga som avser 6 kap. 5 § och*
- 2. beslut som tjänsteman fattat med stöd av föreskrifter av regeringen enligt första stycket.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande i ärende där begäran om omprövning inkommit före ikraftträdandet.

¹ Lagen omtryckt 1993:357

4 Förslag till Lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1996:1030) om underhållsstöd att 38 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

38 §

Beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

Bestämmelserna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av en försäkringskassas beslut samt överklagande av försäkringskassans beslut tillämpas också i ärende enligt denna lag.

I försäkringskassan skall socialförsäkringsnämnden pröva ärenden om eftergift enligt 35 §. Detsamma gäller omprövning av beslut om återkrav enligt 20 §, om det belopp som felaktigt har betalats ut överstiger tio procent av basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.
2. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande i ärende där ansökan om eftergift enligt 35 § inkommit före ikraftträdandet.
3. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande i ärende där begäran om omprövning inkommit före ikraftträdandet.

5 Förslag till Lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:737) om bostadsbidrag att 27 och 29 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 §

Om det är uppenbart att sökanden på grund av hushållets inkomst- eller förmögenhetsförhållanden eller något annat förhållande inte behöver det bidrag som kan beräknas enligt denna lag, får försäkringskassan efter särskild utredning avslå ansökan, dra in eller sätta ned bidraget.

Beslut enligt första stycket får fattas utan hinder av att viss inkomst eller förmögenhet inte skall räknas in i den bidragsgrundande inkomsten. *Beslut skall fattas av socialförsäkringsnämnden.*

Beslut enligt första stycket får fattas utan hinder av att viss inkomst eller förmögenhet inte skall räknas in i den bidragsgrundande inkomsten.

29 §¹

Bestämmelserna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt överklagande av försäkringskassas beslut och domstols beslut skall tillämpas i ärenden om bostadsbidrag.

Omprövning av ett sådant beslut av en försäkringskassa som har fattats av en tjänsteman i ett ärende om skyldighet att återbetala bostadsbidrag skall göras av socialförsäkringsnämnden,

¹ Senaste lydelse 1996:441

om det belopp som utbetalats för mycket överstiger 10 procent av basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring.

Ett beslut i ett ärende om bostadsbidrag skall gälla omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.
 2. Äldre bestämmelser i 27 § tillämpas fortfarande i ärende där ansökan inkommit före ikraftträdandet.
 3. Äldre bestämmelser i 29 § tillämpas fortfarande i ärende där begäran om omprövning inkommit före ikraftträdandet.

6 Förslag till Lag om ändring i lagen (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret att 2 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Frågor som sägs i 1 § handläggs av den försäkringskassa hos vilken den tjänstgöringsskyldige är inskriven eller, om han inte är inskriven hos en sådan kassa, försäkringskassan på den ort där han påbörjar sin tjänstgöring. Denna kassa får dock uppdra åt annan försäkringskassa att handlägga ärendet. *Vidlyftiga och svåra ärenden om familjebidrag i form av näringsbidrag får i en försäkringskassa avgöras av socialföräkringsnämnden.*

Föreslagen lydelse

2 §

Frågor som sägs i 1 § handläggs av den försäkringskassa hos vilken den tjänstgöringsskyldige är inskriven eller, om han inte är inskriven hos en sådan kassa, försäkringskassan på den ort där han påbörjar sin tjänstgöring. Denna kassa får dock uppdra åt annan försäkringskassa att handlägga ärendet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

7 Förslag till Lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närstående vård

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närstående vård att 18 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreskrifterna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av allmän försäkringskassas beslut samt om överklagande av försäkringskassas och domstols beslut tillämpas även i ärende om ersättning enligt denna lag. *Omprövning skall i försäkringskassan göras av socialförsäkringsnämnd om beslutet gäller en fråga som avses i 17 § och det belopp som utbetalats för mycket överstiger 10 procent av basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring.*

Ett beslut i ett ärende om ersättning enligt denna lag skall gälla omedelbart, om inte något annat anges i beslutet eller bestäms av en domstol som har att pröva beslutet.

Föreslagen lydelse

18 §¹

Föreskrifterna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av allmän försäkringskassas beslut samt om överklagande av försäkringskassas och domstols beslut tillämpas även i ärende om ersättning enligt denna lag.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande i ärende där begäran om omprövning inkommit före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1991:1980

8 Förslag till Lag om ändring i lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare att 14 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreskrifterna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av allmän försäkringskassas beslut samt om överklagande av försäkringskassas och domstols beslut tillämpas även i ärende om ersättning enligt denna lag. *Omprövning skall i försäkringskassan göras av socialförsäkringsnämnd om beslutet gäller en fråga som avses i 8 § eller 3 kap. 17 § eller 20 kap. 3 § lagen om allmän försäkring. Omprövning skall också göras av en socialförsäkringsnämnd, om beslutet gäller återbetalningsskyldighet enligt 13 § och det belopp som utbetalats för mycket överstiger 10 procent av basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring.*

Föreslagen lydelse

14 §¹

Föreskrifterna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av allmän försäkringskassas beslut samt om överklagande av försäkringskassas och domstols beslut tillämpas även i ärende om ersättning enligt denna lag.

¹ Senaste lydelse 1991:1981

Ett beslut i ett ärende om ersättning enligt denna lag skall gälla omedelbart, om inte något annat anges i beslutet eller bestäms av en domstol som har att pröva beslutet.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.
 2. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande i ärende där begäran om omprövning inkommit före ikraftträdandet.

9 Förslag till Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag¹ att 15 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Bestämmelserna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av allmän försäkringskassas och domstols beslut har motsvarande tillämpning i ärende enligt denna lag. *Omprövning av beslut i fråga om återbetalningsskyldighet enligt 12 § skall göras av socialförsäkringsnämnd, om det belopp som utbetalats för mycket överstiger 10 procent av basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring.*

Föreslagen lydelse

15 §²

Bestämmelserna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av allmän försäkringskassas och domstols beslut har motsvarande tillämpning i ärende enligt denna lag.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.
 2. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande i ärende där begäran om omprövning inkommit före ikraftträdandet.

¹ Lagen omtryckt 1973:449

² Senaste lydelse 1991:1983

10 Förslag till Lag om ändring i lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn
att 9 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

I fråga om bidrag enligt denna lag tillämpas även följande bestämmelser i lagen (1962:381) om allmän försäkring

- 18 kap. 2 § om tillsyn,
- 20 kap. 3 § tredje stycket om indragning och nedsättning av ersättning,
- 20 kap. 4 § om återbetalningsskyldighet,
- 20 kap. 5 § om preskription,
- 20 kap.8 § första-tredje styckena och 9 § om skyldighet att lämna uppgifter,
- 20 kap. 8 § fjärde stycket om utredningsåtgärder,
- 20 kap. 10–13 §§ om omprövning och ändring av beslut samt om överklagande.

Omprövning av ett sådant beslut av en försäkringskassa som har fattats av en tjänsteman i ärende om skyldighet att återbetala bidrag skall göras av socialförsäkringsnämnd.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.
2. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande i ärende där begäran om omprövning inkommit före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1997:278

11 Förslag till Lag om ändring i lagen (1993:389) om assistansersättning

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:389) om assistansersättning

att 17 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

Föreskrifterna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt överklagande av försäkringskassas och domstols beslut skall tillämpas i ärende om assistansersättning.

Omprövning av sådant beslut av en försäkringskassa som har fattats av en tjänsteman i ett ärende om skyldighet att återbetala assistansersättning skall göras av socialförsäkringsnämnden, om det belopp som utbetalats för mycket överstiger 10 procent av basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring.

Ett beslut i ett ärende om assistansersättning skall gälla omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.
 2. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande i ärende där begäran om omprövning inkommit före ikraftträdandet.

12 Förslag till Lag om ändring i lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade att 5 § skall ha följande lydelse.

5 §¹

Bestämmelserna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt överklagande av försäkringskassas och domstols beslut tillämpas även i ärenden enligt denna lag.

Omprövning av sådant beslut av en försäkringskassa som har fattats av en tjänsteman i ett ärende om skyldighet att återbetala bidrag skall göras av socialförsäkringsnämnd, om det belopp som utbetalats för mycket överstiger 10 procent av basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.
 2. Äldre bestämmelser tillämpas i ärende där begäran om omprövning inkommit före ikraftträdandet

¹ Senaste lydelse 1991:1985

13 Förslag till Lag om ändring i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer att 14 § skall ha följande lydelse.

14 §

Bestämmelserna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt överklagande av försäkringskassas beslut och domstols beslut skall tillämpas i ärenden om bostadstillägg enligt denna lag.

Omprövning av ett sådant beslut av en försäkringskassa som har fattats av en tjänsteman i ett ärende om skyldighet att återbetala bostadstillägg skall göras av socialförsäkringsnämnd, om det belopp som utbetalats för mycket överstiger 10 procent av basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.
 2. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande i ärende där begäran om omprövning inkommit före ikraftträdandet.

1 Inledning

1.1 Utredningens direktiv

Utredningens direktiv framgår av beslut vid regeringssammanträde den 30 april 1997 (dir. 1997:71) och återges i det följande.

En särskild utredare tillkallas med uppdrag att göra en översyn av socialförsäkringsnämnderna. Regeringen föreslår i proposition 1996/97:63 Samverkan, socialförsäkringens ersättningsnivåer och administration, m.m. riktlinjer för förändringar av den nuvarande organisationen av socialförsäkringsadministrationen. I propositionen föreslås bl.a. att allmän försäkringskassas styrelse skall besluta om inrättande av socialförsäkringsnämnder och utseende av ledamöter i dessa. Regeringen anför i propositionen att den avser att återkomma till riksdagen med förslag till preciseringar avseende principer för antalet nämnder inom ett verksamhetsområde, nomineringsförfarandet och nämndernas sammansättning samt nämndernas beslutsbefogenheter. Utredaren skall utarbeta förslag till den nya organisationen.

Bakgrund

Vid en allmän försäkringskassa skall det, enligt 18 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL), finnas en eller flera socialförsäkringsnämnder. Nämnderna fattar beslut i vissa typer av ärenden som har stor betydelse för den försäkrade från trygghets- och försörjnings-synpunkt samtidigt som ärendena ofta inrymmer betydande inslag av skälighetsbedömning. En socialförsäkringsnämnd skall enligt 18 kap. 21 § AFL besluta i frågor om rätt till bl.a. förtidspension, särskild efterlevandepension, handikappersättning och vårdbidrag. Dessutom beslutar socialförsäkringsnämnd om arbetsskadelivranta (enligt 8 kap. 4 § lagen, 1976:380, om arbetsskadeförsäkring), bilstöd (enligt 3 § lagen, 1988:360, om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade) och assistansersättning (enligt 13 § lagen, 1993:389, om assi-

stansersättning). Efter hand har nämnderna också fått vidgade uppgifter av rättslig karaktär t. ex., omprövningar och återkrav.

Socialförsäkringsnämnderna sammanträder normalt en gång per månad och ärendemängden är i normalfallet 40 och 50 ärenden per sammanträde. På en del håll har ärendemängden varit betydligt större, upp till ca.75 ärenden per sammanträde. Rutinerna för hur ärenden föredras varierar också. Ärendena föredras vanligen i nämnderna av särskilda föredragande. Vid vissa försäkringskassor föredrar dock handläggande tjänsteman själv sina ärenden.

Regeringen beslutar för närvarande om det totala antalet socialförsäkringsnämnder i landet och Riksförsäkringsverket (RFV) beslutar om fördelningen. I dag finns det 165 nämnder.

En socialförsäkringsnämnd består av sju ledamöter. Ordförande i nämnden utses av regeringen. Nämnden utser inom sig en vice ordförande. RFV utser tre ledamöter samt lika många suppleanter och landstinget eller i förkommande fall kommunen utser tre ledamöter samt lika många suppleanter. Om en kassas verksamhetsområde bestämts av regeringen enligt 18 kap. 1 § AFL beslutar regeringen om fördelningen landsting respektive mellan landsting och kommun när det gäller val av de tre sistnämnda ledamöterna. De ledamöter och suppleanter som utses av landstinget eller kommunen utses enligt samma principer som gäller för val av ledamot till försäkringskassans styrelse. Av de ledamöter som utses av RFV skulle före den 1 juli 1992 två ledamöter utses efter förslag från arbetstagersidan och en från den icke offentliga arbetsgivar- och egenföretagarsidan för att tillgodose behovet av kunskap om arbetsmarknadsmässiga förhållanden. Arbetstagersidan har dragit sig tillbaka från nämnderna och därför har RFV fått rätt att utse ledamöter i socialförsäkringsnämnderna utan att behöva inhämta förslag från organisationerna. RFV inhämtar dock förslag från arbetstagersidan. Kraven på ledamöternas kompetens är dock oförändrade.

En särskild utredare har haft i uppdrag att göra en översyn av socialförsäkringsadministrationens organisationsstruktur (dir. 1995:110). Utredaren överlämnade betänkandet Försäkringskassan Sverige – Översyn av socialförsäkringens administration (SOU 1996:64) den 30 april 1996. I betänkandet presenterar utredaren bl.a. förslag till att styrelserna för de allmänna försäkringskassorna skall besluta om att inrätta socialförsäkringsnämnder och utse ledamöter i dessa. Utredaren anför i betänkandet att regeringen närmare bör precisera principer för inrättandet av nämnder, nomineringsförfarandet och i vilka ärenden nämndern skall besluta.

Regeringen har i proposition 1996/97:63 Samverkan, socialförsäkringens ersättningsnivåer och administration, m.m. lagt fram förslag som till denna del överensstämmer med utredarens förslag. Regeringen anför vidare i propositionen att den avser att återkomma till riksdagen med förslag till preciseringar avseende socialförsäkringsnämnderna med målsättning att nya regler skall träda i kraft i samband med att reformen genomförs.

Uppdraget

En särskild utredare skall ta fram förslag och det beslutsunderlag som krävs för att genomföra de föreslagna ändringarna av socialförsäkringsnämnderna.

Utgångspunkten för uppdraget skall vara att de allmänna försäkringskassornas styrelser från och med den 1 januari 1999 skall besluta att inrätta socialförsäkringsnämnder och utse ledamöter i dessa. Från och med denna tidpunkt kommer de allmänna försäkringskassornas styrelser att vara utsedda av regeringen, under förutsättning av riksdagens godkännande av förslagen i propositionen 1996/97:63 Samverkan, socialförsäkringens ersättningsnivåer och administration, m.m. I samband med ikraftträdandet av de nya reglerna för socialförsäkringsnämnderna den 1 januari 1999 avser regeringen föreslå en övergångsreglering som möjliggör för de nyvalda styrelserna att besluta om och inrätta socialförsäkringsnämnder och utse ledamöter i dessa.

Inför den föreslagna förändringen av socialförsäkringsnämnderna behöver de principer fastslås som skall vara styrande för bestämmandet av antalet nämnder inom ett verksamhetsområde. Även nomineringsförfarandet, nämndernas sammansättning och de förtroendevaldas roll ses över. Det är viktigt att nämnderna har en bred och allsidig sammansättning samtidigt som den lokala förankringen bibehålls. Det är också viktigt att nämnderna har en jämn könsfördelning. De beslutsbefogenheter som en socialförsäkringsnämnd har i dag enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) och vissa andra författningar bör också ses över. Denna del av översynen bör syfta till att klargöra om de nuvarande beslutsbefogenheterna har en ändamålsenlig karaktär och om ytterligare eller färre ärendeslag bör bli föremål för beslut av socialförsäkringsnämnden. Utredaren skall i samband därmed överväga vilken typ av ärenden som nämnderna i framtiden skall ansvara för. Utredaren skall också belysa föredragandefunktionen och lämna förslag till utformningen.

Utredaren skall beakta riksdagens behandling av och ställningstagande till propositionen 1996/97:63 Samverkan, socialförsäkringens ersättningsnivåer och administration, m.m.

För utredningsarbetet gäller regeringens direktiv till samtliga kommittéer och särskilda utredningar om redovisning av regionalpolitiska konsekvenser (dir. 1992:50), om prövning av offentliga åtaganden (dir. 1994:23), om redovisning av jämställdhetspolitiska konsekvenser (dir. 1994:124) och om redovisning av konsekvenserna för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet (dir. 1996:49).

Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 15 september 1997.

1.2 Utredningsarbetet

Det egentliga utredningsarbetet startade den 1 juli 1997, när utredningens sekreterare tillträdde. I samband därmed förlängdes utredningstiden till den 15 oktober 1997. Det första sammanträdet med utredningens sakkunnige och experter hölls den 5 augusti 1997. Därefter har vi sammanträtt vid ytterligare två tillfällen.

Jag har bl.a. besökt försäkringskassorna i Malmöhus-, Skaraborgs-Södermanlands- och Västernorrlands län och där träffat företrädare för kassornas styrelser, socialförsäkringsnämnder och tjänstemän. Tillsammans har vi diskuterat utredningsuppdraget och jag har vid dessa överläggningar fått många värdefulla synpunkter.

Synpunkter har inhämtats från flera av landets försäkringskassor bl.a. angående frågan om socialförsäkringsnämndernas beslutsbefogenheter. Under arbetets gång har tjänstemän hos Riksförsäkringsverket (RFV) och försäkringskassorna varit behjälpliga med uppgifter och synpunkter.

Utredningssekreteraren Ulla Norman vid Försäkringskassoförbundet (FKF) har sammanställt och kommenterat förbundets enkäter till ledamöter och suppleanter i socialförsäkringsnämnderna samt till försäkringskassornas tjänstemän. Enkäterna och svaren redovisas i bilaga 1, Förtroendevald i socialförsäkringsnämnd.

2 Bakgrund

Förtroendemannainflytandet är och har varit ett viktigt inslag i de allmänna försäkringskassornas verksamhet. När de tidigare allmänna sjukkassorna ombildades till allmänna försäkringskassor år 1962 tillskapades en eller flera pensionsdelegationer samt en försäkringsnämnd för i princip varje kommun inom varje försäkringskassas verksamhetsområde. I varje pensionsdelegation ingick åtta förtroendevalda ledamöter varav två skulle vara läkare. Försäkringsnämnderna bestod av minst fem och högst sju ledamöter.

Dessa delegationer och nämnder hade till uppgift att fatta beslut i enskilda försäkringsärenden. För pensiondelegationernas del gällde besluten rätten till förtidspension, sjukbidrag, handikappersättning och vårdbidrag, samtliga enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) samt ärenden om livränta och arbetssjukdom enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring och lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd samt vissa delpensionsärenden enligt lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring. Försäkringsnämnderna beslutade om de inkomstprövade förmånerna hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg enligt lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension samt vissa änkepensioner enligt äldre bestämmelser i AFL. Försäkringsnämnderna skulle även tillhandagå kassans styrelse, pensionsdelegation och lokalkontor med råd och upplysningar angående lokala angelägenheter.

Nya regler infördes den 1 april 1982, som innebar att försäkringskassan skulle ompröva sitt beslut om en enskild begärde det – detta gällde även pensionsdelegationen och försäkringsnämnden. Delegationen och nämnden kunde också ändra egna beslut som innehöll kvalificerade felaktigheter.

I propositionen (1982/83:127), om vissa administrativa frågor inom den allmänna försäkringen m.m., framhölls vikten av en väl fungerande förtroendemannamedverkan i försäkringskassornas verksamhet. Där sades att det kunde finnas anledning att överväga möjligheterna till ökad förtroendemannamedverkan inom sjukförsäkringsområdet samt vid det omprövningsförfarande som införts inom den allmänna försäkringen år 1982. En utredning tillsattes.

Efter utredning Ökat förtroendemannainflytande i försäkringskassorna (SOU 1985:21) beslutade riksdagen (prop.1985/86;73, bet. 1985/86 SfU12) att förtroendemannainflytandet skulle stärkas och göras tydligare. Argumentet för detta var att försäkringskassan skulle utnyttja de förtroendevaldas praktiska erfarenheter och kunskaper inom olika områden som ett komplement till tjänstemännens kunskaper om försäkringsregler m.m. De förtroendevaldas kännedom om specifika lokala och regionala förhållanden skulle tas till vara vid bedömning i enskilda ärenden. Ett ytterligare motiv var att öka allmänhetens insyn i försäkringskassans verksamhet och beslutsprocesser.

Riksdagsbeslutet innebar att pensionsdelegationer och försäkringsnämnder avskaffades. Den 1 januari 1987 ersattes de med en enhetlig förtroendemannaorganisation, de nuvarande socialförsäkringsnämnderna. Varje försäkringskassa skulle ha så många nämnder som var lämpligt med hänsyn till försäkringskassans storlek och ärendemängd. Varje nämnd blev ansvarig för en visst del av försäkringskassans geografiska område.

3 Principer för bestämmandet av antalet socialförsäkringsnämnder

Jag föreslår

- att antalet socialförsäkringsnämnder inom en försäkringskassa skall vara så stort att rättssäkerhet, kvalitet och kostnadseffektivitet i handläggningen av ärenden säkerställs samtidigt som kravet på snabbhet i handläggning tillgodoses. Antalet ärenden per sammanträde bör därför vara högst 40–45 stycken och nämnden bör sammanträda minst var fjortonde dag,
- att varje socialförsäkringsnämnd skall besluta i alla slag av ärenden som skall avgöras av nämnd,
- om särskilda skäl föreligger, kan styrelsen besluta att viss grupp av ärenden skall avgöras av den nämnd som styrelsen bestämmer.

3.1 Gällande bestämmelser och nuvarande förhållanden

I en allmän försäkringskassa skall enligt AFL finnas en styrelse och en eller flera socialförsäkringsnämnder. Regeringen beslutar hur många nämnder som skall finnas i riket. RFV beslutar om antalet nämnder i varje försäkringskassa samt vilket geografiskt område som skall vara socialförsäkringsnämndens verksamhetsområde. För närvarande finns 163 nämnder i landet.

Socialförsäkringsnämndens verksamhetsområde följer som regel lokalkontorsgränserna och omfattar ett eller flera lokalkontorsområden. Det innebär i normalfallet att en socialförsäkringsnämnd är behörig att fatta beslut i ett ärende, om den som saken rör är bosatt, dvs. registrerad, vid ett lokalkontor inom nämndens verksamhetsområde. I det fall en försäkringskassa givit en annan kassa i uppdrag att besluta i ett visst ärende, blir nämnden för det mottagande kontoret behörig att fatta beslut i ärendet.

Varje socialförsäkringsnämnd skall, enligt RFV:s föreskrifter (RFFS 1986:15) om socialförsäkringsnämnder i de allmänna försäk-

ringskassorna, besluta i alla slag av ärenden som skall avgöras av socialförsäkringsnämnd. Ärenden om delpension, familjebidrag i form av näringsbidrag och omprövning av beslut för vårdgivare att återbetala sjukvårdersättning, får dock avgöras av den socialförsäkringsnämnd som försäkringskassans styrelse bestämmer.

Vid införandet av socialförsäkringsnämnder beräknades att nämnderna skulle sammanträda 23 gånger per år. Av FKF:s enkät (bilaga 1) framgår att de flesta nämnder sammanträder var fjortonde dag, andra nämnder var tredje vecka, beroende på ärendemängd.

3.2 Ärendemängd och sammanträdesfrekvens

Som framgår av sammanställningen av antal beslut per ärendeslag och försäkringskassa samt antalet socialförsäkringsnämnder år 1996 (bilaga 4) så varierar antal ärenden, som respektive socialförsäkringsnämnd avgjorde mellan försäkringskassorna – från 1208 i Jämtland till 518 i Gävleborg. Om nämnderna sammanträder 23 gånger per år innebär det att en nämnd i Jämtland avgör 52 ärenden per gång medan Gävleborgsnämnden bara avgör 22. Det skall noteras att redovisningen är strikt matematisk.

I förarbetena till nuvarande reglering anfördes att 40–45 ärenden per sammanträde var ett lämpligt antal. Vid mina överläggningar med utredningens sakkunnige och experter samt med ledamöter av socialförsäkringsnämnder och tjänstemän hos försäkringskassorna har det framkommit att de har samma uppfattning.

Det är angeläget och ett rättssäkerhetskrav att antalet ärenden hålls på en sådan nivå att det både finns utrymme för ledamöterna att ordentligt hinna sätta sig in i dem och att det ges tillfälle till en meningsfull dialog under sammanträdet. Det skall finnas möjlighet för ledamöterna att ställa frågor till föredraganden och att diskutera ärendet. Det skall likaså finnas utrymme för föredraganden att föredra ärendet noggrant. Samtidigt bör ärendemängden per sammanträde av effektivitets- och kostnadsskäl inte vara för liten. Mot denna bakgrund anser jag att antalet ärenden per sammanträde i princip inte bör överstiga 40–45 stycken.

Vid handläggning av ärenden är tidsfaktorn en icke oväsentlig del av den totala kvaliteten. Enligt förvaltningsrättsliga regler skall försäkringskassan handlägga ärenden så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Det kan därför, enligt min uppfattning,

inte accepteras att färdigutredda ärenden blir liggande mer än en kortare tid i avvaktan på föredragning inför socialförsäkringsnämnden.

För att socialförsäkringsnämnden skall ha den rätta förutsättningen att kunna fatta korrekta beslut behöver nämnden vara välinformerad. Det innebär att det behöver avsättas tid för bl.a. redovisning och analys av resultatet av förvaltningsdomstolarnas avgöranden av nämndens beslut, för information om regelförändringar och rättsutvecklingen i övrigt, för principdiskussioner, m.m. Även denna tidsåtgång bör räknas med.

Om en fråga som avgjorts av socialförsäkringsnämnd överklagas, skall nämnden föra det allmännas, dvs. försäkringskassans, talan i målet vid länsrätt och kammarrätt. (Nämndens partsroll behandlas mer utförligt i avsnitt 5.4) Om nämnden vill överklaga länsrättens dom eller beslut skall det ske inom två månader från doms- eller beslutsdatum. Om nämnden föreläggs att avge yttrande till domstolen skall även det regelmässigt ske inom viss tämligen kort tid. Nämndens partsroll innebär alltså att det inte får bli för långa intervall mellan sammanträdena, något som också det behöver beaktas.

För att ärendehandläggningen inte skall bli onödigt fördröjd samt att nämnden skall kunna sköta sin roll som part, anser jag att nämnden i princip bör sammanträda minst var fjortonde dag.

3.3 Organisatoriska förhållanden och geografisk indelning

Sedan år 1987, då socialförsäkringsnämnderna infördes, har tidigare Malmö allmänna försäkringskassa uppgått i Malmöhus allmänna försäkringskassa. Ett Skånelän bildas år 1999 och i och med det skall även försäkringskassan i Kristianstads län sammanföras med nuvarande Malmöhuskassan. Om riksdagen så beslutar, kommer Västra Götalands allmänna försäkringskassa att bildas genom sammanslagning av försäkringskassorna i Göteborg, Bohuslän, Skaraborgs och Älvsborgs län. Försäkringskassorna i Skåne och Västra Götaland kommer, tillsammans med Stockholms läns allmänna försäkringskassa, att omfatta cirka hälften av alla inskrivna försäkrade hos landets försäkringskassor, medan resterande 18 kassor administrerar försäkringen för övriga försäkrade. Av dessa är Gotlands-, Jämtlands- och Blekinge läns försäkringskassor de minsta, i nu nämnd ordning. Hos Stockholmskassan var 1 381 357 personer inskrivna den 1 januari 1997 medan endast 45 751 personer var inskrivna hos Gotlandskassan. Dessa stora storleksskillnader medför att även socialförsäkringsnämnderna kan behöva organi-

seras olika vid de olika kassorna. Även de stora geografiska avstånden mellan kontoren vid vissa försäkringskassor har betydelse.

Mot bakgrund av ovanstående menar jag att det i undantagsfall kan finnas skäl att avvika från den ovan skisserade principen. Det bör då stå styrelsen fritt att inrätta socialförsäkringsnämnder så att de passar de lokala och regionala förhållandena. Den övre gränsen, högst 40–45 ärenden per sammanträde, bör dock inte överskridas.

Styrelsen skall även besluta vilket geografiskt område som skall utgöra nämndens verksamhetsområde.

3.4 Antal socialförsäkringsnämnder

Av redovisningen i bilaga 4 framgår att under år 1996 avgjorde landets socialförsäkringsnämnder drygt 140 000 ärenden. Med de i avsnitt 5.3 föreslagna ändringarna av nämndens beslutsbefogenhet kommer det totala antalet ärenden som skall beslutas av nämnd, med oförändrad ärendetillströmning, att minska med cirka 8 000 per år. Med hypotesen att antalet ärenden kommer att vara ca. 130 000, antalet ärenden per sammanträde blir 40 och antalet sammanträden per år 25, skulle det i så fall bli 130 nämnder i landet. För närvarande är det 163 stycken.

Det finns flera faktorer som kan komma att påverka socialförsäkringsnämndernas antal. Som redovisas i avsnitt 5.2 pågår för närvarande två utredningar, Förtidspensionsutredningen och Arbets-skadeutredningen, vars förslag kan leda till beslut som kan komma att få betydelse för nämndernas verksamhet.

De relativt nya uppgifter, som socialförsäkringsnämnden har i sin roll som part i domstol (se avsnitt 5.4) kommer av allt att döma att växa när förfarandet blivit mer etablerat. Man får då räkna med att dessa uppgifter kommer att ta mer tid i anspråk, tid som också behöver räknas in i nämndens totala arbetstid. Även dessa omständigheter kan komma att påverka antalet nämnder.

Sammanfattningsvis får jag konstatera att det i dagsläget finns så många osäkra faktorer att det är mycket vanskligt att göra någon mer välgrundad beräkning av hur många socialförsäkringsnämnder som kommer att behövas år 1999.

3.5 Skall alla socialförsäkringsnämnder avgöra alla ärendeslag?

Huvudregeln i dag är att alla socialförsäkringsnämnder skall fatta beslut i alla slag av ärenden som skall avgöras av nämnd. Från den huvudregeln kan försäkringskassans styrelse besluta om undantag för ärenden om delpension, näringsbidrag och vissa återkravsärenden. Dessa ärenden skall då avgöras av *en* nämnd inom kassan. Vid halvårsskiftet 1997 hade nio styrelser beslutat om sådant undantag.

Motiveringen till huvudregeln är enligt förarbetena (prop 1985/86:73) att de förtroendevalda skall få en tillfredställande överblick över socialförsäkringen. Specialisering av nämnderna bör enligt departementschefen ske restriktivt. Ett annat argument är att det anses vara viktigt och värdefullt att de förtroendevalda har kännedom om de lokala förhållanden som råder i det område som utgör nämndens verksamhetsområde.

Både utredningens sakkunnige och experter, ledamöter i socialförsäkringsnämnder och kassatjänstemän har framfört att de anser att huvudregeln skall fortsätta att gälla, men att det borde finnas möjlighet för kassorna att själva få avgöra att vissa ärendetyper skall avgöras av en nämnd i kassan. Man nämner då främst de sällan förekommande ärendena, för vilka undantagsmöjligheten gäller i dag, men även de olika handikappstöden, bidragsärendena och omprövningsärendena. Man efterlyser möjlighet till större flexibilitet för att höja kvaliteten i ärendehandläggningen och för att få en smidigare och billigare organisation.

Även jag menar att huvudregeln skall vara att samtliga socialförsäkringsnämnder skall fatta beslut i alla slag av ärenden som ankommer på nämnden. Det bör emellertid, liksom hittills, finnas möjlighet för försäkringskassans styrelse att fatta beslut om att ett visst ärendeslag skall avgöras av den nämnd som styrelsen bestämmer, om det finns starka organisatoriska eller ekonomiska skäl som talar för ett sådant undantag. Den möjligheten bör utnyttjas restriktivt. Behovet av undantag borde enligt min bedömning vara litet i framtiden, om de av mig föreslagna förändringarna i socialförsäkringsnämndens beslutsbefogenhet genomförs. Det kan även tänkas att den möjlighet som försäkringskassans styrelse får, att själva besluta om lokalkontorsnätet, gör att behovet av undantag blir mycket begränsat.

Det får anses ingå i RFV:s allmänna tillsynsansvar att följa upp i vilken omfattning och i vilka ärendeslag kassastyrelserna fattar dylika undantagsbeslut.

4 Nämndledamöternas roll och ansvar

4.1 Behovet av klarläggande – kritik över otydliga roller

Ett av socialförsäkringsadministrationens övergripande mål är att säkerställa likformighet, kvalitet och kostnadseffektivitet i handläggningen av försäkrings- och bidragsärenden samtidigt som kravet på snabbhet i handläggningen tillgodoses. För att kunna nå detta mål fordras bl.a. en väl fungerande organisation där var och en av de inblandade – tjänstemannen, nämndledamoten och även styrelsen – är väl införstådd med sin roll och sin befogenhet och vet vilket ansvar som följer med denna. För att kunna utföra sin uppgift på ett tillfredställande sätt och ta sitt ansvar, fordras att vederbörande har de kunskaper, den kompetens och information som behövs för uppgiften. Det får anses ingå i styrelsens övergripande ansvar att se till att det finns en arbetsorganisation och fastslagna principer om t.ex. kunskaps- och kompetenskrav, rapportsystem, utbildning och information, som säkerställer att tjänstemän och förtroendevalda har de rätta kunskaperna för att kunna handlägga och avgöra ärenden så att det övergripande målet nås.

Riksförsäkringsverket har i sin rapport Sjukbidrag/Förtidspension – uppföljning av ärendekvalitet och kompetensstruktur (RFV Anser 1995:13) pekat på ett antal faktorer som är oroande ur rättssäkerhets- och kvalitetssynpunkt. Rapporten berör bl.a. socialförsäkringsnämndens roll och kompetensen hos föredraganden. De aktuella avsnitten återges i bilaga 2.

I sitt yttrande över betänkande Försäkringskassan Sverige (SOU 1996:64) uttalar Justitieombudsmannen (JO) bl.a. följande.

Utredningen har ... behandlat frågan om socialförsäkringsnämndernas sammansättning och vilka ärenden som skall beslutas av nämnden och föreslagit att ansvaret för beslut i enskilda ärenden i praktiken skall vara oförändrat. Det anges

dock vidare att det under utredningens arbete har framkommit skäl för att se över urvalet av ärenden som skall behandlas av socialförsäkringsnämnden. Utredningen föreslår därför att en fortsatt beredning härav bör övervägas av regeringen. Jag delar helt denna uppfattning. En genomgång och ett klarläggande av arbetsfördelningen i dessa avseenden är av stort värde. Jag vill här nämna, att jag senare under året kommer att till departementet översända ett beslut som i vissa avseenden rör utformningen av försäkringskassans beslutsmeddelanden. Dessa frågor sammanhänger i hög grad med fördelningen av uppgifter mellan socialförsäkringsnämnden och tjänstemännen.

Mot denna bakgrund vill jag i det följande försöka identifiera och definiera de olika aktörernas roll, ansvar och befogenhet samt lämna förslag till åtgärder som kan vara lämpliga. Det är angeläget för allmänhetens tilltro till försäkringskassorna och socialförsäkringssystemen att det inte råder oklarheter om dessa förhållanden.

4.2 Nämndledamotens roll

Jag anser att nämndledamotens roll är

- att fatta beslut i enskilda försäkringsärenden,
- att som allmänhetens företrädare ha insyn i försäkringskassans verksamhet och beslutsprocess,
- att genom sitt deltagande i ärendehandläggningen förstärka rättssäkerheten och
- att vara en länk mellan allmänheten och försäkringskassan.

4.2.1 Rättssäkerheten

Först skall konstateras att socialförsäkringsnämnden är en integrerad del av försäkringskassans organisation och inte en fristående del "vid sidan om". Beslut i individärenden fattas antingen av en tjänsteman hos försäkringskassan eller av socialförsäkringsnämnden. Ledamöterna i nämnden liksom tjänstemännen fattar beslut i försäkringskassans namn där handläggningen inklusive beslutsfattandet i enskilda ärenden är myndighetsutövning. En ledamot av socialförsäkringsnämnden omfattas av samma formella regler som en tjänsteman hos kassan och båda skall fatta beslut i enlighet med gällande rätt.

Uppgiften som en nämndledamot skall ha vid beslutsfattandet är enligt min uppfattning att vara lekman. Med sin livserfarenhet och sina erfarenheter och kunskaper om samhället, arbetsmarknaden, lokala och regionala förhållanden, m.m. skall ledamoten ta ställning till det presenterade beslutsunderlaget, bedöma och väga samman de olika omständigheter som föreligger i det enskilda ärendet och fatta beslut i enlighet med gällande rätt. Det är den föredragande tjänstemannens uppgift att vara expert på de materiella och formella regler som gäller och att ge nämnden den information nämnden behöver i sitt beslutsfattande.

Lekmäns medverkan i handläggningen av enskilda ärenden är viktig för att förstärka rättssäkerheten. När fler personer tar ställning till ett ärende bör risken för godtycke, förbiseende av väsentliga fakta och missuppfattningar, m.m. minska. När personer med olika erfarenhet, kunskap och sunt förnuft tar ställning till ett beslutsunderlag, bör det bli allsidigt belyst, vilket gagnar likformigheten och rättssäkerheten.

Den omständigheten, att tjänstemannen måste ställa samman materialet i det ärende som skall avgöras av nämnd, dokumentera detta och formulera ett förslag till beslut med motivering, kan i sig medföra en kvalitetshöjning i ärendehandläggningen som inte bör förringas.

I sina uppdrag i en socialförsäkringsnämnd är det inte meningen att de förtroendevalda ledamöterna skall vara representanter för dem som utsett eller föreslagit dem. Deras uppgift är i stället att med utgångspunkt från sina erfarenheter och kunskaper objektivt bedöma och avgöra enskilda ärenden.

Detta är mycket viktigt. Som framgår både av RFV:s rapport (RFV Anser 1995:13, bilaga 2) och FKF:s enkät (bilaga 1) är tyvärr inte alla ledamöter helt klara över sin roll i detta avseende. Hela 18 procent av de förtroendevalda har svarat att de ser sig som företrädare för sitt parti eller sin organisation.

Av FKF:s enkätsvar framgår att endast 8 procent av de nuvarande nämndledamöterna och ersättarna inte har något annat förtroendeuppdrag än att vara ledamot eller ersättare av socialförsäkringsnämnden. 38 procent av ledamöterna och ersättarna har fackliga uppdrag, 43 procent är verksamma inom politiska partier, 53 procent är kommunal- eller rikspolitiker och 18 procent har andra förtroendeuppdrag. Flera personer har fler än ett uppdrag och därför överstiger summan 100.

Socialförsäkringsnämndens arbetsuppgifter är närmast domstolsliknande. Nämnderna kan därför jämföras med andra organ som har rent rättstillämpande uppgifter. Nämndledamöterna skulle kunna liknas vid nämndemännen i domstol.

Att vara ledamot av en socialförsäkringsnämnd skiljer sig alltså i väsentliga avseenden från att var ledamot av t.ex. en kommunal nämnd eller att vara aktiv i ett politiskt parti eller en facklig organisation. I

dessa sammanhang är ledamoten vald eller utsedd att företräda en politisk uppfattning eller medlemmarna i en organisation. Den som är ledamot av en socialförsäkringsnämnd är visserligen föreslagen av något parti eller någon organisation, men inte för att representera dessa utan för att vara allmänhetens representant.

Det är oerhört viktigt att dessa helt olika roller, som många nämndledamöter har, verkligen uppmärksammas, att rollen som ledamot av socialförsäkringsnämnden diskuteras så att det inte råder minsta tvekan om vad uppdraget innebär. I dessa avseenden har försäkringskassornas ledning, men även FKF, ett informations- och utbildningsansvar för att de som nominerar ledamöter och ledamöterna själva blir väl medvetna om rollen. Om så inte är fallet kan ledamoten, istället för att stärka rättssäkerheten, bli ett hot mot denna och därmed urholka försäkringens legitimitet.

4.2.2 Nämndledamotens ansvar

Det är socialförsäkringsnämnden som har det yttersta ansvaret för att det finns ett adekvat beslutsunderlag att ta ställning till. Om nämnden anser att det är brister i det presenterade materialet skall ärendet återremitteras för kompletterande utredning eller dylikt. Endast uppgifter som finns dokumenterade i beslutsunderlaget får ligga till grund för nämndens beslut.

Som framgår av RFV:s rapport (bilaga 2) så menar verket att det finns stora brister i de underlag som presenteras för nämnderna. I FKF:s enkät anger endast 9 procent av de tillfrågade ledamöterna att det är dålig kvalitet på beslutsunderlagen. Denna stora skillnad i uppfattningarna stämmer till eftertanke och aktualiserar frågan om nämndledamöternas utbildningsbehov.

4.2.3 Länk mellan allmänheten och försäkringskassan

En viktig roll för socialförsäkringsnämndens ledamöter bör vara att vara en förmedlande länk mellan allmänheten och försäkringskassan. I denna funktion kan ingå att nämndledamöterna vid regelbundna träffar mellan t.ex. nämndernas ordförande, styrelserepresentanter och ansvariga tjänstemän, framför allmänhetens önskemål och synpunkter på kassan som organisation och socialförsäkringssystemen som sådana. I dessa sammanhang kan även viktiga policyfrågor och interna administrativa frågor som rör nämnderna behandlas. Över huvud taget är det

viktigt att det skapas rutiner så att information och synpunkter till och från nämndledamöterna når fram i båda riktningarna.

Genom sitt deltagande i avgörandet av enskilda ärenden får nämndens ledamöter insyn i beslutsprocessen och delar av försäkringskassans verksamhet. De får också inblick i vilka konsekvenser det enskilda försäkringssystemet får för den försäkrade samt hur olika trygghetssystem korresponderar inbördes, både sådana som administreras av försäkringskassan och som administreras av andra myndigheter.

Nämndledamöterna bör, enligt min uppfattning, i sina organisationer, politiska partier och i offentliga och privata sammanhang göra socialförsäkringen och försäkringskassan känd. Ledamöterna bör även informera dem som nominerat dem om hur socialförsäkringssystemen fungerar och påverka dem för att få förändringar till stånd, när sådana kan vara påkallade. Ledamöterna bör på ett helt annat sätt än som sker i dag, delta i den allmänna debatten. De kan ha mycket att tillföra utifrån sin kunskap och erfarenhet om socialförsäkringssystemen och hur de fungerar i praktiken.

Socialförsäkringsnämndens ledamöter skulle, på uppdrag av styrelsen och tillsammans med tjänstemän hos försäkringskassan, kunna företräda kassan och ingå i olika samverkansprojekt, referensgrupper och dylikt, när sådan medverkan bedöms lämplig, t.ex. i de av regeringen i årets budgetproposition framlagda förslaget om samverkan inom rehabiliteringsområdet mellan olika aktörer.

5 Nämndernas beslutsbefogenhet

5.1 Nuvarande beslutsbefogenhet och antal fattade beslut

Socialförsäkringsnämnden fattar beslut i ett stort antal olika ärendeslag. Bland dem märks bl.a. förtidspension (inklusive sjukbidrag), handikappersättning, vårdbidrag, ärenden om arbetssjukdom och livränta, bilstöd till handikappade, assistansersättning, vissa delpensionsärenden samt eftergift av återkrav mot den underhållsskyldige för utgivet bidragsförskott eller underhållsstöd. Dessutom omprövar nämnden vissa tjänstemannabeslut där en enskild har begärt omprövning av beslutet, t.ex. rätten till vissa ersättningar, indragning eller nedsättning av förmån samt återbetalning av felaktigt utbetald ersättning. Vidare skall nämnden även kunna ändra ett eget beslut som blivit oriktigt på grund av att det fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag eller om beslutet blivit oriktigt på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning eller annan liknande orsak. En fullständig förteckning över vilka ärenden som enligt lag eller annan författning skall beslutas av socialförsäkringsnämnd återfinns i bilaga 3.

Under år 1996 beslutades drygt 140 000 ärenden av landets socialförsäkringsnämnder. Av dessa var bl.a. 86 000 beslut om förtidspension, 17 500 beslut enligt lagen om arbetsskadeförsäkring, 11 500 beslut om vårdbidrag och 9 000 om handikappersättning. Endast 3 beslut gällde näringsbidrag och 85 särskild efterlevandepension. Nämnderna fattade dessutom 3 800 omprövningsbeslut. En fullständig antalsredovisning per ärendeslag och försäkringskassa återfinns i bilaga 4.

Utöver sin behörighet att fatta beslut i enskilda ärenden, skall socialförsäkringsnämnden även föra försäkringskassans talan i länsrätt och kammarrätt, om en fråga som avgjorts av nämnden överklagas, se punkt 5.4.

5.2 Pågåenden utredningar

För närvarande pågår en utredning om Ersättning vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga, Förtidspensionsutredningen (dir.1997:9). En särskild utredare skall utforma förslag till ett system för ekonomisk ersättning vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga. Detta system skall ersätta dagens system med förtidspension och sjukbidrag. Utredaren skall bl.a.

- lämna förslag till principer för förmånsberäkning med utgångspunkt att ersättning skall baseras på den försäkrades tidigare inkomst
- lämna förslag till grundnivå för dem som inte kan kvalificera sig till en inkomstbaserad ersättning eller till endast låg sådan
- ta ställning till hur ersättning vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga skall ansluta till reglerna i det reformerade ålderspensionssystemet.

Utredningens förslag skall enligt direktiven redovisas den 31 oktober 1997. I de delar som förslagen avser ungdomar skall utredaren senast den 1 april 1998 lämna en särskild redovisning till regeringen.

I avvaktan på att utredningen presenterar sina förslag och den vidare beredningen av frågan inom regeringskansliet, anser jag inte att det är meningsfullt att lämna förslag om socialförsäkringsnämndernas roll i avseende på förtidspensionens/sjukbidragets efterföljare.

Av de ärenden som avgörs av socialförsäkringsnämnd är förtidspension inklusive sjukbidrag de helt dominerande – drygt 60 procent av alla beslut under år 1996. Då statistiken inte skiljer mellan förtidspension och sjukbidrag går det inte att säga hur stor andel som kommer på respektive ersättningsform.

Även arbetsskadeförsäkringen är föremål för översyn (dir.1997:91). En särskild utredare har tillkallats med uppgift att bl.a. pröva ett alternativ till nuvarande arbetsskadeförsäkring som innebär att arbetsmarknadens parter tar över det organisatoriska och finansiella ansvaret för en obligatorisk tilläggsförsäkring vid arbetsskada samt analysera de ekonomiska effekter för såväl försäkringen som administrationen som kan vara förenade med de olika alternativen. Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 31 januari 1998.

I vilken mån översynen av arbetsskadeförsäkringen kommer att få återverkningar på socialförsäkringsnämndernas beslutsbefogenheter är för tidigt att säga något om. I avvaktan på att den frågan slutbehandlas anser jag inte att det finns anledning att föreslå några förändringar.

5.3 Överväganden och förslag

Jag föreslår att socialförsäkringsnämnd skall besluta i ärenden som under avsevärd tid har väsentlig betydelse för den enskilde från försörjningssynpunkt eller där ersättningen är ägnad att höja den enskildes livskvalitet. I ärendet skall samtidigt finnas utrymme för bedömning.

5.3.1 Nämndärendenas särdrag – ny definition

När socialförsäkringsnämnderna infördes år 1987 uttalades att nämnden skall avgöra ärenden som har stor betydelse för den försäkrade ur trygghets- och försörjningssynpunkt och samtidigt inrymmer betydande inslag av skälighetsbedömningar.

Sedan dess har reglerna om t.ex. förtidspension och arbetsskada skärpts så att utrymmet för bedömning har inskränkts men inte helt tagits bort. Vissa ärendeslag, där det finns utrymme för bedömning, anser jag även fortsättningsvis skall beslutas av socialförsäkringsnämnd. Saknas däremot bedömningsinslag bör ärendena inte beslutas av nämnd.

Jag tycker inte att socialförsäkringsnämndernas beslutsbefogenhet är ändamålsenlig till alla delar, som den är utformad i dag. Den är alldeles för splittrad och uppdelad på en mängd olika ärendeslag (se bilaga 3). Den rör ärenden vars konsekvenser för den enskilde och samhället har synnerligen stor spännvidd – från t.ex. förtidspension till en ung person till fråga om rätt till sjukpenning för en kvarts dag. Man måste fråga sig om detta är rimligt och effektivt. Prövning i nämnd får inte vara endast en formell fråga – ledamöterna bör ha en rimlig möjlighet att sätta sig in i de ofta komplexa och komplicerade ärendena så att de kan få ett reellt inflytande i beslutsprocessen. De förtroendevalda har svårt att få tillräcklig inblick i alla dessa olika regler som blir aktuella, ibland bara någon enstaka gång per år.

Man bör också ta ställning till nämndledamöternas medverkan i ärendehandläggningen utifrån ett kostnadsperspektiv. Under år 1996 uppgick kostnader för arvoden, reseersättningar, arbetsgivaravgifter m.m. till socialförsäkringsnämndernas ledamöter och suppleanter till ca 36 miljoner kronor. Till detta kommer kostnader för nämndorganisationen och tjänstemännens arbete med de ärenden som skall föredras inför nämnden – PM-skrivning, tryckning och utskick av handlingar, dagordning, protokoll, sammanträdeskostnader m.m. Någon uppgift om storleken på dessa kostnader har inte kunnat erhållas då de inte finns

särredovisade hos försäkringskassorna. Lekmännens medverkan i beslutsprocessen skall få kosta pengar, men i dessa mycket kärva ekonomiska tider för försäkringskassorna, kan man ändå inte helt bortse från kostnaderna.

Mot denna bakgrund anser jag att socialförsäkringsnämndens beslutsbefogenhet bör koncentreras till ärenden som under avsevärd tid har väsentlig betydelse för den enskilde från försörjningssynpunkt eller där ersättningen är ägnad att höja den enskildes livskvalitet. Samtidigt skall ärendet innehålla utrymme för bedömning.

Begreppet avsevärd tid används i andra sammanhang i olika regelsystem, t.ex. vad gäller förutsättningarna för rätt till förtidspension i form av sjukbidrag och handikappersättning. Med avsevärd tid menas i dessa sammanhang minst ett år. Denna tolkning har sitt ursprung i förarbetena till AFL (prop. 1962:90). Jag menar att samma tolkning bör gälla även i fråga om vilka ärenden som skall beslutas av socialförsäkringsnämnd.

5.3.2 Beslutsbefogenheten – förstabeslut

De ärenden som under avsevärd tid har väsentlig betydelse för den enskilde från försörjningssynpunkt eller där ersättningen är ägnad att höja den enskildes livskvalitet och där respektive ärendeslag samtidigt innehåller utrymme för bedömning är

- förtidspension/sjukbidrag enligt AFL
- särskild efterlevandepension enligt AFL
- handikappersättning enligt AFL
- vårdbidrag enligt AFL
- assistansersättning enligt lagen (1993:389) om assistansersättning
- bilstöd till handikappade enligt lagen (1988:360) om bilstöd till handikappad
- livränta till den försäkrade, särskild efterlevandelivränta samt arbetssjukdom enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring
- sjukdom och livränta enligt lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd.

Alla ovanstående ärenden är enligt min uppfattning sådana som självklart bör beslutas av socialförsäkringsnämnd – beslutsbefogenheten bör alltså inte ändras i dessa fall.

Delpension enligt lagen (1979:84) om delpension.

Frågor om rätt till delpension till den som inte har förvärvsarbete enbart i form av anställning eller uppdrag – egna företagare – skall i dag avgöras av socialförsäkringsnämnd. Vidare skall ärenden av vidlyftig eller svår beskaffenhet beslutas av nämnd. Det är tjänstemannen som avgör om ärendet är vidlyftigt eller av svår beskaffenhet.

Under år 1996 avgjorde socialförsäkringsnämnderna i landet 171 ärenden om delpension. Hur många ärenden som rör egenföretagare och hur många som tillhör den andra kategorin ärenden framgår inte. Av allt att döma är de sistnämnda ytterst få.

Enligt det principbeslut som fattats kommer det nya pensionssystemet, som träder i kraft den 1 januari 2001, att medföra att delpensionsförsäkringen upphör som fristående ersättningsform.

Med hänvisning till den definition som jag tidigare redovisat och till att delpensionsförsäkringen kommer att upphöra, anser jag att alla beslut om delpension kan fattas av tjänsteman hos försäkringskassan.

Eftergift av återbetalningsskyldighet för utgivet underhållsstöd m.m. enligt lagen (1996:1030) om underhållsstöd och de upphävda lagarna (1964:143 och 1984:1095) om bidragsförskott och förlängt bidragsförskott, s.k. kraveftergift.

Ärenden om eftergift avseende återbetalningsskyldighet och ränta för utgivet underhållsstöd och återkrav för utgivna bidragsförskott skall i dag beslutas av socialförsäkringsnämnd oavsett återkravsbeloppets storlek. Under år 1996 avgjordes ca 3 900 sådana ärenden i landet.

Dessa ärenden kan jämföras med ärenden om återkrav av andra utbetalade ersättningar från försäkringskassan enligt 20 kap. 4 § AFL med flera författningar. De ärendena beslutas av tjänsteman oberoende av hur stort återkravsbeloppet är. Mot denna bakgrund och med hänvisning till att kraveftergiftsärendena inte uppfyller kriteriet avsevärd tid menar jag att de bör beslutas av tjänsteman hos försäkringskassan.

Bostadsbidrag enligt lagen (1993:737) om bostadsbidrag.

Om det är uppenbart att en person som söker bostadsbidrag på grund av hushållets inkomst- eller förmögenhetsförhållanden eller något annat förhållande inte behöver det bidrag som kan beräknas enligt bostadsbidragslagen, får försäkringskassan efter särskild utredning avslå en ansökan, dra in eller sätta ned bidraget. En sådan fråga skall avgöras av

socialförsäkringsnämnd. Under år 1996 avgjordes drygt 200 sådana ärenden i hela landet.

Dessa ärenden uppfyller inte kriteriet avsevärd tid. De bör därför beslutas av tjänsteman hos försäkringskassan.

Näringsbidrag enligt lagen (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret.

Om en person, som är berättigad till familjeförmåner, helt eller delvis har sin försörjning från en näring som drivs av honom eller henne eller maken, och särskild avlönad arbetskraft anlitas för att ersätta den bidragsberättigade under tjänstgöringen, lämnas näringsbidrag för löne-kostnaden.

Om ett sådant ärende bedöms vara vidlyftigt eller av svår beskaffenhet får ärendet avgöras av socialförsäkringsnämnd. Det är handläggaren som avgör om ärendet skall föredras för nämnden. Under år 1996 beslutades endast 3 sådana ärenden i hela landet av nämnd.

Dessa ärenden uppfyller inte kriteriet avsevärd tid och bör av den anledningen inte beslutas av socialförsäkringsnämnd.

Det bör dessutom, enligt min uppfattning, aldrig vara så att det finns valmöjlighet – antingen är nämnden eller annars tjänsteman hos kassan behörig att fatta beslut.

5.3.3 Beslutsbefogenheten – omprövningsbeslut

Om en enskild begär att ett beslut, som tjänsteman hos försäkringskassan har fattat, skall omprövas, skall antingen en annan tjänsteman hos kassan eller socialförsäkringsnämnden ompröva ärendet. Om den enskilde är missnöjd även med omprövningsbeslutet kan det överklagas till länsrätten. Om den enskilde är missnöjd med ett beslut som socialförsäkringsnämnden fattat skall det inte omprövas, utan vederbörande får överklaga beslutet direkt till länsrätten. I en lång rad fall skall omprövningen göras av socialförsäkringsnämnd (se bilaga 3). Dessa ärenden kan uppdelas i två huvudgrupper

1. det gäller fråga om rätt till en ersättning, t.ex. sjukpenning, in-dragning eller nedsättning av förmånen
2. det gäller fråga om återbetalning av felaktigt utbetald ersättning. Detta gäller samtliga ersättningsslag och endast om det belopp som har betalats ut för mycket överstiger 10 procent av basbeloppet för

det år då beslutet om återbetalning fattades, för närvarande 3 600 kronor.

I mina överväganden beträffande vilka ärenden socialförsäkringsnämnden bör avgöra, har jag funnit att de ärendeslag som för närvarande omprövas av nämnd inte uppfyller kraven på att under avsevärd tid ha väsentlig betydelse för den enskilde ur försörjningssynpunkt. Av den anledningen bör de alltså inte beslutas av nämnd även om alla innehåller ett visst i utrymme för bedömning.

Mina skäl mot att vissa omprövningsärenden skall beslutas av nämnd är dels kvalitetsaspekten, dels de ekonomiska och administrativa konsekvenserna av nämndförfarandet.

Jag har låtit kvalitetsaspekterna få stor betydelse. Jag anser att kvaliteten kan höjas om nämnden får färre ärendeslag att besluta i. Ledamöterna kan lättare få och upprätthålla tillräcklig kunskap om den gällande rätt som råder på de områden nämnden har att befatta sig med om dessa inte är så många. Som anförts ovan (5.3.1), anser jag att det är viktigt att handläggning och beslut håller en hög kvalitet och att nämndens medverkan skall ha en reell funktion. Den nuvarande uppsplittringen på ett stort antal vitt skilda ärendeslag, ibland sällan förekommande, gör det svårt för nämndens ledamöter att i praktiken ha de kunskaper som ger ett verkligt inflytande över besluten.

I mitt resonemang ovan (4.3.1) pekar jag bl.a. på värdet av att fler granskar och tar ställning till ett ärende. Detta kan gälla även i det fall en enskild begärt omprövning av ett beslut fattat av tjänsteman hos kassan. Att en nämnd med lekmän bedömer ärendet på nytt istället för en annan tjänsteman, kan kanske av en del klagande framstå som en mer förutsättningslös omprövning och att omprövningsbeslutet därmed skulle bli "rättare". Om det skulle vara fallet, kan det eventuellt medföra att den klagande är mindre benägen att föra frågan till länsrätten om han eller hon inte vinner gehör för sina yrkanden hos nämnden. Detta vore i så fall processekonomiskt gynnsamt.

För gemene man är det dock ofta ointressant vilken instans hos försäkringskassan som omprövar ärendet. Många som är missnöjda med ett kassabeslut anser nog att den verkliga överprövningen börjar först när ärendet blir föremål för prövning av domstol.

För den som är missnöjd med ett beslut och vill få det slutligt avgjort, är tidsfaktorn en aspekt på kvalitet som man inte kan bortse från. Den förlängning av handläggningstiden, som är ofrånkomlig när ett ärende skall avgöras av nämnd, kan för den enskilde vara en nackdel.

Jag anser att skälen som talar mot att vissa tjänstemannabeslut skall omprövas av socialförsäkringsnämnd är starkare än de som talar för.

Jag föreslår därför att alla omprövningsbeslut fattas av en annan tjänsteman hos kassan än den som fattade det ursprungliga beslutet.

5.4 Part i domstol

Socialförsäkringsnämndens roll som part i domstol är tämligen ny. Den 1 maj 1996 ändrades reglerna om förfarandet i förvaltningsdomstolarna enligt förvaltningsprocesslagen (1971:291). Om en enskild överklagar försäkringskassans beslut skall kassan vara den enskildes motpart i länsrätten och kammarrätten när ett beslut överklagats dit. Att försäkringskassan skall vara part innebär att länsrätten kan förelägga eller ge kassan möjlighet att skriftligt svara i målet eller förordna kassan att svara i en muntlig förhandling. Det innebär också att kassan har möjlighet att överklaga länsrättens avgörande om det har gått kassan emot. Om en fråga som avgjorts av socialförsäkringsnämnd överklagas, skall nämnden enligt AFL företräda försäkringskassan om kassan skall föra det allmännas talan i målet. Nämnden får bemyndiga en tjänsteman vid försäkringskassan att företräda nämnden vid domstol.

Nämnden kan alltså delegera rätten att företräda nämnden. I vilken omfattning sådan delegering har ägt rum saknas det, så vitt jag kunnat finna, uppgift om, men det lär vara vanligt.

Även om nämnden har bemyndigat tjänsteman att företräda nämnden vid domstol, är det ändå viktigt att den håller sig väl informerad om vilka ärenden som gått nämnden emot i domstolen, vilka åtgärder som tjänstemannen tänker vidta eller vidtagit samt att nämnden tar sitt fulla ansvar för dessa.

RFV får överta försäkringskassans uppgift att föra det allmännas talan i domstolarna. RFV kan då välja att antingen gå in som part i ett mål eller överta partsrollen även om försäkringskassan redan överklagat domstolens avgörande. RFV får vidare, liksom tidigare, överklaga domstols och försäkringskassas beslut, även till förmån för en enskild. Det innebär bl.a. att RFV kan överklaga ett beslut som fattats av socialförsäkringsnämnd.

6 Nämndernas sammansättning

6.1 Uppdraget

Enligt direktiven ingår det i mitt uppdrag att se över nomineringsförfarandet till socialförsäkringsnämnderna och att lämna de förslag som krävs för att genomföra de förändringar som regeringen föreslår.

Utgångspunkten för mitt arbete skall vara att de allmänna försäkringskassornas styrelser från och med den 1 januari 1999 skall besluta att inrätta socialförsäkringsnämnder och utse ledamöter i dessa. Från och med denna tidpunkt kommer försäkringskassornas styrelser att vara utsedda av regeringen. I direktiven anges att det är viktigt att nämnderna har en bred och allsidig sammansättning samtidigt som den lokala förankringen bibehålls. Det är också viktigt att nämnderna har en jämn könsfördelning.

Socialförsäkringsutskottet uttalade (bet.1996/97:12) att arbetsmarknadens parter bör ges rätt att nominera ledamöter i socialförsäkringsnämnderna. Riksdagen ställde sig bakom uttalandet.

6.2 Nominering till ett viktigt uppdrag

Av FKF:s enkät (bilaga 1) framgår att hela 51 procent av de tillfrågade nämndledamöterna eller ersättarna svarar att de inte anser att de hade tillräcklig kännedom om vad det innebär att vara förtroendevald i nämnden när de accepterade uppdraget. 48 procent anser dessutom att sådan kännedom är dåligt spridd även i deras parti eller organisation. Detta är nedslående och måste åtgärdas.

Uppdraget är viktigt. Socialförsäkringsnämnden fattar beslut i frågor som har mycket stor betydelse för den enskilde och som innebär ett stort åtagande för samhället. Nämndens beslutsbefogenhet utgör en väsentlig del i hela vårt välfärdssystem och besluten genererar utbetalningar av miljarder kronor per år. En beviljad genomsnittlig förtidspen-

sion beräknas t.ex. medföra 1,2 miljoner kronor i utbetald ersättning under åren.

Det ligger ett stort ansvar på de som får nominera kandidater. Det är viktigt att de bemödar sig att finna lämpliga kandidater – personer som är kunniga, kloka, engagerade och som har tid och möjlighet att ägna sig åt uppdraget. Det är i stor utsträckning de som nominerar som avgör hur väl lekmannamedverkan kommer att fungera och vilken kvalitet och legitimitet som blir följden av denna.

6.3 Gällande bestämmelser och nuvarande förhållanden

Ledamot av socialförsäkringsnämnd skall enligt AFL ha rösträtt vid val av kommunfullmäktige. Detta är det enda formella krav som lagen ställer på den som kan utses till ledamot av nämnden.

En socialförsäkringsnämnd skall enligt AFL bestå av sju ledamöter. Ordföranden utses av regeringen. Av de övriga ledamöterna utser RFV tre och tre väljs av landstinget eller i förekommande fall av kommunfullmäktige istället för av landstinget. Nämnden utser inom sig en vice ordförande.

För var och en av de av RFV utsedda ledamöterna skall verket utse en suppleant. Denna är en personlig suppleant. För de ledamöter som har valts av landsting eller kommunfullmäktige skall lika många suppleanter väljas. Det innebär att s.k. grupp-suppleanter skall väljas. Suppleanter som väljs genom majoritetsval, vilket alltid torde vara fallet, skall inkallas till tjänstgöring i den ordning som bestämts vid valet.

Enligt AFL skall samtliga ledamöter kallas till socialförsäkringsnämndens sammanträden. Om en ledamot är förhindrad att närvara skall en suppleant kallas i hans ställe. Suppleanter får även i övrigt närvara vid nämndens sammanträden. De skall alltid underrättas om tiden för sammanträdena.

Enligt förarbeten till bestämmelsen om nominering (prop. 1985/86:73) skall socialförsäkringsnämndernas ledamöter ha en så bred och allsidig representation som möjligt från det egna försäkringskassområdet. De personer som i första hand bör komma i fråga är de som är bosatta inom nämndens geografiska område.

6.4 Köns- och åldersfördelning

Av FKF:s enkät (bilaga 1) framgår det att könsfördelningen i de nuvarande nämnderna är tämligen jämn, 56 procent män och 44 procent kvinnor. Det är angeläget med en jämn könsfördelning även i de kommande nämnderna. För att markera vikten av detta, anser jag att det av AFL bör framgå att styrelsen skall eftersträva att ledamotskåren får en allsidig sammansättning med hänsyn bl.a. till kön. Motsvarande reglering finns i kommunallagen (1991:900) beträffande kommunens företrädande.

Av FKF:s enkät framgår också att nuvarande ledamöters genomsnittsålder är 54,7 år och att 27 procent är äldre än 60 år och endast 26 procent är yngre än 50 år. Denna snedfördelning kan vara mindre lyckad. Om alltför många ledamöter på grund av åldersskäl har lämnat det aktiva yrkeslivet och därför inte har de aktuella förhållandena på arbetsmarknaden helt uppdaterade, blir syftet med lekmanamedverkan inte uppfyllt. Risken är också att ingen i nämnden känner till yngre personers speciella situation. Det är önskvärt med en allsidigare åldersfördelning. På motsvarande sätt bör det därför framgå av AFL att styrelsen bör eftersträva även detta.

Det är viktigt att även de som nominerar ledamöter uppmärksammar dessa strävanden.

6.5 Vilka skall få nominera?

Socialförsäkringsutskottet har, som tidigare nämnts, uttalat att arbetsmarknadens parter bör ges rätt att nominera ledamöter i socialförsäkringsnämnderna. Problemet är att inte alla parter är villiga att medverka.

Av de av RFV utsedda ledamöterna skulle före den 1 juli 1992 två ledamöter utses efter förslag från arbetstagarparterna och en från de icke offentliga arbetsgivarna och egenföretagarnas centrala organisationer för att tillgodose behovet av kunskap om arbetsmarknadsmässiga förhållanden. Sedan Sveriges Arbetsgivareförening (SAF) och även Småföretagarnas Riksförbund (nuvarande Företagarnas Riksförbund) dragit sig tillbaka från alla statliga styrelser och nämnder är frågan, hur de av RFV utsedda ledamöterna skall nomineras, inte reglerad. I praktiken har ändringen inneburit att de berörda organisationerna Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO) och Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) har fortsatt att lämna förslag på ledamöter, och RFV har uppdragit åt försäkringskassan att lämna förslag till de tidigare

SAF- och Företagarplatserna. RFV utser ledamöter i förhållande till respektive organisations medlemsantal länsvis. Det innebär t.ex. att LRF endast har 20 ledamöter och 19 suppleanter i hela landet. Flera försäkringskassor har enligt uppgift bekymmer med att finna lämpliga arbetsgivare eller företagare som är villiga att åta sig uppdraget.

Vid mina överläggningar har framkommit att SAF inte har ändrat uppfattning. SAF kommer därför, av allt att döma, inte att nominera någon till ledamot av socialförsäkringsnämnden. SACO har tydligt uttalat att de vill undvika en koppling mellan den fackliga organisationens roll och myndighetsutövning – i synnerhet över enskilda personer.

Den enda centrala arbetsgivar/företagarorganisation som hittills har visat intresse av att nominera ledamöter till nämnderna är LRF. De icke offentliga arbetsgivarnas organisationer har inte haft nomineringsrätt. På lokal nivå kan intresset eventuellt vara annorlunda. Arbetsgivare och företagare skulle alltså av allt att döma få en mycket begränsad representation. Det i sin tur medför att den erfarenhet av och kunskap om arbetsmarknaden och arbetsförhållanden, som ledamöterna nominerade av dessa har, också blir tämligen begränsad. Det är en utveckling som inte är önskvärd. Jag befarar dessutom att det kan bli mycket svårt att få tillräckligt många lämpliga kandidater och ersättare med en så snäv nomineringsbas. Det är tveksamt om det kommer att finnas tillräckligt många som är så intresserade av socialförsäkringsfrågor att de anser sig ha tid och möjlighet att medverka. Risken för vakanser måste bedömas som stor.

Meningen med att både arbetstagar- och arbetsgivarorganisationerna skall ha rätt att nominera ledamöter i socialförsäkringsnämnderna är att få personer i nämnderna med kunskap om och erfarenhet av olika sidor av arbetsmarknaden och förhållandena på denna. Om arbetsgivar- och företagsidan inte blir representerad alls eller endast representerad från en snäv sektor av arbetsmarknaden och dessutom en facklig organisation uteblir, sätts vitala delar i detta resonemang ur spel.

Men jag hävdar att det vid nomineringen av ledamöter är viktigare att få engagerade personer till nämnderna med kunskap om och erfarenhet från olika områden i samhället och från arbetsmarknaden, än vilka som nominerar dem. Ledamöterna *skall inte* representera dem som nominerat dem utan vara allmänhetens företrädare.

Socialförsäkringsnämndernas arbetsuppgifter är närmast domstolslika. Nämndens ledamöter har i allt väsentligt samma roll och funktion som nämndemännen i domstol. Båda skall fatta beslut i individärenden av ren rättstillämpningsnatur. Nämndemännen i förvaltningsdomstolarna väljs. Valet förrättas av landstinget eller kommunfullmäktige med den fördelning dem emellan som länsstyrelsen be-

stämmer efter befolkningstalen. Valet skall vara proportionellet. Det skulle, som jag ser det, från den utgångspunkten vara de politiska partierna som fick nomineringsrätt. Det får då ankomma på partierna att se till att de personer som nomineras hämtas från olika grupper och sektorer i samhället, så att socialförsäkringsnämnderna får en bred och allsidig sammansättning.

Mot denna bakgrund och med vetskap om att inte alla centrala organisationer på arbetsmarknaden är villiga att nominera ledamöter till socialförsäkringsnämnderna, är jag tveksam till om det är lämpligt att föreslå att de skall få nomineringsrätt. Jag menar att det vore önskvärt att regeringen beaktar de förhållanden jag pekar på.

Mot bakgrund av att riksdagen godkänt förslaget, att arbetsmarknadens parter bör ha rätt att nominera ledamöter, lämnar jag, trots det ovan anförda, förslag till ett nomineringsförfarande i enlighet med mitt uppdrag.

För att få del av samtliga arbetsmarknadens och även andra organisationers, t.ex. handikapprörelsen, värdefulla kunskaper och synpunkter, kan det vara lämpligt att försäkringskassornas styrelser inrättar särskilda organ där dessa är representerade. Där skulle t.ex. övergripande rehabiliteringsfrågor kunna tas upp till diskussion.

6.6 Mandatperioden

Jag föreslår att socialförsäkringsnämndens ledamöter utses för en tid av fyra år, räknat från den 1 april året efter det år då val till landsting och kommunfullmäktigt ägt rum i hela landet och att nämnderna inrättas från och med samma datum och för samma period.

Enligt nu gällande regler i AFL utses socialförsäkringsnämndens ledamöter, om inte regeringen föreskriver annat, för en tid av fyra år, räknat från och med den 1 januari året efter det år då val i hela riket till landsting och kommunfullmäktigt ägt rum.

Från och med den 1 januari 1999 skall försäkringskassans styrelse inrätta socialförsäkringsnämnder och utse ledamöter i dessa. Från och med samma datum utses styrelsens ledamöter och deras mandatperiod påbörjas.

Av mina direktiv framgår att regeringen avser att föreslå en övergångsbestämmelse, i samband med de nya reglerna om socialförsäkringsnämnder, som gör det möjligt för de nyvalda styrelserna att besluta om och inrätta socialförsäkringsnämnder och utse ledamöter i dessa.

Jag menar att det är viktigt och att det ligger i sakens natur, att det är den nytillträdda styrelsen som alltid skall besluta om att inrätta socialförsäkringsnämnder och utse ledamöter i nämnderna. Proceduren upprepas alltså vart fjärde år.

För att den nytillträdda styrelsen skall kunna sätta sig in i nominerings- och tillsättningsfrågan, hinna fatta beslut om antal nämnder som skall inrättas och vilka organisationer som skall få nominera ledamöter, begära in namnförslag, utse ledamöter i nämnderna och underrätta de utsedda personerna, är det nödvändigt att förskjuta datum för en socialförsäkringsnämnds inrättande och nämndledamöternas mandatperiod.

Även om ärendet bereds av tjänstemän i sedvanlig ordning, är det rimligt anta, att den tidigaste tidpunkt från vilken nämndledamöterna kan utses är den 1 april.

Jag föreslår därför att socialförsäkringsnämndens ledamöter utses för en tid av fyra år, räknat från den 1 april året efter det år då val till landsting och kommunfullmäktig ägt rum i hela landet. Från och med samma tidpunkt skall socialförsäkringsnämnderna inrättas.

6.7 Överväganden och förslag

Jag föreslår

- att socialförsäkringsnämnden skall ha fem ledamöter inklusive ordföranden
- att ordföranden utses av regeringen efter förslag av politiskt parti
- att två ledamöter utses efter förslag av de politiska partierna i landstinget respektive kommunfullmäktige
- att två ledamöter utses efter förslag av organisationer på arbetsmarknaden
- att det skall finnas fyra ersättare som skall vara personliga ersättare
- att ersättarna skall ha närvaro- och yttranderätt vid nämndens sammanträden men inte beslutanderätt
- att nämnden skall vara beslutsför när minst tre ledamöter är närvarande.

Ordförandeposten

Utgångspunkten för utredningsuppdraget är att försäkringskassans styrelse skall utse socialförsäkringsnämndens ledamöter. Det innefattar även nämndens ordförande. Beslutanderätten innebär att styrelsen är

oförhindrad att utse styrelsens egna ledamöter att även vara ledamöter av en socialförsäkringsnämnd. I prop. 1996/97:63 framhålls att det kan innebära stora fördelar att kunna kombinera uppdrag i kassans styrelse och dess socialförsäkringsnämnd.

För närvarande finns 79 ledamöter eller suppleanter i försäkringskassornas styrelser som också har uppdrag i en socialförsäkringsnämnd, se bilaga 1. Enligt uppgift anser de berörda att ett sådant dubbelt uppdrag har stora fördelar.

Ordföranden i en socialförsäkringsnämnd har en mycket viktig roll. Hur arbetet i nämnden fungerar beror i rätt stor utsträckning på hans eller hennes förmåga att sköta sin uppgift.

De lagar som styr försäkringskassans och därmed även socialförsäkringsnämndens beslutsfattande reglerar en stor och synnerligen betydelsefull del av hela vårt välfärdssystem. De beslut som fattas av nämnderna har mycket stor betydelse för den enskilde försäkrade och medför ett mycket stort ekonomiskt åtagande för samhället. För att med eftertryck markera uppdragets betydelse anser jag att det vore önskvärt att ordföranden även fortsättningsvis utses av regeringen.

Jag anser vidare att uppdraget som ordförande skall anförtros någon som nominerats av politiskt parti. Regeringen kan då utse dem efter samma principer som i dag. Jag tycker det är angeläget att ordförandena fortfarande kan utses oberoende av partitillhörighet så att uppdragen inte blir förbehållna personer nominerade endast från något eller ett fåtal partier. I dag har enligt uppgift alla riksdagspartier ordförandeposter.

Det råder delade meningar om det är förenligt med etiska normer i samhället, att styrelsen utser någon från den egna kretsen att vara ordförande i socialförsäkringsnämnd. Om regeringen utser en ordförande, som tillika är ledamot av styrelsen, blir denna fråga inte aktuell.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår jag att socialförsäkringsnämndens ordförande utses av regeringen efter förslag av politiskt parti.

Socialdepartementets representant i utredningen har påpekat att riksdagen antagit regeringens förslag till riktlinjer för förändringar i den nuvarande organisationen avseende socialförsäkringsadministrationen. Principbeslutet innebär bl.a. att försäkringskassans styrelse i framtiden skall besluta om att inrätta socialförsäkringsnämnder samt utse ledamöter i dessa. Enligt direktiven till utredningen framgår också att utgångspunkten skall vara att de allmänna försäkringskassornas styrelse från och med den 1 januari 1999 skall besluta att inrätta socialförsäkringsnämnder och utse ledamöter i dessa. Hon delar därför inte min bedömning om att regeringen skall utse ordförande. Hon anser att ut-

redningen inte skall lägga förslag på den delen eftersom detta inte ligger inom ramen för utredningens direktiv.

Antal ledamöter och ersättare samt ersättarnas yttranderätt m.m.

I AFL talas om suppleanter. Jag tycker begreppet är förlegat och att det därför bör bytas ut mot det svenska ordet ersättare. Begreppet ersättare används t.ex. i kommunallagen (1991:900).

För närvarande består en socialförsäkringsnämnd av sju ledamöter och sex ersättare. Det är endast ordföranden som inte har någon ersättare.

En ersättare har enligt AFL rätt att närvara vid socialförsäkringsnämndens sammanträden. I vilken mån ersättarna kallas till sammanträdena varierar mycket mellan olika försäkringskassor (se bilaga 1). Hos vissa kassor kallas de aldrig om de inte skall tjänstgöra vid ordinarie ledamots frånvaro.

Jag tycker det är angeläget att ersättarnas närvarorätt poängteras och att de ges yttranderätt. För att en ersättare skall kunna fullgöra sitt uppdrag på ett kvalitativt tillfredställande sätt, när hon eller han inträder i ordinarie ledamots ställe, är det viktigt att vederbörande har möjlighet att följa nämndens arbete, få den utbildning och information m.m. som fordras för uppgiften. Jag föreslår därför att det i AFL skall anges att ersättarna alltid skall kallas till nämndens sammanträden och att de skall ha yttranderätt. Det är viktigt att även ersättarna engageras så att uppdraget blir meningsfullt för dem. Ersättaren bör därför även vara personlig ersättare för en ledamot.

Det är önskvärt att få en effektivare nämndorganisation och att kvaliteten på nämndarbetet höjs. Jag anser därför att det finns skäl att minska antalet ledamöter och ersättare till fem respektive fyra. Med färre ordinarie ledamöter och ersättare som har närvaro- och yttranderätt tror jag att det finns större förutsättningar att få den eftersträvade kvalitets- och effektivitetshöjningen. Även ersättarna kan då bidra med sina kunskaper och erfarenheter och de blir engagerade i nämndens arbete på ett aktivt sätt.

Den kostnadsökning som kan uppkomma i och med förslaget om ersättarnas närvarorätt anser jag bör rymmas i den kostnadsminskning som blir följd av det minskade antalet ordinarie ledamöter som jag föreslår. Sammantaget bör förslaget bli kostnadsneutralt.

Nominering av övriga ledamöter och ersättare

Jag anser att två ledamöter och två ersättare i var socialförsäkringsnämnd skall utses på förslag av de politiska partier som är representerade i det landsting som utgör försäkringskassans verksamhetsområde. I en kassa vars verksamhetsområde utgörs av en kommun, skall istället de partier som är representerade i kommunfullmäktige få nominera ledamöter och ersättare till nämnderna. Vid nomineringen skall försäkringskassans samtliga nämnder utgöra underlag för det antal ledamöter och ersättare som skall nomineras. Styrelsen skall eftersträva att ledamöter och ersättare i kassaområdets socialförsäkringsnämnder får en sammansättning som motsvarar den politiska representationen i landstinget respektive kommunfullmäktige. Ledamöterna bör vara bosatta i det geografiska område som utgör socialförsäkringsnämndens verksamhetsområde.

Två ledamöter och två ersättare i var socialförsäkringsnämnd skall utses på förslag av organisationer på arbetsmarknaden. Styrelsen skall besluta om vilka organisationer som skall få nominera ledamöter och ersättare. För att ha den lokala förankring och kännedom om arbetsmarknaden och arbetsförhållandena som eftersträvas, bör ledamöterna vara verksamma inom socialförsäkringsnämndens geografiska område.

Beslutsförhet

I dag är socialförsäkringsnämnden beslutsför när minst fyra ledamöter är närvarande. Med ett minskat antal ordinarie ledamöter bör beslutsförheten sänkas till minst tre närvarande.

7 Föredragandefunktionen

7.1 Gällande bestämmelser och nuvarande förhållanden

Enligt AFL avgörs frågor i socialförsäkringsnämnd efter föredragning av tjänsteman hos försäkringskassan. Bortsett från denna reglering har varje försäkringskassa stor frihet att själv bestämma hur arbetet i socialförsäkringsnämnderna skall organiseras. Som framgår av FKF:s enkät (bilaga 1) och RFV:s rapport Sjukbidrag/Förtidspension RFV Anser 1995:13 (bilaga 2) så varierar föredragandeorganisationen också mellan och ibland även inom försäkringskassorna. Hos några kassor finns särskilda föredragande per ärendeslag, där kassan uppställt krav på särskild kompetens hos dem som utses. Hos andra kassor ingår föredragningen av ärenden som en naturlig del i handläggarens övriga arbetsuppgifter, utan att kassan gör någon särskild prövning av vederbörandes kompetens. I enstaka fall har kassan utsett särskilda handläggare per lokalkontor som ansetts särskilt lämpade att föredra kontorets samtliga ärenden inför nämnden. Omprövningsärenden föredras som regel av föredragande från centralkontoret.

I RFV:s rapport anges att

I fråga om kompetensen hos föredragande har inte framkommit något som tyder på att de försäkringskassor som har föredragningen specialiserad skulle ha en annan besluts kvalitet än de där handläggarna själva föredrar sina ärenden. Mot denna bakgrund saknar således verket underlag för att förorda den ena eller den andra lösningen på frågan om hur föredragningen lämpligen bör handhas. Däremot är det RFV:s uppfattning att det är kompetensen hos den ifrågavarande tjänstemannen och förutsättningarna för att den erforderliga kompetensen upprätthålls som är avgörande för om vederbörande kan utses till föredragande eller inte. Eftersom det i regel är föredragandens uppgift att tillgodose socialförsäkringsnämnden med erforderliga information om praxisutveckling och nyheter inom

försäkringen behövs förutom de grundläggande kompetenskraven att föredraganden har förmåga att föra den dialog om rättsutveckling m.m. som krävs vid socialförsäkringssammanträden. Enligt RFV:s allmänna råd skall försäkringskassans styrelse ansvara för att tjänstemän och förtroendevalda har de kunskaper som behövs för en riktig ärendehandläggning.

Det som krävs är i princip en bedömning av att den tjänsteman som ska föredra ärenden i nämnden uppfyller kraven enligt de tre strecksatserna ...

- Goda kunskaper i förvaltningsrättsliga frågor
- Goda färdigheter i argumentations- och föredragningsteknik
- Mycket goda kunskaper om gällande lagstiftning och rådande praxis.

Justitieombudsmannen (JO) har i yttrande över betänkande (SOU 1996:64) Försäkringskassan Sverige bl.a. anfört att han vid ett flertal inspektioner av olika försäkringskassor kunnat konstatera påtagliga brister i den förvaltningsmässiga hanteringen av ärenden. JO har även noterat brister i försäkringskassans beslut och beslutsmeddelanden. I det senare fallet gäller det avgöranden av socialförsäkringsnämnd.

7.2 Föredragandens roll, arbetsuppgifter och ansvarsområde

Samtliga ärenden i socialförsäkringsnämnden avgörs efter föredragning och på ett skriftligt beslutsunderlag dokumenterat i en promemoria som, där så behövs, har kommunicerats med den som saken rör. Promemorian skall innehålla alla uppgifter som ledamöterna behöver för att fatta beslut, inklusive föredragandens förslag till beslut.

I RFV:s allmänna råd 1992:4 Socialförsäkringsnämnder anges följande beträffande föredragande tjänstemannens funktion och arbetsuppgifter.

När det gäller handläggningen av ärenden som avgörs av en socialförsäkringsnämnd har den föredragande tjänstemannen en mycket viktig funktion. Han ansvarar för att beredningen av ärendet sker med omsorg och noggrannhet och att ett fullständigt beslutsunderlag tillställs ledamöterna före nämndsammanträdet. Föredragande ansvarar för att förslaget till beslut stämmer överens med rättsläget. Det är därför viktigt att föredraganden har goda kunskaper om såväl

det enskilda ärendet som om gällande lagstiftning och den praxis som tillämpas. Enligt förarbetena till AFL svarar socialförsäkringsnämndens ledamöter såväl för att beslut av nämnden stämmer överens med gällande författningar och praxis som för att det inom ramen för lagen är rimligt och lämpligt med hänsyn till de särskilda förhållandena i ärendet. Det kan emellertid inte krävas av ledamöterna att de skall ha djupgående kännedom om regelsystem och deras bakgrund, om vägledande uttalanden i förarbeten och om den praxis som har utvecklats. Den föredragande tjänstemannen svarar för att sådan kunskap finns.

I RFV:s administrativa föreskrifter (RAF 1996:3) Riktlinjer för intern kontroll vid försäkringskassorna föreskrivs att de ärenden, som är kontrollvärda enligt en riskanalys, skall granskas av annan tjänsteman än den som handlagt ärendet innan beslut fattas i ärendet, s.k. sakkunnigkontroll. Sakkunnigkontrollens syfte är att säkerställa korrekt rättstillämpning, korrekta underlag samt ge en god säkerhet mot fel i handläggningen och inmatningen till ADB-system. Där ingår även åtgärder mot fusk och missbruk. Målet är att alla beslut skall bli rätt från början så att inga andra än de som har rätt till en förmån får denna. Som särskild risk räknas ärenden som medför stora ekonomiska konsekvenser – både vad avser belopp och varaktighet – administrativa rutiner – t.ex. ensamhandläggning, svårighetsgrad, ärendefrekvens, kunskapsnivå och arbetsbelastning.

Flertalet av de ärenden som avgörs av socialförsäkringsnämnd har enligt föreskrifterna sådan särskild risk och skall därför sakkunnigkontrolleras. Detta krav på kontroll kan tala för att det är någon annan än den handläggande tjänstemannen som bör föredra ärendet inför nämnden.

7.3 Överväganden och förslag

Jag föreslår att styrelsen i särskilt beslut anger vilka kunskaps- och kompetenskrav som skall ställas på den som utses till föredragande. Försäkringskassans direktör skall ange de tjänstemän som skall ha till uppgiften att föredra ärenden inför socialförsäkringsnämnden.

Föredragningen är en mycket viktig del i handläggningen av de ärenden som skall avgöras av socialförsäkringsnämnd. Det är därför av avgörande betydelse att den som skall föredra ett ärende har goda kunskaper, erfarenhet och en allsidig kompetens.

Föredragande skall kunna det regelsystem som gäller för de ärendeslag hon eller han föredrar. Hon eller han skall behärska föredragningstekniken och ha god argumentationsförmåga. Föredraganden behöver enligt min uppfattning dessutom ha den integritet och övriga personliga kvalifikationer som krävs för att kunna delta i och inbjuda till en meningsfull dialog med nämnden. Föredraganden har även en pedagogisk och informerande uppgift som fordrar speciell kompetens. I vissa situationer kan det även vara värdefullt med en viss pondus för att kunna vinna respekt för den roll som föredraganden har.

Det får vidare anses ingå i föredragandens uppgift att göra nämnden uppmärksam på formella frågor såsom t.ex. utformningen av beslutsmening och motivering till nämndens beslut samt avvikande mening, så att dessa får en korrekt juridisk utformning, liksom att erinra om frågan om beslutets verkställighet. Även jävs- och sekretessfrågor kan bli aktuella.

Det finns anledning understryka behovet av kompetens och kvalitet i föredragningen. Som ett led i "kvalitetssäkringen" föreslår jag att det skall ankomma på styrelsen att i särskilt beslut fastställa vilka kunskaps- och kompetenskrav som skall ställas på den som utses att föredra ärenden inför socialförsäkringsnämnden. Jag anser vidare att försäkringskassans direktör skall utse de tjänstemän hos kassan som skall ha till uppgift att föredra ärenden inför socialförsäkringsnämnden.

Däremot anser jag inte att frågan om hur föredragandefunktionen eller arbetet i nämnderna i praktiken skall organiseras skall regleras. Den frågan, liksom andra arbetsorganisationsfrågor, bör enligt min uppfattning vara upp till var enskild kassa att fatta beslut om. Organisationen bör dock vara så ordnad att det finns garantier för en enhetlig och rättssäker ärendehandläggning.

7.4 Skiljaktig mening

I AFL anges att om föredraganden har från beslutet avvikande mening skall denna antecknas till protokollet. Föredraganden har, som jag tolkar bestämmelsen, alltså skyldighet att anföra avvikande mening när socialförsäkringsnämnden fattar ett beslut som strider mot gällande rätt. Någon tidsfrist för när reservationen skall anmälas finns inte angiven i lagen. RFV har i allmänna råd (1992:4) Socialförsäkringsnämnder rekommenderat att den avvikande meningen bör meddelas innan sammanträdet avslutas.

Ledamots reservationsrätt regleras i förvaltningslagen (1986:223). Där sägs att avvikande mening skall anmälas innan beslutet expedieras eller ges till kända på något annat sätt. Beslutet expedieras efter att

protokollet justerats och eventuellt efterarbete, t.ex. uträkning av ersättningens storlek, är avslutat. I vissa fall kan det dröja flera veckor från det att ärendet beslutats av nämnden till det att beslutsmeddelandet sänds till den försäkrade. Under hela denna mellantid har alltså ledamoten rätt att anmäla avvikande mening.

Det är relativt ovanligt att någon meddelar avvikande mening och det förekommer mera sällan att någon gör det långt efter att sammanträdet är avslutat. De gällande reglerna är därför inget stort problem. Fråga uppkommer emellertid om när föredraganden senast kan anmäla avvikande mening samt hur man skall förfara när en ledamot anmäler avvikande mening efter att sammanträdet avslutats. RFV rekommenderar i det senare fallet att ärendet behandlas i nämnden på nytt.

Mot bakgrund av det önskvärda att ha enhetliga regler samt att komma bort från dilemmat med sent meddelade reservationer, föreslår jag att så väl ledamots rätt som föredragandens skyldighet att få skiljaktig mening antecknad till protokollet regleras i AFL.

Av bestämmelsen bör framgå att avvikande mening skall anmälas innan sammanträdet avslutas. En sådan reglering finns t.ex. i kommunallagen (1991:900) om kommunala förtroendevaldas reservationsrätt. Jag anser vidare att man istället för avvikande mening bör använda uttrycket skiljaktig mening. Det uttrycket används t.ex. i förvaltningsprocesslagen (1971:291) vid förfarandet i domstol. Mot bakgrund av likheterna i övrigt mellan socialförsäkringsnämndens och domstolens verksamhet, kan det vara lämpligt.

8 Kostnader

Mot bakgrund av den stora osäkerhet som råder beträffande social-försäkringsnämndernas antal i framtiden, som redovisas i avsnitt 3.4, är det även svårt att beräkna de kommande kostnaderna.

Genomsnittskostnaden för arvoden, ersättningar och sociala avgifter per socialförsäkringsnämnd år 1996 var 215 000 kronor, enligt uppgift från landets försäkringskassor.

Med samma ersättningsnivåer och med hänsyn tagen endast till den förändrade ärendemängd som blir följden av mina förslag om nämndens beslutsbefogenhet (avsnitt 5.3) skulle kostnaderna sjunka med 7 095 000 kronor.

Mina förslag om förändrat antal ledamöter och ersättare samt om ersättarnas närvaro- och yttranderätt (avsnitt 6.7) påverkar enligt min bedömning inte kostnaderna.

9 Kompetens- och utbildningsfrågor

Under utredningsarbetet har frågan om ledamöternas och ersättarnas behov av utbildning ständigt kommit upp. Som exempel kan nämnas det stora utbildningsbehov som finns beträffande de formella regler som gäller för försäkringskassans verksamhet.

Det framgår av FKF:s enkät (bilaga 1) att utbildning och information sköts mycket olika vid landets försäkringskassor.

Som jag framhållit tidigare så tycker jag det är angeläget att nämndens ledamöter och ersättare, men givetvis även försäkringskassans tjänstemän, har den kunskap och kompetens som fordras för deras betydelsefulla arbete. Bristande kvalitet i handläggning och beslutsfattande inverkar mycket menligt på tilltron till försäkringskassans verksamhet och undergräver socialförsäkringssystemens legitimitet. Detta kan få allvarliga följder.

Om man menar allvar med att det är viktigt med lekmannainflytande i beslutsprocessen måste det också få kosta. I kostnaden skall enligt min mening inte bara ingå de "fasta" utgifterna utan även kostnader för kompetens- och kunskapshöjande insatser och för information.

Trots det ekonomiskt mycket kärva läge som försäkringskassorna befinner sig i, får det enligt min uppfattning inte vara så att nämndens ledamöter och ersättare inte får den utbildning m.m. de behöver för att utföra sin uppgift på ett tillfredställande sätt.

Mot bakgrund av ovanstående menar jag att det finns skäl för regeringen att överväga att "örönmärka" pengar för dessa ändamål.

Körperchen und Aufgaben

Die Körperchen sind die kleinsten Bausteine der Materie. Sie sind so klein, dass sie mit dem bloßen Auge nicht gesehen werden können. Man benötigt ein Mikroskop, um sie zu beobachten. Die Körperchen sind in allen Stoffen vorhanden und sind die Grundbausteine der Materie.

Man kann sie durch Filtrieren, Zentrifugieren und Abkochen abtrennen. Die Körperchen sind in allen Stoffen vorhanden und sind die Grundbausteine der Materie.

Die Körperchen sind die kleinsten Bausteine der Materie. Sie sind so klein, dass sie mit dem bloßen Auge nicht gesehen werden können. Man benötigt ein Mikroskop, um sie zu beobachten. Die Körperchen sind in allen Stoffen vorhanden und sind die Grundbausteine der Materie.

Die Körperchen sind die kleinsten Bausteine der Materie. Sie sind so klein, dass sie mit dem bloßen Auge nicht gesehen werden können. Man benötigt ein Mikroskop, um sie zu beobachten. Die Körperchen sind in allen Stoffen vorhanden und sind die Grundbausteine der Materie.

Die Körperchen sind die kleinsten Bausteine der Materie. Sie sind so klein, dass sie mit dem bloßen Auge nicht gesehen werden können. Man benötigt ein Mikroskop, um sie zu beobachten. Die Körperchen sind in allen Stoffen vorhanden und sind die Grundbausteine der Materie.

Die Körperchen sind die kleinsten Bausteine der Materie. Sie sind so klein, dass sie mit dem bloßen Auge nicht gesehen werden können. Man benötigt ein Mikroskop, um sie zu beobachten. Die Körperchen sind in allen Stoffen vorhanden und sind die Grundbausteine der Materie.

Die Körperchen sind die kleinsten Bausteine der Materie. Sie sind so klein, dass sie mit dem bloßen Auge nicht gesehen werden können. Man benötigt ein Mikroskop, um sie zu beobachten. Die Körperchen sind in allen Stoffen vorhanden und sind die Grundbausteine der Materie.

Die Körperchen sind die kleinsten Bausteine der Materie. Sie sind so klein, dass sie mit dem bloßen Auge nicht gesehen werden können. Man benötigt ein Mikroskop, um sie zu beobachten. Die Körperchen sind in allen Stoffen vorhanden und sind die Grundbausteine der Materie.

Die Körperchen sind die kleinsten Bausteine der Materie. Sie sind so klein, dass sie mit dem bloßen Auge nicht gesehen werden können. Man benötigt ein Mikroskop, um sie zu beobachten. Die Körperchen sind in allen Stoffen vorhanden und sind die Grundbausteine der Materie.

Die Körperchen sind die kleinsten Bausteine der Materie. Sie sind so klein, dass sie mit dem bloßen Auge nicht gesehen werden können. Man benötigt ein Mikroskop, um sie zu beobachten. Die Körperchen sind in allen Stoffen vorhanden und sind die Grundbausteine der Materie.

Die Körperchen sind die kleinsten Bausteine der Materie. Sie sind so klein, dass sie mit dem bloßen Auge nicht gesehen werden können. Man benötigt ein Mikroskop, um sie zu beobachten. Die Körperchen sind in allen Stoffen vorhanden und sind die Grundbausteine der Materie.

10 Ikraftträdande och övergångsregler

De av regeringen utsedda kassastyrelserna tillträder den 1 januari 1999. Styrelsen skall inrätta socialförsäkringsnämnder och utse ledamöter i dessa. För att styrelsen och tjänstemännen skall ha möjlighet att bereda ärendet har jag föreslagit att nämnderna inrättas och ledamöterna tillträder den 1 april året efter det år det förrättats val till landsting och kommunfullmäktige i hela landet, d.v.s. första gången den 1 april 1999.

De föreslagna lagändringarna bör träda i kraft den 1 januari 1999. Bestämmelserna i 18 kap. 20-21 §§ skall dock tillämpas första gången på de ledamöter som skall utses från och med den 1 april 1999. Det som anges där skall alltså inte tillämpas på de sittande nämnderna.

Jag har föreslagit att socialförsäkringsnämnderna inte skall avgöra omprövningsärenden och vissa andra ärendeslag. Dessa skall i fortsättningen beslutas av tjänstemän hos försäkringskassan. För att de nytillträdna nämnderna inte skall behöva sätta sig in i de bestämmelser som gäller för dessa ärenden och besluta i de omprövnings- och ansökningsärenden som finns i balans den 1 april 1999, föreslår jag att äldre bestämmelser skall tillämpas i ärende där begäran om omprövning eller ansökan inkommit före ikraftträdandet.

En omprövning skall, enligt RFV:s föreskrifter (RFFS 1978:22) om ändring av allmän försäkringskassas och skattemyndighets beslut i vissa fall m.m, vara slutförd inom sex veckor från det att omprövning begärdes, om inte särskilda skäl föranleder annat. Mot denna bakgrund borde de sittande nämnderna hinna avgöra de omprövningsärenden som inkommit före den 1 januari 1999. Även ansökningsärendena borde kunna avgöras av nämnden inom denna tremånadersperiod.

11 Författningskommentarer

11.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

18 kap. 6 §

I paragrafens *första stycke* föreskrivs att försäkringskassans styrelse beslutar om hur många socialförsäkringsnämnder som skall finnas i kassan samt vilket geografiskt område som skall vara respektive nämnds verksamhetsområde.

Antalet nämnder skall vara så stort att kraven på rättssäker och snabb handläggning av ärenden kan uppfyllas. Det innebär i princip att antalet ärenden per sammanträde inte bör överstiga 40–45 stycken samt att nämnden bör sammanträda minst var fjortonde dag. Om särskilda organisatoriska eller geografiska skäl föreligger, kan styrelsen frånga dessa principer. Den övre gränsen, högst 40–45 ärenden per sammanträde, bör dock inte överskridas.

Paragrafens *andra stycke* är nytt och anknyter till nämndledamöternas mandatperiod. Skälen framgår av den allmänna motiveringen, avsnitt 6.6.

I paragrafens *tredje stycke* ges styrelsen en begränsad möjlighet att, om det finns särskilda skäl, bestämma att ett visst slag av ärenden skall avgöras av den nämnd i kassan som styrelsen bestämmer. Denna undantagsregel bör användas restriktivt.

18 kap. 20 §

I *första stycket* anges dels att socialförsäkringsnämnden skall bestå av fem ledamöter dels att regeringen skall utse nämndens ordförande. Skälen framgår av den allmänna motiveringen, avsnitt 6.7.

I *andra stycket* anges att två ledamöter skall utses efter förslag av de politiska partier som finns representerade i det landsting eller den kommun som sammanfaller med försäkringskassans verksamhetsom-

råde. Utöver att de bör utgöra en proportionell representation bör de även vara bosatta inom det geografiska område som utgör respektive socialförsäkringsnämndens verksamhetsområde.

I *tredje stycket* anges att två ledamöter utses efter förslag av organisationer på arbetsmarknaden. Styrelsen skall besluta om vilka organisationer som skall få nominera ledamöter. För att ha den lokala förankring och kännedom om arbetsmarknaden och arbetsförhållandena som eftersträvas, bör ledamöterna vara verksamma inom det geografiska område som utgör socialförsäkringsnämndens verksamhetsområde.

I *fjärde stycket* anges att styrelsen skall utse en ersättare för var och en av ledamöterna. Ersättaren skall alltså vara personlig ersättare för en ledamot. Benämningen suppleant byts mot ersättare.

I *femte stycket* anges att styrelsen skall eftersträva att ledamotskåren får en allsidig sammansättning med hänsyn till ålder, kön och yrke. Det är viktigt att även de som nominerar ledamöter uppmärksammar denna strävan.

I *sjätte stycket* anges att en nämndledamots mandatperiod börjar den 1 april, året efter det år val ägt rum till landsting eller kommunfullmäktige i hela landet. Skälen framgår av den allmänna motiveringen, avsnitt 6.6.

Sjunde, tionde, tolfte och trettonde styckena överensstämmer med bestämmelser i nuvarande 8 och 10 §§. Smärre redaktionella förändringar har gjorts.

I *elfte stycket* regleras bl.a. ersättarnas yttrande- och närvarorätt. Skälen anges i den allmänna motiveringen, avsnitt 6.7.

18 kap. 21 §

Som en följd av det minskade antalet ledamöter ändras nämndens beslutsförhet från minst fyra till minst tre ledamöter närvarande.

Hänvisningen till 8 och 10 §§ tas bort. Motsvarande bestämmelser införs i 20 §.

Reglerna om avvikande mening ändras och begreppet avvikande mening byts ut mot skiljaktig mening. En ledamots rätt att anföra avvikande mening, som finns reglerad i förvaltningslagen (1986:223), införs i lagen om allmän försäkring. Denna senare lag kommer då, i enlighet med 3 § förvaltningslagen, även att gälla för ledamöter. Föredragandes skyldighet att anföra skiljaktig mening tydliggörs. Om socialförsäkringsnämnden fattar beslut som strider mot gällande rätt, har föredraganden skyldighet att anföra skiljaktig mening. Vidare införs regeln att den skiljaktiga meningen skall anmälas innan samman-

trädet avslutas. Skälen redovisas i den allmänna motiveringen, avsnitt 7.4.

20 kap. 10 §

Paragrafen ändras så att socialförsäkringsnämnden inte längre skall ompröva ett beslut fattat av tjänsteman, när den enskilde begär att beslutet skall omprövas. Omprövningen görs istället av annan tjänsteman hos försäkringskassan. Skälen anges i den allmänna motiveringen, avsnitt 5.3.3.

11.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1979:84) om delpension

17 §

Paragrafen upphör. Enligt nuvarande bestämmelser skall en ansökan om delpension, som gäller en person som efter arbetstidsminskningen inte har förvärvsarbete enbart i form av anställning eller uppdrag, avgöras av socialförsäkringsnämnd. Likaså skall nämnden avgöra ett ärende om ärendet är vidlyftigt eller av svår beskaffenhet. Förslaget innebär att nämnda ärenden i stället skall beslutas av tjänsteman hos försäkringskassan. Skälen framgår av den allmänna motiveringen, avsnitt 5.3.2.

20 §

Paragrafen ändras så att socialförsäkringsnämnden inte längre skall ompröva ett beslut fattat av tjänsteman, när den enskilde begär att beslutet skall omprövas. Omprövningen görs istället av annan tjänsteman hos försäkringskassan. Skälen anges i den allmänna motiveringen, avsnitt 5.3.3.

11.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1973:380) om arbetsskadeförsäkring

8 kap. 4 §

Paragrafen ändras så att socialförsäkringsnämnden inte längre skall ompröva ett beslut fattat av tjänsteman, när den enskilde begär att beslutet skall omprövas. Omprövningen görs istället av annan tjänsteman hos försäkringskassan. Skälen anges i den allmänna motiveringen, avsnitt 5.3.3

11.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd

38 §

Enligt den nuvarande bestämmelsen får försäkringskassan på ansökan av den bidragsskyldige helt eller delvis efterge statens fordran avseende återbetalningsskyldighet och ränta, om det finns synnerliga skäl med hänsyn till den bidragsskyldiges personliga eller ekonomiska förhållanden. En sådan ansökan skall inte längre beslutas av socialförsäkringsnämnd utan beslutas av tjänsteman hos försäkringskassan. Skälen anges i den allmänna motiveringen, avsnitt 5.3.2.

Ändringen innebär också att socialförsäkringsnämnd inte längre skall ompröva ett beslut fattat av tjänsteman, när den enskilde begär att beslutet skall omprövas. Omprövningen görs istället av annan tjänsteman hos försäkringskassan. Skälen anges i den allmänna motiveringen, avsnitt 5.3.3

11.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag

27 §

Paragrafen ändras så att socialförsäkringsnämnd inte längre skall besluta i ärenden där den s.k. generalklausulen prövas.

29 §

Paragrafen ändras så att socialförsäkringsnämnden inte längre skall ompröva ett beslut fattat av tjänsteman, när den enskilde begär att beslutet skall omprövas. Omprövningen görs istället av annan tjänsteman hos försäkringskassan. Skälen anges i den allmänna motiveringen, avsnitt 5.3.3

11.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret

2 §

Ändringen innebär att den möjlighet som tjänsteman hos försäkringskassan har att hänskjuta vidlyftiga och svåra ärenden om familjebidrag i form av näringsbidrag, till socialförsäkringsnämnden för beslut, upphör.

Beträffande begäran om omprövning hänvisas i lagens 4 § till 20 kap. 10 § AFL. Det innebär att socialförsäkringsnämnden inte längre skall ompröva ett beslut fattat av tjänsteman, när den enskilde begär att beslutet skall omprövas.

11.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård

18 §

Ändringen innebär att socialförsäkringsnämnden inte längre skall ompröva ett beslut fattat av tjänsteman, när den enskilde begär att beslutet skall omprövas. Omprövningen görs istället av annan tjänsteman hos försäkringskassan. Skälen anges i den allmänna motiveringen, avsnitt 5.3.3

11.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare

14 §

Ändringen innebär att socialförsäkringsnämnden inte längre skall ompröva ett beslut fattat av tjänsteman, när den enskilde begär att beslutet skall omprövas. Omprövningen görs istället av annan tjänsteman hos försäkringskassan. Skälen anges i den allmänna motiveringen, avsnitt 5.3.3

11.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

15 §

Ändringen innebär att socialförsäkringsnämnden inte längre skall ompröva ett beslut fattat av tjänsteman, när den enskilde begär att beslutet skall omprövas. Omprövningen görs istället av annan tjänsteman hos försäkringskassan. Skälen anges i den allmänna motiveringen, avsnitt 5.3.3

11.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn

9 §

Ändringen innebär att socialförsäkringsnämnden inte längre skall ompröva ett beslut fattat av tjänsteman, när den enskilde begär att beslutet skall omprövas. Omprövningen görs istället av annan tjänsteman hos försäkringskassan. Skälen anges i den allmänna motiveringen, avsnitt 5.3.3

11.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:389) om assistansersättning

17 §

Ändringen innebär att socialförsäkringsnämnden inte längre skall ompröva ett beslut fattat av tjänsteman, när den enskilde begär att beslutet skall omprövas. Omprövningen görs istället av annan tjänsteman hos försäkringskassan. Skälen anges i den allmänna motiveringen, avsnitt 5.3.3

11.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade

5 §

Ändringen innebär att socialförsäkringsnämnden inte längre skall ompröva ett beslut fattat av tjänsteman, när den enskilde begär att beslutet skall omprövas. Omprövningen görs istället av annan tjänsteman hos försäkringskassan. Skälen anges i den allmänna motiveringen, avsnitt 5.3.3

11.13 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer

14 §

Ändringen innebär att socialförsäkringsnämnden inte längre skall ompröva ett beslut fattat av tjänsteman, när den enskilde begär att beslutet skall omprövas. Omprövningen görs istället av annan tjänsteman hos försäkringskassan. Skälen anges i den allmänna motiveringen, avsnitt 5.3.3

11.11 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:389) om assistansersättning

17 §

Andringen innebär att socialtjänstens utvärdering inte längre skall omfatta ett besök till en tjänsteman när den enskilde begär att besöka ett annat kontor. Omprövningen görs istället av annan tjänsteman hos socialtjänsten. Skälen anges i den allmänna motiveringen. Övriga bestämmelserna i lagen om ändring i lagen (1993:389) om assistansersättning förändras inte.

11.12 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:300) om handläggning av ärenden om bistånd till handikappade

2 §

Andringen innebär att socialtjänstens utvärdering inte längre skall omfatta ett besök till en tjänsteman när den enskilde begär att besöka ett annat kontor. Omprövningen görs istället av annan tjänsteman hos socialtjänsten. Skälen anges i den allmänna motiveringen. Övriga bestämmelserna i lagen om ändring i lagen (1988:300) om handläggning av ärenden om bistånd till handikappade förändras inte.

11.13 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:308) om postbistånd till pensionärer

14 §

Andringen innebär att socialtjänstens utvärdering inte längre skall omfatta ett besök till en tjänsteman när den enskilde begär att besöka ett annat kontor. Omprövningen görs istället av annan tjänsteman hos socialtjänsten. Skälen anges i den allmänna motiveringen. Övriga bestämmelserna i lagen om ändring i lagen (1994:308) om postbistånd till pensionärer förändras inte.

Bilaga 1

Förtroendevald i socialförsäkringsnämnd

Sammanställning av enkätsvar från socialförsäkringsnämnder och försäkringskassor.

Bakgrund

Våren 1997 genomförde FKF fyra enkätundersökningar, varav tre bland de förtroendevalda i försäkringskassorna och en direkt ställd till försäkringskassorna. Syftet var bl a att kartlägga gruppen förtroendevaldas sammansättning, att ta reda på deras uppfattning om sin roll och sitt arbete i FK-organisationen och att få ett bättre underlag för FKFs insatser för de förtroendevalda.

Undersökningarna genomfördes bland ledamöter och suppleanter i styrelser, ledamöter och suppleanter i socialförsäkringsnämnder, förtroendevalda revisorer och försäkringskassorna. Undersökningarna gjordes som totalundersökningar bland samtliga förtroendevalda. Denna sammanfattning begränsas till socialförsäkringsnämnderna.

SFN	Antal utsända enkäter	Antal svar	Andel svar i %
ordförande	160	141	88
ledamot	955	705	74
suppleant	923	682	74

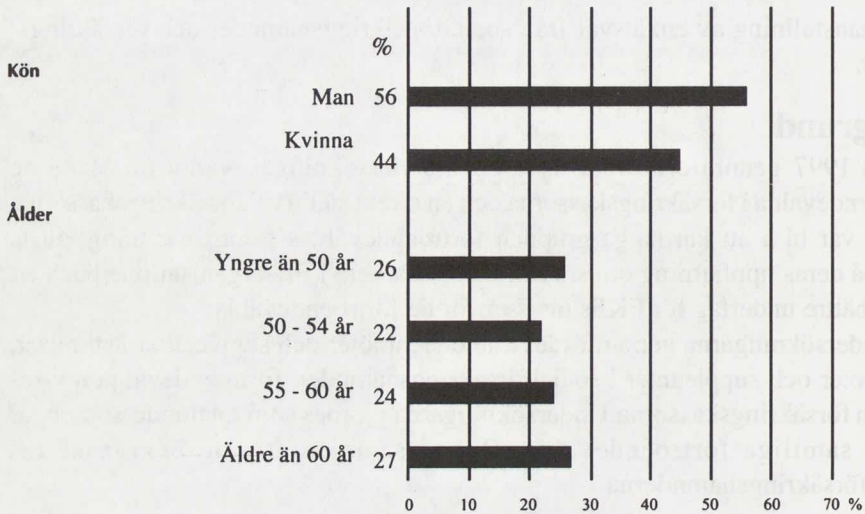
Antalet utsända enkäter är något färre än antalet "uppdrag". Det finns 163 nämnder. Varje nämnd består av ordförande samt 6 ledamöter och 6 suppleanter. Det finns alltså 163 uppdrag som ordförande och 978 som ledamot och lika många som suppleant. Anledningen till att antalet utsända enkäter inte stämmer överens med detta beror på ett antal vakanser och på att i vissa fall en del har uppdrag i flera nämnder. Efter det att enkäten "avslutats" har det kommit in ytterligare 17 enkätsvar (10 suppleanter och 7 ledamöter i SFN).

I samband med påminnelsearbetet framkom att ett vanligt skäl för att avstå från att svara var att man inte tyckte sig ha någon erfarenhet av arbetet som förtroendevald. Särskilt bland suppleanterna var det ett vanligt motiv. Några framförde t ex att de aldrig blivit kallade till ett möte, eller haft någon kontakt med den som nominerat dem eller den de ersätter.

Samtliga som ingick i undersökningarna fick ett formulär med frågor där svaren skulle avges i form av fasta svarsalternativ. Några av frågorna var öppna, dvs frågor där svaren skulle avges med egna ord.

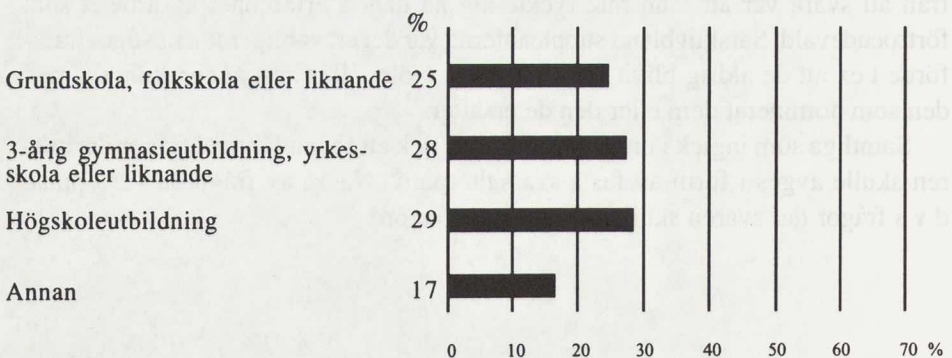
Vem är förtroendevald i SFN

Kön och ålder

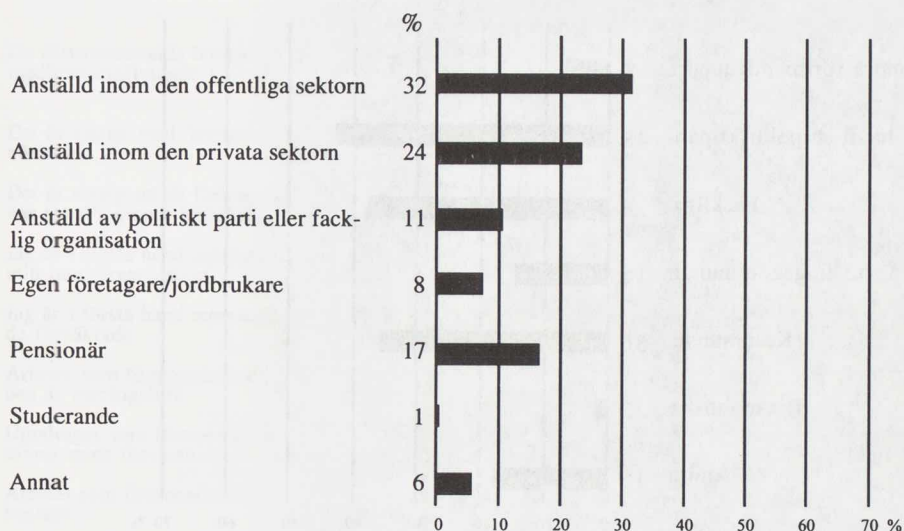

Ledamöterna har en medelålder av 54,7 år. Nästan hälften av ledamöterna är mellan 50-60 år. En fjärdedel är yngre än 50 år och en fjärdedel är äldre än 60 år. Av andelen under 50 år är över hälften kvinnor (53%) och andelen över 60 år är till 63% män. Något högre medelålder än hos jämförbara grupper (riksdagen 48,6 år, landstingen 50 år och kommunerna 47 år).

Utbildning

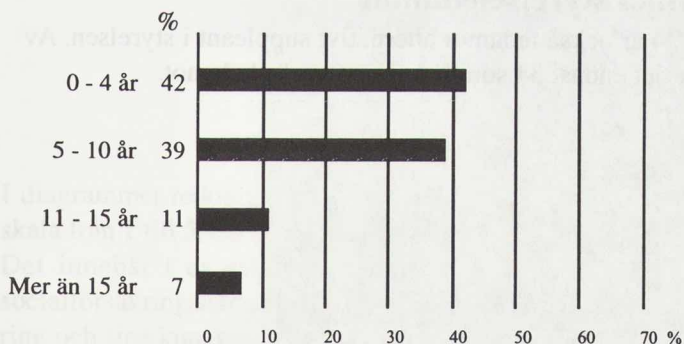

Huvudsaklig sysselsättning

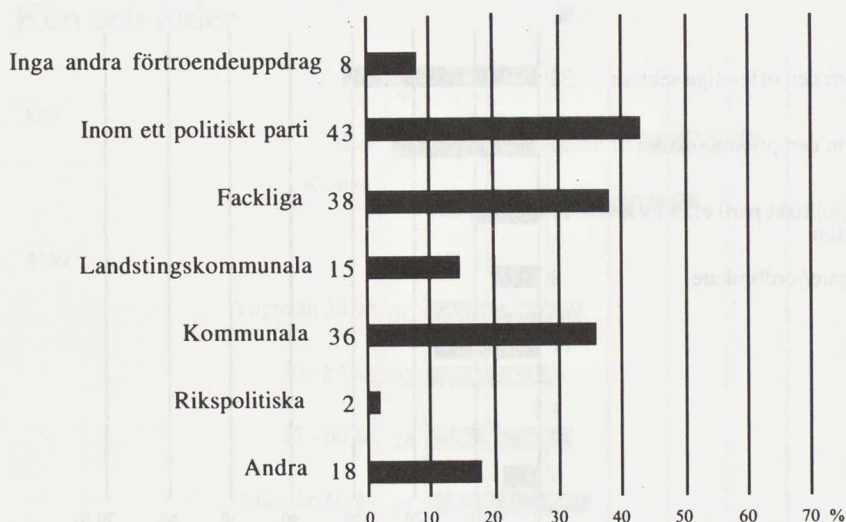
Sammanlagt 43% är anställda inom offentlig sektor eller politiskt parti/facklig organisation. Endast 8% är egenföretagare/jordbrukare, medan 17% är pensionärer (merparten ålderspensionärer).

Antal år som förtroendevald i försäkringskassan

Erfarenheten av förtroendemannaupdrag i kassorna är stor, nästan två tredjedelar av de förtroendevalda har varit med i 5 år eller längre. Var femte ledamot har varit med i mer än 10 år. Det krävs erfarenhet av livet och politiken för att fungera väl som förtroendevald i försäkringskassan.

Andra förtroendeuppdrag förutom hos försäkringskassan

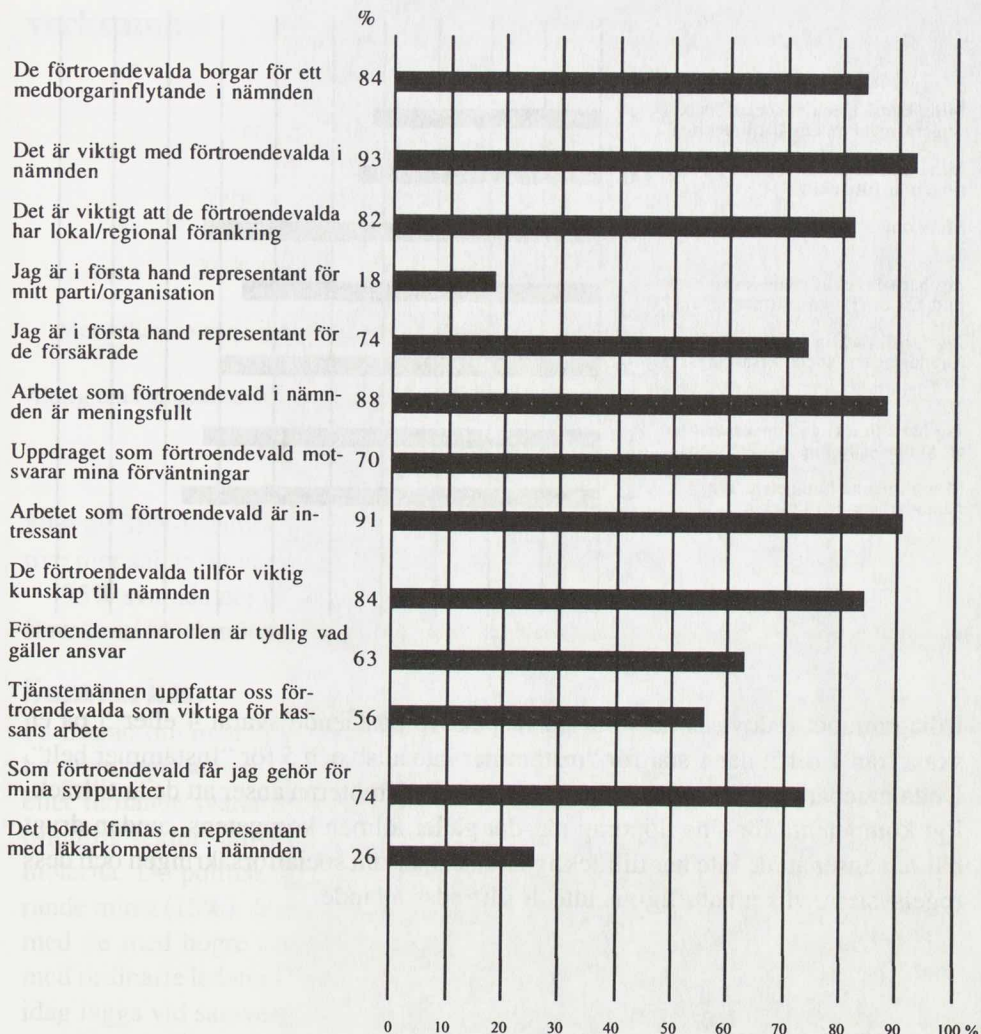

Fler alternativ kunde markeras därför överstiger summan 100 %. Nämndledamöterna är i stor utsträckning verksamma inom ett politiskt parti, men de har även förtroendeuppdrag hos fackliga och kommunala organisationer. Könsfördelningen är i stort sett jämn. När det gäller andra förtroendeuppdrag förutom hos försäkringskassan har man angivit Konsum, ABF, Arbetsförmedlingsnämnd, HSB, LRF m fl.

Nämndledamot tillika styrelseledamot

79 nämndledamöter (16%) är också ledamot alternativt suppleant i styrelsen. Av 163 nämndordförande är det endast 34 som också är styrelseledamot.

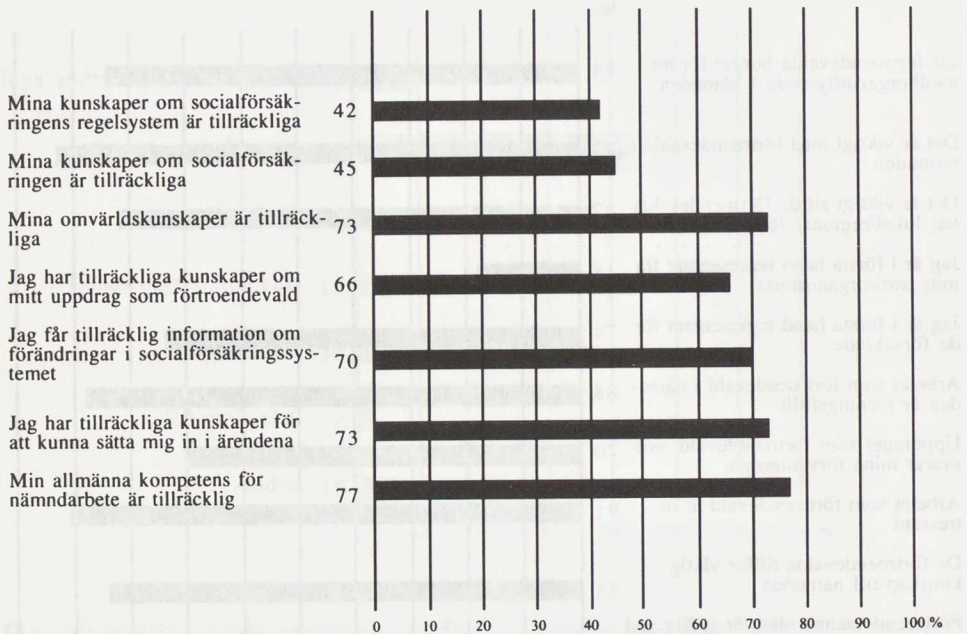
Rollen som förtroendevald

I diagrammet redovisas de som vid respektive påstående svarat 4 eller 5 på en skala från 1 till 5, där 1 står för "Instämmer inte alls" och 5 för "Instämmer helt". Det innebär t ex att 93% tycker att det är viktigt med förtroendevalda i socialförsäkringsnämnderna. Och nästan lika många anser att de med sin förankring och sina kunskaper har något att tillföra administrationen.

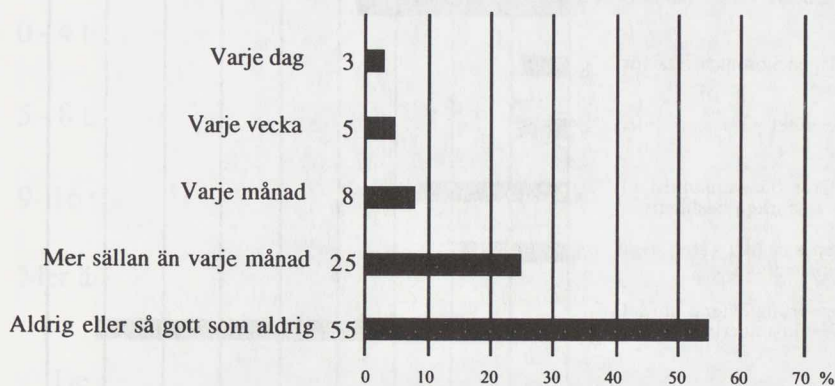
De förtroendevalda ska i sina uppdrag i nämnden inte agera som representant för det ena eller andra intresset. De ska med utgångspunkt i sina erfarenheter och kunskaper objektivt bedöma de föreliggande ärendena och i sina beslut följa gällande författningar och praxis. Trots detta ser sig 18% i första hand som representanter för sitt parti/organisation. 74% anser att de i första hand är representanter för de försäkrade.

Kompetens

I diagrammet redovisas de som vid respektive påstående svarat 4 eller 5 på en skala från 1 till 5, där 1 står för "instämmer inte alls" och 5 för "Instämmer helt". Detta innebär t ex att tre fjärdedelar av nämndledamöterna anser att de är tillräckligt kompetenta för sina uppdrag när det gäller allmän kompetens, medan drygt hälften anser att de inte har tillräckliga kunskaper om socialförsäkringen och dess regelsystem, vilket naturligtvis inte är tillfredsställande.

Kontakter med de försäkrade angående kassans verksamhet

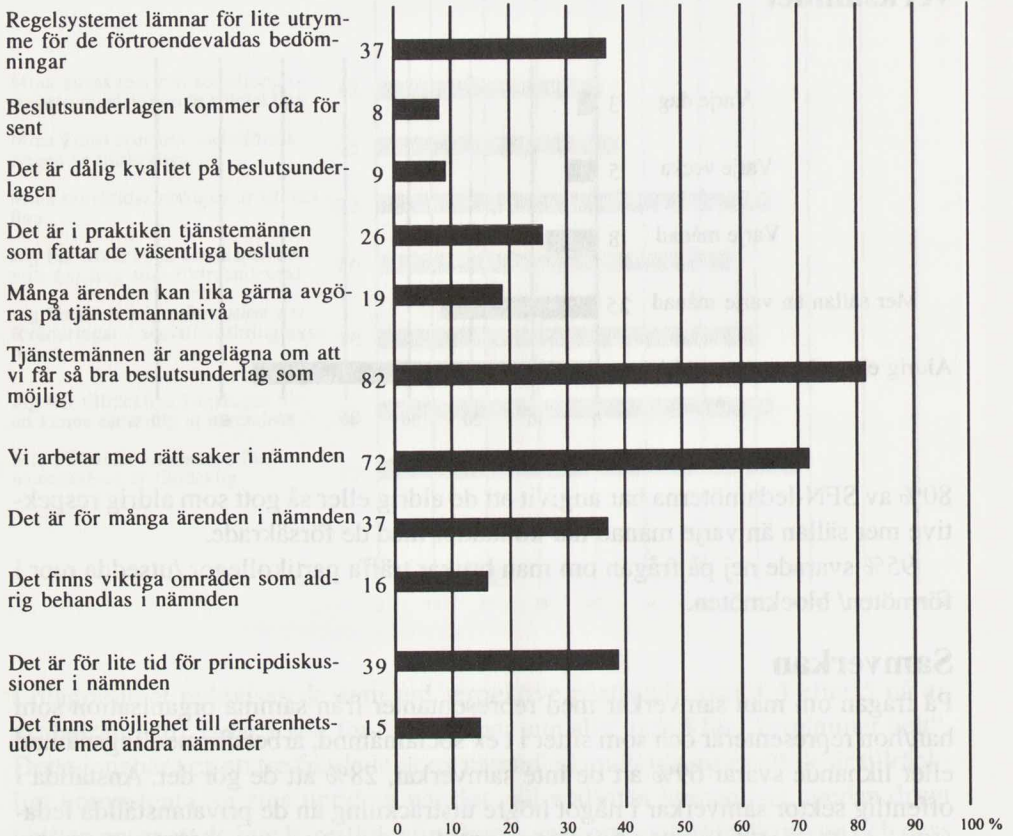
80% av SFN-ledamöterna har angivit att de aldrig eller så gott som aldrig respektive mer sällan än varje månad har kontakter med de försäkrade.

95% svarade nej på frågan om man brukar träffa partikollegor /utsedda repr i förmöten/ blockmöten.

Samverkan

På frågan om man samverkar med representanter från samma organisation som han/hon representerar och som sitter i t ex socialnämnd, arbetsförmedlingsnämnd eller liknande svarar 69% att de inte samverkar, 28% att de gör det. Anställda i offentlig sektor samverkar i något högre utsträckning än de privatanställda ledamöterna. De politiskt eller fackligt anställda samverkar mest (40%), de studerande minst (15%). Större andel av de som har lägst utbildning samverkar jämfört med de med högre utbildning, liksom ordförande och vice ordförande jämfört med ordinarie ledamot. Med tanke på den diskussion som pågår och den vikt som idag läggs vid samverkan mellan olika organ så är det viktigt att detta arbete utvecklas och får en ökad betydelse i arbetet för de förtroendevalda.

Arbetet i nämnden

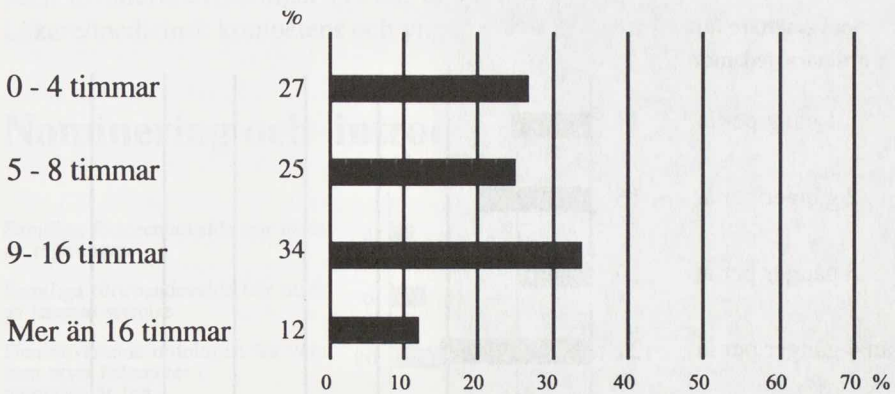

I diagrammet redovisas de som vid respektive påstående svarat 4 eller 5 på en skala från 1 till 5, där 1 står för "Instämmer inte alls" och 5 för "Instämmer helt". Det innebär att 72% av nämndens ledamöter anser att man arbetar med rätt saker och att 16% anser att det finns viktiga områden som aldrig behandlas i nämnden. Exempel på viktiga områden som inte diskuteras i nämnden är förebyggande hälsovård, rehabiliteringsärenden, policy/principdiskussioner, helhetssynen på människan, LASS.

Bland SFN-ledamöterna anser 73% att beslutsunderlagen är lagom omfattande, medan 9% anser att det är dålig kvalitet på beslutsunderlagen. Läkartutlåtandena, dåliga kopior, alla termer inte översatta till svenska, handskrivna dokument, fler och bättre sammanfattningar behövs, det är den vanligaste kritiken. 8% anser att beslutsunderlagen ofta kommer för sent.

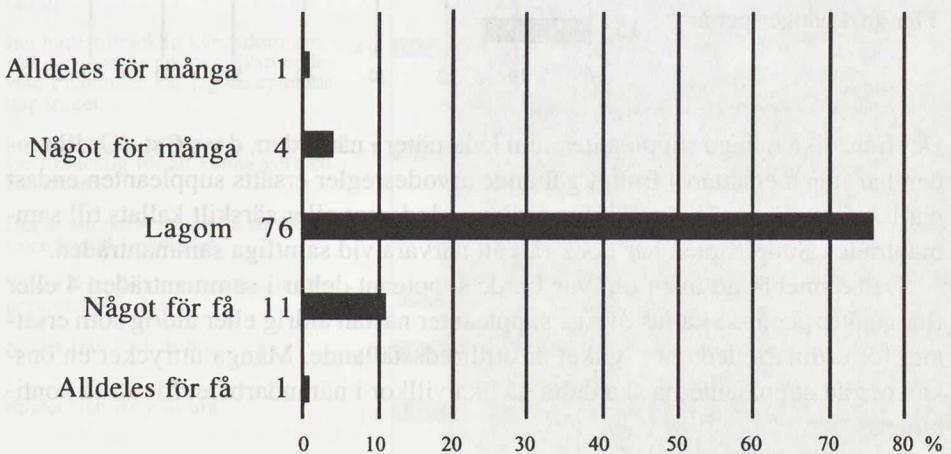
26% anser att det i praktiken är tjänstemännen som fattar de väsentliga besluten.

Ungefärlig tid per månad/uppdrag som förtroendevald

De förtroendevalda lägger ner förhållandevis mycket tid på sitt uppdrag. Nästan hälften av nämndledamöterna lägger ner 9 timmar eller mer på sitt uppdrag per månad.

Antalet sammanträden

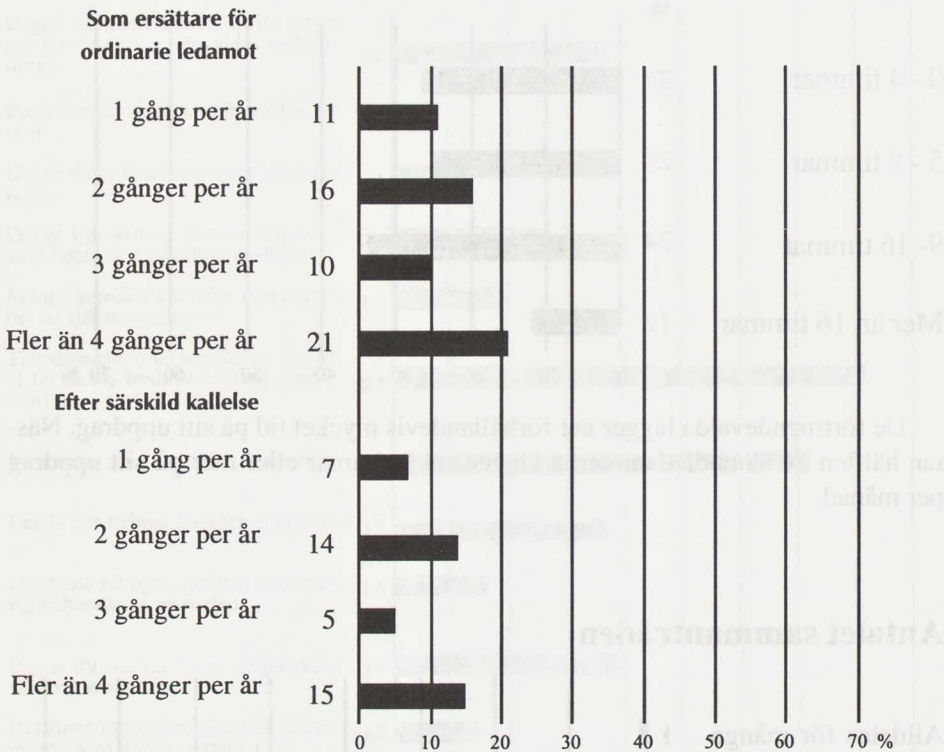
Hur långa sammanträden?

Mellan 2-5 timmar svarar 72% och under 2 timmar svarar 25%

Dag- eller kvällssammanträden?

82% av ledamöterna vill att sammanträdena äger rum under dagtid, 5% på kvällstid. För 12% spelar tidpunkten ingen roll. Bland ordf/vice ordf är andelen för dagtid ca 10% högre.

Suppleanternas deltagande i sammanträdena

Det finns lika många suppleanter som ledamöter i nämnden, d v s 6 st. (Ordföranden har ingen ersättare) Enligt gällande arvodesregler ersätts suppleanten endast när han/hon tjänstgör i stället för ordinarie ledamot eller särskilt kallats till sammanträdet. Suppleanten har dock rätt att närvara vid samtliga sammanträden.

Detta innebär att även om var fjärde suppleant deltar i sammanträden 4 eller fler gånger per år så kallas övriga suppleanter nästan aldrig eller aldrig som ersättare för ordinarie ledamot, vilket är otillfredsställande. Många uttrycker en önskan om att suppleanterna ska delta på lika villkor i nämndarbetet för att få kontinuitet.

Antal ledamöter

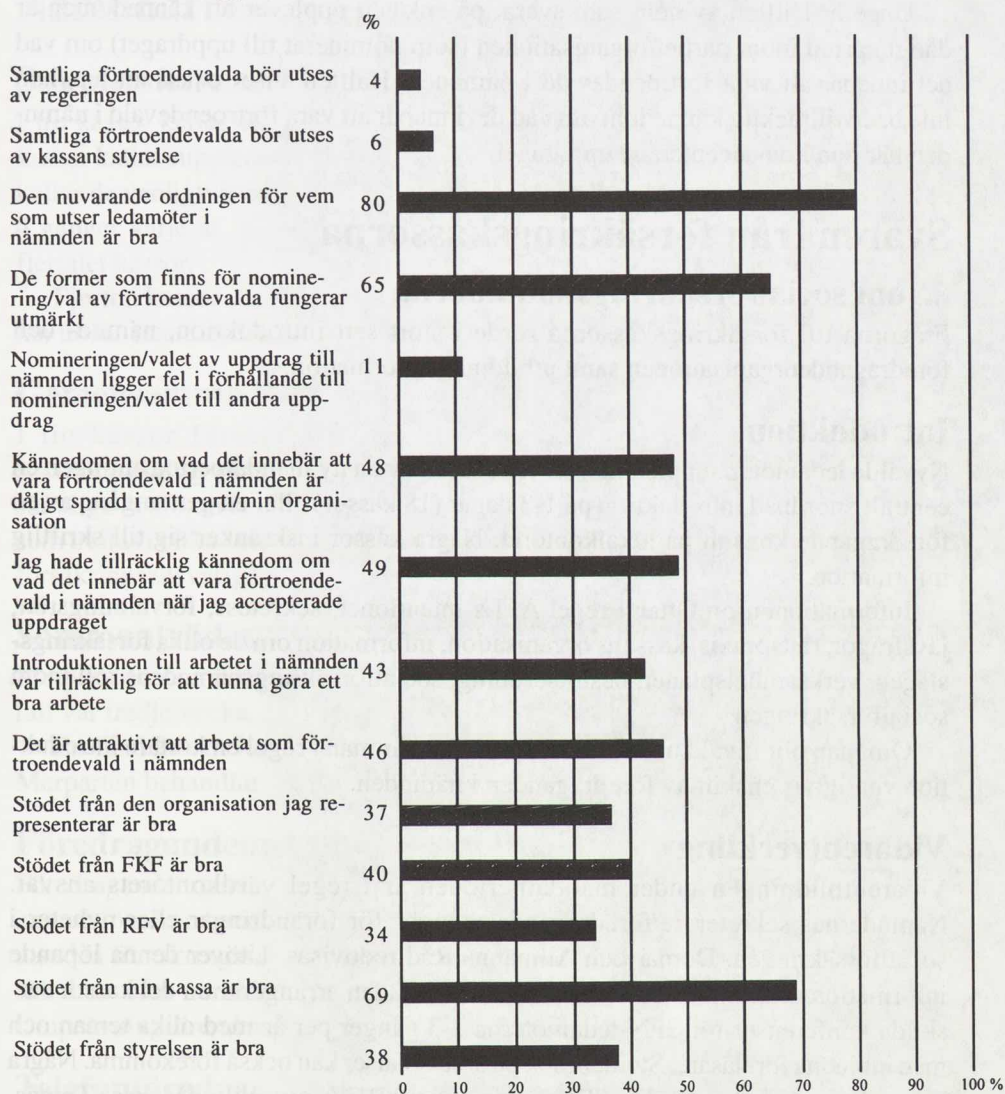
87% av nämndledamöterna anser att antalet förtroendevalda i nämnden är lagom, 3% anser att det är något för många och 6% något för få ledamöter.

Nämndens sammansättning

På frågan Finns det grupper i samhället som saknar representation i nämnden? svarar 66% att alla samhällsgrupper är representerade i nämnden, 21% tycker att det finns grupper som inte är representerade. De grupper som saknas är handikapp-

organisationer/handikappade (tycker 20% av de som saknar vissa samhällsgrupper), invandrare/flyktingar (11%), arbetsgivare/fackliga organisationer (11%). Läkare/medicinsk kompetens och yngre resp arbetslösa saknas av 8% resp 6%.

Nominering och introduktion

I diagrammet redovisas de som vid respektive påstående svarat 4 eller 5 på en skala från 1 till 5, där 1 står för "Instämmer inte alls" och 5 för "Instämmer helt".

F n utses nämndernas ordförande av regeringen, 3 ledamöter och suppleanter (från de politiska partierna) utses av landstingen/kommunfullmäktige och 3 ledamöter och suppleanter av RFV (arbetsmarknadens parter nominerar).

80% anser att nuvarande ordning för vem som utser ledamöter i nämnden är bra, 4% anser att hela nämnden bör utses av regeringen och 6% att hela nämnden bör utses av styrelsen.

Samtidigt som enkäten pågick, beslutade riksdagen med anledning av proposition 1996/97:63 samverka socialförsäkringens nivåer och administration m m att kassornas styrelser ska utse socialförsäkringsnämnderna i sin helhet.

Ungefär hälften av dem som svarat på enkäten upplever att kännedomen är dåligt spridd inom partiet/organisationen (som nominerat till uppdraget) om vad det innebär att vara förtroendevald i nämnden. Hälften anser också att han/hon inte hade tillräcklig kännedom om vad det innebär att vara förtroendevald i nämnden när han/hon accepterade uppdraget.

Svaren från försäkringskassorna

... om socialförsäkringsnämnderna

Frågorna till försäkringskassorna rörde i stort sett introduktion, nämnd- och föredragandeorganisationen samt utbildning/information.

Introduktion

Nyvalda ledamöter/suppleanter får vid starten av en ny mandatperiod antingen en centralt anordnad introduktion på 1-3 dagar (18 kassor) eller en genomgång av en föredragande konsult på lokalkontoret. Några kassor inskränker sig till skriftlig information.

Informationen omfattar i regel AFLs intentioner, sekretess, förvaltningsrätt, jävsfrågor, rättspraxis, kassans organisation, information om de olika försäkringslagen, verksamhetsplaner, beslutsordning, socialförsäkringsnämndens roll inom socialförsäkringen.

Om man blir invald under mandatperioden får man i regel en kortare introduktion vanligtvis enskilt av föredraganden i nämnden.

Vidareutveckling

Vidareutbildningen under mandatperioden är i regel värdkontorets ansvar. Nämndernas sekreterare/föredragande redogör för förändringar eller nyheter i socialförsäkringen. Domar och Allmänna Råd redovisas. Utöver denna löpande information/utbildning vid ordinarie sammanträden arrangerar en del kassor särskilda konferenser för SFN-ledamöterna 1-3 gånger per år med olika teman och med inbjudna föreläsare. Studiebesök på arbetsplatser kan också förekomma. Några kassor har också skickat sina SFN-ledamöter till RFVs utvecklingsdagar i Tranås.

Utvecklingsplaner

Endast ett fåtal kassor har någon form av plan/strategi för utbildning/utveckling av SFN-ledamöterna. Vanligast är att man anpassar sig till de behov och önskemål som uppstår efter hand.

Utbildningsbudget

Tio kassor har särskilda medel i budget för utbildning/utveckling av SFN-ledamöterna, andra säger att det ingår i värdkontorets befintliga budgettram alternativt i ordinarie utbildningsbudget eller i totalsumman för SFN-arbetet.

Nämndarbetet

Suppleanternas deltagande

I tre kassor kallas alltid samtliga suppleanter till samtliga sammanträden. I sex kassor kallas suppleanterna endast vid förfall för ordinarie ledamot. I övriga kassor kallas de vanligtvis enligt ett rullande schema för att få möjlighet att delta minst 1-4 gånger varje år. Vidare kallas de vanligtvis till temadagar och motsvarande i flertalet kassor.

Fjorton kassor samlar hela nämnden inkl suppleanterna vid något/några tillfällen under mandatperioden.

Gemensamma SFN-aktiviteter

I tio kassor förekommer inte några gemensamma aktiviteter mellan socialförsäkringsnämnderna. Övriga kassor har någon form av årliga träffar med samtliga ordförande och ledamöter. Vanligast är det ordförande, vice ordförande som träffas i olika kombinationer med direktör, styrelsens presidium, föredragande, försäkringsansvariga.

Sammanträdesfrekvens och ärendemängd

Merparten av socialförsäkringsnämnderna sammanträder var fjortonde dag, i vissa fall var tredje vecka, beroende på ärendemängd.

Ett fåtal kassor har angett så många ärenden som 60-65, andra mellan 20-55. Merparten behandlar i normalfallet ca 40 ärenden per sammanträde.

Föredragandeorganisationen

Föredragandeorganisationen varierer mellan och ibland inom kassorna. På några kassor föredrar handläggarna sina egna ärenden, men det vanligaste är särskilt utsedda försäkringssekreterare inom resp ärendeslag alt för varje kontor. I en del fall har man särskilt utvalda handläggare på lokalkontoren som föredrar. Omprövningsärenden föredras i regel av föredragande från centralkontoren.

Telefonföredragning

Elva kassor använder sig inte alls av telefonföredragning. Övriga har svarat att man använder sig av telefonföredragningar med restriktivitet.

Information och utbildning

Allmänna synpunkter

Många kassor poängterar det egna ansvaret för utbildning/information till sina förtroendevalda, men påpekar att man bör samverka med RFV och FKF i detta sammanhang. En kombination av centralt arrangerade aktiviteter kombinerat med egen utbildning/information är bäst.

Frågor som rör övergripande information, frågor om inriktning m m bör ligga på FKF/RFV. Visst introduktionsmaterial med lite historik, verksamhetsidé o dyl kan med fördel produceras av FKF. Sedan måste varje kassa ta fram eget material i form av organisationsskisser, policies, verksamhetsplaner m m.

Vikten av samordning mellan kassan och FKF poängteras.

När det gäller socialförsäkringsnämnderna är det i första hand den egna kassan och i andra hand RFV som har ansvaret för information och utbildning, anser flertalet kassor. Utbyte över länsgränserna beträffande rättsskipning vore bra, säger man också.

FKFs planerade åtgärder

Försäkringskassoförbundet kommer att utarbeta förslag till åtgärdsplaner, planer för kompetensutveckling m m. Stödmaterial kommer att tas fram. Det ska vara klart inför den nya mandatperiodens start 1999.

Utdrag från RFV:s rapport Förtidspension/ Sjukbidrag (RFV Anser 1995:13)

4.6.1 Slutsatser beträffande socialförsäkringsnämndernas roll

Socialförsäkringsnämndernas arbetssätt är olika från nämnd till nämnd. I vissa nämnder har man mycket diskussioner, i andra förekommer det mera sällan. Genomgående är dock att förtidspensions-/sjukbidragsärenden diskuteras minst av alla ärenden, såvida det inte gäller avslagsärenden. Nämnderna accepterar i stort sett de underlag som presenteras, även om återremittering sker ibland.

Nämndernas saklighet i beslutsfattandet är varierande. Besöken i de aktuella nämnderna liksom de erfarenheter RFV har från besök i andra socialförsäkringsnämnder ger ett intryck av att en del SFN-ledamöter låter sig styras av sin egen uppfattning om det rättvisa eller orättvisa i reglerna. I vissa fall kan det förefalla som om ledamöternas lojalitet inte riktar sig mot socialförsäkringen och dess regelverk. I en nämnd där sådant förekommer ställs särskilt stora krav på de tjänstemän hos kassan som utreder och föredrar ärenden för beslut i SFN.

Enskilda ledamöters känslomässiga engagemang i ett ärende kan ibland ta överhand och styra nämndens beslut. Vid ett av de besökta sammanträden togs t.ex. beslut om att bevilja sjukbidrag efter lång diskussion och efterföljande omröstning. Den försäkrade hade före diskussionen hört av nämnden. Besökarna från RFV kunde konstatera att det saknades underlag för att fatta det beslut som togs. Argumenten för att bevilja sjukbidrag var av känslomässig art medan föredraganden, ordföranden och de ledamöter som röstade för avslag dock gjort en strikt bedömning av det föreliggande beslutsunderlaget.

Enligt RFV:s uppfattning kan dock inte enskilda ledamöters känslomässiga ställningstaganden leda besluten mot en oriktig lagtillämpning i nämnder där ordföranden är stark och/eller där övriga ledamöter har en god uppfattning om sin roll. Information som under sammanträdet ges av en kunnig och erfaren föredragande motverkar

också att felaktiga uppfattningar som framförs från enstaka ledamöter slår igenom och orsakar att SFN fattar oriktiga beslut.

Föredragandens kompetens är således av stor betydelse för att de beslut som nämnden fattar skall vara riktiga. T.ex. är det nödvändigt att föredraganden kan svara på ledamöternas frågor om lagregler och praxis under sammanträdet men också att föredraganden har sådan erfarenhet och integritet att hon/han på eget initiativ kan ge nödvändig information när det finns behov av detta.

Det framkom vid besöken att det förekommer att sådant som inte kan "sättas på pränt" framförs under sammanträdet av den som föredrar ärendet. Några nämndledamöter ansåg att det var viktigt att sådant kunde få tillföras muntligt. Det är också RFV:s erfarenhet av tidigare nämnduppföljningar att detta förekommer. Även RRV framförde i sin rapport (F1993:20) Förtidspensioneringen Handläggning och beslutsunderlag att det vid beslutstillfället kan ha tillförts muntlig information i ärendet utöver det som framkom av beslutsunderlaget.

Eftersom tillägg som framförs muntligt vid nämndens sammanträde mycket sällan dokumenteras och kommuniceras, vilket enligt lag skall ske kommer den sortens muntlig tillägg ytterst sällan att bevaras som en del av beslutsunderlaget. Ett sådant förfarande kan leda till att ett beslut som i sak är helt korrekt ändå förefaller oriktigt när en utomstående bedömare granskar det. Ett beslut som förefaller oriktigt i sak och därför borde överklagas blir dock mycket svårt/omöjligt för RFV att driva i domstolarna om de fakta som legat till grund för beslutet inte är dokumenterade.

RFV uppmärksammade detta problem i den under 1993/94 genomförda uppföljningen av beslutsunderlag. I uppföljningsrapport som redovisades i anslagsframställningen för 1995/96 framförde RFV att det inte är acceptabelt att det underlag som ligger till grund för beslut är av så dålig kvalitet att det i efterhand av en utanförstående person inte kan bedömas om beslutet varit korrekt eller inte, liksom att oriktiga beslut svårligen kan överklagas på grund av bristerna i dokumentationen.

De SFN-ledamöter och föredraganden som efterfrågar respektive lämnar muntlig information vid sidan av det skriftliga beslutsunderlaget har inte gjort klart för sig att de medverkar i en rättslig process som grundar sig på skriftlig information och att detta ställer höga krav på dokumentation och beslutsunderlag. Det är enligt RFV nödvändigt att försäkringskassorna åtgärdar bristerna härvidlag.

Det bör betonas att beslutsunderlagen till de aktuella sammanträdena inte granskades före besöken i socialförsäkringsnämnderna. Besökarna från RFV erhöll dock vid besöket varsin uppsättning av

sammanträdeshandlingarna för att kunna följa nämndens arbete under sammanträdet.

De besökta nämnderna ansåg att de egna beslutsunderlagen i allmänhet höll god kvalitet. Det finns dock inget som ger anledning till antagandet att underlagen i förtidspensions-/sjukbidragsärenden i just de fem besökta nämnderna håller högre kvalitet än vad som framkommit under uppföljningen. I stort kan konstateras att intrycken från de nu besökta nämnderna bekräftar RFV:s tidigare erfarenhet av nämndarbetet.

Flera SFN-ledamöter i de nämnder vi besökte hade en oklar uppfattning om sitt ansvar för beslutsunderlagens kvalitet. Oftast är man i SFN nöjda med det beslutsunderlag kassan tagit fram. De uppföljningar som gjorts av beslutsunderlag i förtidspensions-/sjukbidragsärenden visar dock entydigt på att en stor (om än varierande) andel av beslutsunderlagen håller en allt för låg kvalitet. I en av de besökta nämnderna hade dock krav ställts på tjänstemännen att få bättre underlag.

Erfarenheterna från de ovan redovisade besöken bekräftar vad RFV erfarit vid tidigare besök i andra SFN också hos andra försäkringskassor. Det finns en uppfattning hos en del SFN-ledamöter att socialförsäkringen i form av förtidspension/sjukbidrag har ett ansvar att träda in när andra förmåner sviktar. "Det är ändå samhället som får betala". Hur utbredd denna uppfattning är går inte att bedöma. Det finns dock en tydlig risk för att värderingar av sådant slag påverkar besluten så att försäkrade beviljas hel förmån trots restarbetsförmåga på grund av att den försäkrade inte har ett arbete som motsvarar restarbetsförmågan.

Det bör i detta sammanhang noteras att en del försäkringskassor redovisar motsvarande inställning i sina enkätsvar. Att denna inställning även förekommer hos försäkringskassans tjänstemän bekräftas för övrigt också av de kontakter som RFV regelmässigt har med kassorna.

Sammanfattningsvis kan konstateras att nuvarande ordning för beslutsfattande inom förtidspensioneringen som den i praktiken utövas är mycket sårbar. Det vilar ett stort ansvar också på socialförsäkringsnämnderna hos försäkringskassan för att kvaliteten på beslutsunderlagen skall förbättras och upprätthållas och för att beslut som fattas är korrekta och enligt gällande rätt. Det är RFV:s uppfattning att det krävs ökade insatser hos försäkringskassorna för att klargöra nämndernas roll inom socialförsäkringen, stärka kompetensen och utveckla nämndledamöterna i deras roll som beslutsfattare inom socialförsäkringen. RFV har under 1995 intensifierat utbildningsinsatserna för nämndledamöter. Uppföljning av nämndarbetet liksom kompetensutveckling för nämndledamöter behövs också ske lokalt. Sådana insatser pågår eller har redan genomförts hos flera kassor. Åtgärder behövs också för att utveckla och upprätthålla kompetensen hos den personal som före-

drar pensionsärenden i socialförsäkringsnämnderna. Se vidare kap.5, Uppföljning av kompetensstruktur inom förtidspensionsområdet.

5.4 Enkät till försäkringskassorna om kompetensen hos föredragande m.fl i handläggningen av förtidspensions-/sjukbidragsärenden.

I syfte att få en bild av försäkringskassornas arbete med kompetensen hos föredragande och i handläggningen av förtidspensionsärenden har RFV i en enkät bett Försäkringskassorna bl.a. svara på vilka krav på kompetens som kassan ställer, hur denna följs upp, hur många föredragande man har och hur dessa utses. Vidare frågades efter kassans planer för att utveckla kompetensen hos båda dessa kategorier. Av enkätsvaren kan man utläsa hur föredragningen organiserats och hur försäkringskassorna arbetar med kompetensfrågor inom förtidspensionsområdet.

Försäkringskassorna ser på föredragningen i socialförsäkringsnämnd inom det här området i huvudsak på två sätt. Det ena sättet betonar den försäkringsjuridiska kompetensen och den andra betonar kompetensen inom rehabiliteringsområdet, där utredningen av förtidspensionsärenden i regel ingår.

Ett exempel på kompetenskravbild hos föredragande med betoning på det försäkringsjuridiska är följande.

"En föredragande ska ha gedigen försäkringsmässig kompetens inom sitt område. Han ska ha förmåga att analysera rättsläget och utifrån detta lägga sina förslag. Det innebär att hans försäkringsmässiga kompetens skall ligga på en hög nivå. Dessutom ska han behärska förvaltningslagen. Han ska besitta analytisk förmåga. Föredraganden skall också vara beslutsför och stå för sina förslag samt kunna redovisa sina skäl på ett förstäeligt sätt. Han behöver inte ha formell juridisk kompetens i form av juristexamen men han skall ha visat kompetens i sitt arbete för att bli föredragande."

I denna kravbild ställs krav på juridisk kompetens men däremot finns inget krav på akademisk examen. Något sådant krav har inte heller någon annan kassa ställt.

Ett exempel på ämnen i en kompetenskravbild på den som handlägger ärenden inom sjukbidrags-/förtidspensionsområdet är följande.

Mycket goda kunskaper i försäkringskunskap främst inom rehabiliteringsarbetet och rehabiliteringsmetodik, grundläggande kunskaper om arbetsmarknaden och om omskolnings- och utbildningsmöjligheter, goda kunskaper om medaktörernas organisation, arbetssätt och ansvarsområde, goda kunskaper om den fysiska och psykosociala

arbetsmiljön och om mänskliga beteenden, grundläggande kunskaper om arbetsrätt, grundläggande kunskaper om hur ett företags kostnader för ohälsa kan beräknas, goda kunskaper och förmåga att bereda och genomföra förhandling med arbetsgivare och god förmåga att informera internt och externt.

För att få sköta föredragningen i egna ärenden ställs dessutom följande krav.

- Goda kunskaper i förvaltningsrätt
- Goda färdigheter i argumentations- och föredragningsteknik
- Mycket goda kunskaper om gällande lagstiftning samt rådande praxis

Dessa båda exempel på kompetenskravbilder kan sägas utgöra två poler dit de flesta kassor kan hänföras. Det som skiljer dem åt är, som ovan nämnts, om man betonar den juridiska kompetensen eller rehabiliteringskompetensen.

De kassor som betonar den juridiska kompetensen har i regel föredragningen koncentrerad till ett fåtal specialister som då även föredrar samtliga typer av ärenden som förekommer vid nämnden. Vissa kassor nämner att de använder sina föredragande som ett slags lagkonsulter. De fördelar som framförs från de kassor som har denna föredragningsordning är att man från centralt håll kan se till att upprätthålla en hög juridisk kompetens som säkrar en enhetlig rättstillämpning. En kassa betonar i detta sammanhang vikten av pedagogisk kompetens hos sina "föredragande lagkonsulter". En nackdel med detta förfarande är att väntetider ibland kan uppstå. En annan nackdel är att handläggarna inte får följa ett ärende fullt ut till beslut i nämnden.

Flera kassor har valt att låta handläggarna föredra sina egna ärenden anger vid muntlig kontakt som skäl till detta, att det blir mindre balans och att det annars finns en risk att man lämnar ifrån sig ärenden i "halvdant skick" till en föredragande som måste göra erforderliga kompletteringar. Att ha föredragningen specialiserad anges vara en nackdel för samarbetet inom kassan.

De kassor som har föredragningen fördelad till sina handläggare anser att de som arbetar med rehabilitering har så hög kompetens att det blir en naturlig del i arbetet att få ta ansvar fullt ut för sina ärenden dvs att också föredra dem i socialförsäkringsnämnden. Det ökar engagemanget i arbetet och det anses som positivt. Den försäkringsjuridiska kompetensen hos de handläggare som föredrar sina ärenden i nämnd upprätthålls med hjälp av konsulter och chefer som gör ärendegranskningar och ger feedback. Vid regelbundna träffar tar man upp det försäkringsjuridiska frågorna tillsammans med rehabarbetet i stort.

Det finns även ett mittfält som i huvudsak innebär att några handläggare har i uppgift att föredra samtliga förtidspensionsärenden från det egna kontoret. Här betonas i regel handläggarens erfarenhet. En slutsats skulle kunna vara att det i praktiken är en kompetensbedömning som görs, även om det inte alltid har formulerats i klartext.

Det är även en resursfråga hur många handläggare man "vill ha sittande på nämndsammanträden". Om lokalkontoret har en egen nämnd och handläggarna slipper resor är det betydligt enklare för lokalkontoret att låta flera handläggare föredra sina egna ärenden.

På frågan om vem som utser föredraganden varierar svaren från att alla handläggare föredrar sina egna ärenden till att dessa utses av kassans styrelse. Som en naturlig följd av detta finns det därför mycket stora variationer i antalet föredragande.

När det gäller kompetenskraven på dem som handlägger förtidspensionsärenden är svaren i allmänhet lika varierande som på föredraganden. Om man har kompetenskravbilder och har gjort uppföljningar på den ena kategorien så har man gjort det även på den andra och vise versa.

I enkätsvaren har så gott som samtliga försäkringskassor angett kompetenskravbilder, men däremot är det inte lika många som i sina kompetenskrav skiljer mellan kunskap och förmåga. Några kassor har gjort uppföljningar av sådana kompetenskravbilder och då funnit brister som behöver åtgärdas.

De flesta kassor anger att de följer upp kompetensen hos föredragande och handläggare på något sätt även om de inte har tagit fram några kompetenskravbilder. Här varierar såväl ambitionsnivån som metoderna alltifrån samtal med kontorschefen till stora ärendegenomgångar.

Många kassor har regelbundna träffar med föredragande respektive konsulter och handläggare och dessa utgör både uppföljning av kompetensen och en utveckling av densamma.

5.5 Riksförsäkringsverkets slutsatser av uppföljningen på försäkringskassorna och av enkätsvaren

De stora variationer som finns vad gäller kompetenskraven måste enligt Riksförsäkringsverkets mening ses mot den bakgrund att varken statsmakterna eller RFV hittills har formulerat några krav på hur försäkringskassornas arbete med kompetensfrågorna inom förtidspensionsområdet ska utformas.

Av enkätsvaren att döma tas frågan om kompetensen inom förtidspensionsområdet på stort allvar. Dessutom har RRV:s rapport och det

faktum att RFV frågat efter kompetenskravbilder, uppföljning och individuella kompetensutvecklingsplaner inom det här området med stor sannolikhet inneburit att kassorna redan intensifierat sitt arbete med de aktuella kompetensfrågorna.

I fråga om kompetensen hos föredragande har inte framkommit något som tyder på att de försäkringskassor som har föredragningen specialiserad skulle ha en annan beslutskvalitet än de där handläggarna själva föredrar sina ärenden. Mot den bakgrunden saknar således verket underlag för att förorda den ena eller andra lösningen på frågan om hur föredragningen lämpligen bör handhas.

Däremot är det RFV:s uppfattning att det är kompetensen hos den ifrågavarande tjänstemannen och förutsättningarna för att den erforderliga kompetensen upprätthålls som är avgörande för om verderbörande kan utses till föredragande eller inte. Eftersom det i regel är föredragandens uppgift att tillgodose socialförsäkringsnämnden med erforderlig information om praxisutveckling och nyheter inom försäkringen behövs förutom de grundläggande kompetenskraven att föredraganden har förmåga att föra den dialog om rättsutveckling m.m. som krävs vid socialförsäkringssammanträden. Se även avsnitt 4.6 Besök vid socialförsäkringsnämnder. Enligt RFV:s allmänna råd skall försäkringskassans styrelse ansvara för att tjänstemän och förtroendevalda har de kunskaper som behövs för en riktig ärendehandläggning.

Såväl vid kassauppföljningarna som i enkätsvaren har dock RFV erfarit att en sådan kompetensbedömning inte alltid görs på ett tillfredställande sätt.

Det som krävs är i princip en bedömning av att den tjänsteman som ska föredra ärenden i nämnden uppfyller kraven enligt de tre strecksatserna i exemplet i avsnitt 5.4.

- Goda kunskaper i förvaltningsrättsliga frågor
- Goda färdigheter i argumentations- och föredragningsteknik
- Mycket goda kunskaper om gällande lagstiftning och rådande praxis

Enligt Riksförsäkringsverkets bedömning finns det därför behov av att tillsammans med företrädare för försäkringskassorna och socialförsäkringsnämnderna diskutera vilka kompetenskrav som ska ställas på en föredragande inom förtidspensionsområdet och hur den bedömningen lämpligen kan göras. Dessutom behöver försäkringskassorna få metoder för att följa upp kompetenskraven.

... (faint text) ...

... (faint text) ...

... (faint text) ...

... (faint text) ...

... (faint text) ...

... (faint text) ...

... (faint text) ...

Socialförsäkringsnämndens behörighetsområde

En socialförsäkringsnämnd skall enligt 18 kap. 21 § lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) avgöra frågor om rätt till

- förtidspension
- särskild efterlevandepension
- handikappersättning
- vårdbidrag

dock inte såvitt avser förutsättningarna för rätt till pension enligt 5 kap. (t.ex. frågor om rätt till folkpension vid bosättning utomlands eller utländska medborgares rätt till folkpension genom bosättning i Sverige.)

En socialförsäkringsnämnd skall vidare avgöra

- frågor om delpension enligt 17 § lagen (1979:84) om delpension (NDPL) om sökanden efter arbetstidsminskning inte omfattas av föreskrifterna i 6 § i samma lag (egna företagare) eller om ärendet är vidlyftigt eller av svår beskaffenhet
- frågor om livränta till den försäkrade, särskild efterlevandelivränta samt arbetssjukdom enligt 8 kap. 4 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (LAF)
- frågor om sjukdom och livränta enligt 16 § lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd (LSP)
- ärenden om eftergift avseende återbetalningsskyldighet och ränta enligt 38 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd (USL)
- ärenden om eftergift av återkrav för utgivna bidragsförskott enligt de upphävda lagarna (1964:143 och 1984:1095) om bidragsförskott och förlängt bidragsförskott (BDFL och FBDFL) enligt övergångsregler till USL
- frågor om rätt till bilstöd enligt 3 § lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade (LBH). Frågor i övrigt, t.ex. bidragets storlek avgörs av tjänsteman hos försäkringskassan

- frågor om rätt till assistansersättning enligt 13 § lagen (1993:389) om assistansersättning (LASS)
- frågor om att avslå en ansökan om bostadsbidrag eller att dra in eller sätta ned bidraget på grund av att sökanden inte har behov av beräknat bidrag enligt 27 § lagen (1993:737) om bostadsbidrag (BoL).
- vidlyftiga och svåra ärenden om familjebidrag i form av näringsbidrag enligt 2 § lagen (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret

En socialförsäkringsnämnd skall ompröva en tjänstemans beslut om den enskilde begär omprövning enligt 20 kap. 10 § AFL i fråga om

- befrielse helt eller delvis från avgift för vård på sjukhus eller annan vårdinrättning för den som uppbär hel ålderspension eller hel förtidspension
- frågor om rätt till sjukpenning, havandeskapspenning och rehabiliteringsersättning
- vissa frågor enligt 28 § lagen (1991:1047) om sjuklön.

En socialförsäkringsnämnd skall enligt LAF och LSP ompröva beslut som gäller fråga om rätt till sjukpenning vid medicinsk behandling, medicinsk rehabilitering eller arbetslivsinriktad rehabilitering

- beslut som en tjänsteman har fattat med stöd av förordningen om behörighet att avgöra vissa ärenden enligt LAF.

En socialförsäkringsnämnd skall också enligt AFL, LAF, LSP och lagen (1989:255) om ersättning till smittbärare ompröva beslut som gäller fråga om indragning eller nedsättning av förmån.

En socialförsäkringsnämnd skall ompröva beslut som gäller fråga om återbetalningsskyldighet om det belopp, som har betalats ut för mycket, överstiger 10 procent av basbeloppet för det år då beslutet i ärendet om återkrav först har fattats av försäkringskassan. Detta gäller enligt AFL, lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård, lagen om ersättning till smittbärare, lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag, lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag, lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn, BoL, lagen (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret, förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga, LAF, LSP, LASS, LBH, NDPL, lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionär och USL. Enligt övergångsbestämmelser till USL skall socialförsäkringsnämnd även ompröva frågor som

gäller återkrav enligt de upphävda lagarna BDFL, FBDFL och lagen (1984:1096) om särskilt bidrag till vissa adoptivbarn.

Översikt över
innehållsregister

Översikt över innehållsregister	1
1. Inledning	1
2. Översikt över lagstiftningen	1
3. Översikt över lagstiftningen	1
4. Översikt över lagstiftningen	1
5. Översikt över lagstiftningen	1
6. Översikt över lagstiftningen	1
7. Översikt över lagstiftningen	1
8. Översikt över lagstiftningen	1
9. Översikt över lagstiftningen	1
10. Översikt över lagstiftningen	1
11. Översikt över lagstiftningen	1
12. Översikt över lagstiftningen	1
13. Översikt över lagstiftningen	1
14. Översikt över lagstiftningen	1
15. Översikt över lagstiftningen	1
16. Översikt över lagstiftningen	1
17. Översikt över lagstiftningen	1
18. Översikt över lagstiftningen	1
19. Översikt över lagstiftningen	1
20. Översikt över lagstiftningen	1
21. Översikt över lagstiftningen	1
22. Översikt över lagstiftningen	1
23. Översikt över lagstiftningen	1
24. Översikt över lagstiftningen	1
25. Översikt över lagstiftningen	1
26. Översikt över lagstiftningen	1
27. Översikt över lagstiftningen	1
28. Översikt över lagstiftningen	1
29. Översikt över lagstiftningen	1
30. Översikt över lagstiftningen	1
31. Översikt över lagstiftningen	1
32. Översikt över lagstiftningen	1
33. Översikt över lagstiftningen	1
34. Översikt över lagstiftningen	1
35. Översikt över lagstiftningen	1
36. Översikt över lagstiftningen	1
37. Översikt över lagstiftningen	1
38. Översikt över lagstiftningen	1
39. Översikt över lagstiftningen	1
40. Översikt över lagstiftningen	1
41. Översikt över lagstiftningen	1
42. Översikt över lagstiftningen	1
43. Översikt över lagstiftningen	1
44. Översikt över lagstiftningen	1
45. Översikt över lagstiftningen	1
46. Översikt över lagstiftningen	1
47. Översikt över lagstiftningen	1
48. Översikt över lagstiftningen	1
49. Översikt över lagstiftningen	1
50. Översikt över lagstiftningen	1
51. Översikt över lagstiftningen	1
52. Översikt över lagstiftningen	1
53. Översikt över lagstiftningen	1
54. Översikt över lagstiftningen	1
55. Översikt över lagstiftningen	1
56. Översikt över lagstiftningen	1
57. Översikt över lagstiftningen	1
58. Översikt över lagstiftningen	1
59. Översikt över lagstiftningen	1
60. Översikt över lagstiftningen	1
61. Översikt över lagstiftningen	1
62. Översikt över lagstiftningen	1
63. Översikt över lagstiftningen	1
64. Översikt över lagstiftningen	1
65. Översikt över lagstiftningen	1
66. Översikt över lagstiftningen	1
67. Översikt över lagstiftningen	1
68. Översikt över lagstiftningen	1
69. Översikt över lagstiftningen	1
70. Översikt över lagstiftningen	1
71. Översikt över lagstiftningen	1
72. Översikt över lagstiftningen	1
73. Översikt över lagstiftningen	1
74. Översikt över lagstiftningen	1
75. Översikt över lagstiftningen	1
76. Översikt över lagstiftningen	1
77. Översikt över lagstiftningen	1
78. Översikt över lagstiftningen	1
79. Översikt över lagstiftningen	1
80. Översikt över lagstiftningen	1
81. Översikt över lagstiftningen	1
82. Översikt över lagstiftningen	1
83. Översikt över lagstiftningen	1
84. Översikt över lagstiftningen	1
85. Översikt över lagstiftningen	1
86. Översikt över lagstiftningen	1
87. Översikt över lagstiftningen	1
88. Översikt över lagstiftningen	1
89. Översikt över lagstiftningen	1
90. Översikt över lagstiftningen	1
91. Översikt över lagstiftningen	1
92. Översikt över lagstiftningen	1
93. Översikt över lagstiftningen	1
94. Översikt över lagstiftningen	1
95. Översikt över lagstiftningen	1
96. Översikt över lagstiftningen	1
97. Översikt över lagstiftningen	1
98. Översikt över lagstiftningen	1
99. Översikt över lagstiftningen	1
100. Översikt över lagstiftningen	1

In the year 2000-01, the Government of Karnataka has approved a five-point plan for the development of the state. The plan is as follows:

- 1. To improve the quality of the primary and secondary education.
- 2. To improve the quality of the higher education.
- 3. To improve the quality of the technical education.
- 4. To improve the quality of the vocational education.
- 5. To improve the quality of the adult education.

The Government of Karnataka has also approved a five-point plan for the development of the state. The plan is as follows:

- 1. To improve the quality of the primary and secondary education.
- 2. To improve the quality of the higher education.
- 3. To improve the quality of the technical education.
- 4. To improve the quality of the vocational education.
- 5. To improve the quality of the adult education.

The Government of Karnataka has also approved a five-point plan for the development of the state. The plan is as follows:

- 1. To improve the quality of the primary and secondary education.
- 2. To improve the quality of the higher education.
- 3. To improve the quality of the technical education.
- 4. To improve the quality of the vocational education.
- 5. To improve the quality of the adult education.

The Government of Karnataka has also approved a five-point plan for the development of the state. The plan is as follows:

- 1. To improve the quality of the primary and secondary education.
- 2. To improve the quality of the higher education.
- 3. To improve the quality of the technical education.
- 4. To improve the quality of the vocational education.
- 5. To improve the quality of the adult education.
- 6. To improve the quality of the sports and physical education.
- 7. To improve the quality of the health and family welfare.
- 8. To improve the quality of the social welfare.
- 9. To improve the quality of the housing and urban infrastructure.
- 10. To improve the quality of the rural infrastructure.

Antal beslut per ärendeslag och försäkringskassa samt antalet socialförsäkringsnämnder år 1996

Förs.kassa ¹	F/Sjb	He	Vb	Bils	LASS
Stockholm	21 558	1 627	1 805	828	945
Uppsala	3 175	422	389	159	278
Södermanland	1 907	311	295	125	163
Östergötland	3 339	373	683	186	243
Jönköping	2 543	284	327	116	224
Kronoberg	1 522	174	246	75	89
Kalmar	2 152	215	298	108	110
Gotland	581	33	81	30	30
Blekinge	1 428	144	163	67	127
Kristianstad	2 960	264	282	123	163
Malmöhus	7 306	924	1 223	355	469
Halland	2 436	210	390	159	123
Bohuslän	2 830	325	437	181	137
Älvsborg	3 771	439	660	215	243
Skaraborg	2 272	293	379	115	172
Värmland	2 711	203	476	105	133
Örebro	2 227	361	355	168	109
Västmanland	2 416	314	379	118	125
Dalarna	2 559	350	445	179	225
Gävleborg	2 373	261	371	132	295
Västernorrland	2 294	243	320	171	114
Jämtland	1 479	116	171	49	64
Västerbotten	2 524	279	360	129	117
Norrbottnen	3 676	354	498	181	196
Göteborg	3 938	498	500	268	159
Summa	85 977	9 017	11 533	4 342	5 053

Förs.kassa	LAF/ LSP	DP	SEP	BDF/ USL	BoB
Stockholm	1 593	36	13	1 270	76
Uppsala	582	3	5	117	7
Södermanland	489	3	3	161	1
Östergötland	950	8	3	181	28
Jönköping	625	5	6	114	4
Kronoberg	360	1	5	65	4
Kalmar	572	0	0	70	0
Gotland	74	0	1	23	0
Blekinge	381	0	3	105	5
Kristianstad	1 340	7	3	152	4
Malmöhus	1 582	15	9	371	19
Halland	578	9	1	86	25
Bohuslän	419	40	0	113	12
Älvsborg	1 127	10	13	0	8
Skaraborg	518	3	0	39	4
Värmland	659	4	3	78	4
Örebro	404	1	2	100	2
Västmanland	755	4	6	59	1
Dalarna	861	4	1	30	0
Gävleborg	455	3	2	127	5
Västernorrland	700	0	2	99	0
Jämtland	419	0	0	90	0
Västerbotten	815	3	4	70	2
Norrbottnen	961	1	0	182	2
Göteborg	428	11	0	180	6
Summa	17 778	171	85	3 882	219

Förs.kassa	Ompr återkrav	Ompr övrigt	Antal beslut	Antal SFN	Ärende/ SFN
Stockholm	170	482	30 403	28	1 086
Uppsala	35	75	5 247	5	1 049
Södermanland	14	105	3 577	6	596
Östergötland	11	76	6 081	7	869
Jönköping	124	82	4 454	5	891
Kronoberg	14	64	2 619	3	873
Kalmar	11	75	3 611	5	722
Gotland	3	26	882	1	882
Blekinge	12	84	2 519	3	840
Kristianstad	25	103	5 426	5	1 085
Malmöhus	78	287	12 638	16	790
Halland	26	55	4 098	5	820
Bohuslän	58	80	4 632	5	926
Älvsborg	20	94	6 600	8	825
Skaraborg	9	85	3 889	4	972
Värmland	4	87	4 467	5	893
Örebro	3	121	3 853	5	771
Västmanland	1	206	4 384	6	731
Dalarna	2	107	4 763	6	794
Gävleborg	13	106	4 143	8	518
Västernorrland	24	120	4 087	5	817
Jämtland	2	25	2 415	2	1 208
Västerbotten	3	304	4 610	5	922
Norrbotten	33	2	5 152	7	736
Göteborg	13	271	6 272	8	784
Summa	708	3 122	140 822	163	

F/Sjb	Förtidspension/Sjukbidrag
He	Handikappersättning
Vb	Vårdbidrag
Bilst	Bilstöd till handikappade
LASS	Assistansersättning
LAF/LSP	Ersättning enl. arbetsskadelagen och lagen om statligt personskadeskydd
DP	Delpension
SEP	Särskild efterlevandepension
BDF/USL	Eftergift avseende återbetalningsskyldighet för utgivna bidragsförskott och underhållsstöd
BoB	Bostadsbidrag
Ompr återkr	Omprövning av beslut om återbetalningsskyldighet för felaktigt utbetald ersättning
Ompr övrigt	Resterande ärenden som skall omprövas av socialförsäkringsnämnd
SFN	Socialförsäkringsnämnd

Statens offentliga utredningar 1997

Kronologisk förteckning

1. Den nya gymnasieskolan – steg för steg. U.
 2. Inkomstskattelag, del I-III. Fi.
 3. Fastighetsdataregister. Ju.
 4. Förbättrad miljöinformation. M.
 5. Aktivt lönebidrag. Ett effektivare stöd för arbetshandikappade. A.
 6. Länsstyrelsernas roll i trafik- och fordonsfrågor. K.
 7. Byråkratin i backspegeln. Femtio år av förändring på sex förvaltningsområden. Fi.
 8. Röster om barns och ungdomars psykiska hälsa. S.
 9. Flexibel förvaltning. Förändring och verksamhetsanpassning av statsförvaltningens struktur. Fi.
 10. Ansvar för valutapolitiken. Fi.
 11. Skatter, miljö och sysselsättning. Fi.
 12. IT-problem inför 2000-skiftet. Referat och slutsatser från en hearing anordnad av IT-kommissionen den 18 december. IT-kommissionens rapport 1/97. K.
 13. Regionpolitik för hela Sverige. N.
 14. IT i kulturens tjänst. Ku.
 15. Det svåra samspelet. Resultatstyrningens framväxt och problematik. Fi.
 16. Att utveckla industriforskningsinstitutet. N.
 17. Skatter, tjänster och sysselsättning. + Bilagor. Fi.
 18. Granskning av granskning. Den statliga revisionen i Sverige och Danmark. Fi.
 19. Bättre information om konsumentpriser. In.
 20. Konkurrenslagen 1993-1996. N.
 21. Växa i lärande. Förslag till läroplan för barn och unga 6-16 år. U.
 22. Aktiebolagets kapital. Ju.
 23. Digital demokrati. Ett seminarium om Teknik, demokrati och delaktighet den 8 november 1996 anordnat av Folkområdesutredningen, IT-kommissionen och Kommunikationsforskningsberedningen. IT-kommissionens rapport 2/97. K.
 24. Välfärd i verkligheten – Pengar räcker inte. S.
 25. Svensk mat – på EU-fat. Jo.
 26. EU:s jordbrukspolitik och den globala livsmedelsförsörjningen. Jo.
 27. Kontroll Reavinst Värdepapper. Fi.
 28. I demokratins tjänst. Statstjänstemannens roll och vårt offentliga etos. Fi.
 29. Barnpornografi frågan. Innehavskriminalisering m.m. Ju.
 30. Europa och staten. Europeiseringens betydelse för svensk statsförvaltning. Fi.
 31. Kristallkulan – tretton röster om framtiden. IT-kommissionens rapport 3/97. K.
 32. Följdlagstiftning till miljöbalken. M.
 33. Att lära över gränser. En studie av OECD:s förvaltningspolitiska samarbete. Fi.
 34. Övervakning av miljön. M.
 35. Ny kurs i trafikpolitiken + bilagor. K.
 36. Bekämpande av penningtvätt. Fi.
 37. Ett tekniskt forskningsinstitut i Göteborg. U.
 38. Myndighet eller marknad. Statsförvaltningens olika verksamhetsformer. Fi.
 39. Integritet Offentlighet Informationsteknik. Ju.
 40. Unga och arbete. In.
 41. Staten och trossamfunden Rättslig reglering – Grundlag – Lag om trossamfund – Lag om Svenska kyrkan. Ku.
 42. Staten och trossamfunden Begravningsverksamheten. Ku.
 43. Staten och trossamfunden Den kulturhistoriskt värdefulla kyrkliga egendomen och de kyrkliga arkiven. Ku.
 44. Staten och trossamfunden Svenska kyrkans personal. Ku.
 45. Staten och trossamfunden Stöd, skatter och finansiering. Ku.
 46. Staten och trossamfunden Statlig medverkan vid avgiftsbetalning. Ku.
 47. Staten och trossamfunden Den kyrkliga egendomen. Ku.
 48. Arbetsgivarpolitik i staten. För kompetens och resultat. Fi.
 49. Grundlagsskydd för nya medier. Ju.
 50. Alternativa utvecklingsvägar för EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Jo.
 51. Brister i omsorg – en fråga om bemötande av äldre. S.
 52. Omsorg med kunskap och inlevelse – en fråga om bemötande av äldre. S.
 53. Avskaffa reklamskatten! Fi.
 54. Ministern och makten. Hur fungerar ministerstyre i praktiken? Fi.
 55. Staten och trossamfunden. Sammanfattningarna av förslagen från de statliga utredningarna. Ku.
 56. Folket som rådgivare och beslutsfattare. + Bilaga 1 och 2. Ju.
 57. I medborgarnas tjänst. En samlad förvaltningspolitik för staten. Fi.
 58. Personalutrymning. A.
 59. Svenskhemmet Voksenåsens förvaltningsform. Ku.
 60. Betal-TV inom Sveriges Television. Ku.
-

Statens offentliga utredningar 1997

Kronologisk förteckning

61. Att växa bland betong och kojor.
Ett delbetänkande om barns och ungdomars
uppväxtvillkor i storstädernas utsatta områden från
Storstadskommittén. S.
 62. Rosor av betong.
En antologi till delbetänkandet Att växa bland
betong och kojor från Storstadskommittén. S.
 63. Sverige inför epokskiftet.
IT-kommissionens rapport 5/97. K.
 64. Samhall. En arbetsmarknadspolitisk åtgärd
+ Bilagedel. A
 65. Polisens register. Ju.
 66. Statsskuldspolitiken. Fi.
 67. Återkallelse av uppehållstillstånd. UD.
 68. Grannlands-TV i kabelnät. Ku.
 69. Besparingar i stort och smått. U.
 70. Totalförsvaret och frivilligorganisationerna
– uppdrag, stöd och ersättning. Fö.
 71. Politik för unga.
+ 2 st bilagor. In.
 72. En lag om socialförsäkringar. S.
 73. Inför en svensk policy om säker elektronisk
kommunikation. Referat från ett seminarium
anordnat av IT-kommissionen, Närings- och
handelsdepartementet och SEIS den 11 december
1996. IT-kommissionens rapport 6/97. K.
 74. EU:s jordbrukspolitik, miljön och regional
utveckling. Jo.
 75. Bosättningsbegreppet. Skatterättsliga regler för
fysiska personer. Fi.
 76. Invandrare i vård och omsorg
– en fråga om bemötande av äldre. S.
 77. Uppföljning av inkomstskattelagen. Fi.
 78. Medelsförvaltning i kommuner och landsting. In.
 79. Försäkringsmäklare. En lagöversyn av
Försäkringsmäklarutredningen. Fi.
 80. Reformerad stabsorganisation. Fi.
 81. Allmännyttiga bostadsföretag.
+ Bilaga. In.
 82. Lika möjligheter. In.
 83. Om makt och kön – i spåren av offentliga
organisationers omvandling. A.
 84. En hållbar kemikaliepolitik. M.
 85. Förmån efter inkomst – Samordnat inkomst
begrepp för bostadsstöden och nya
kvalifikationsregler för rätt till
sjukpenninggrundande inkomst. S.
 86. Punktskattkontroll av alkohol, tobak och
mineralolja, m.m. Fi.
 87. Kvinnor, män och inkomster.
Jämställdhet och oberoende. A.
 88. Upphandling för utveckling. N.
 89. Handeln med skrot och begagnade varor. N.
 90. Ändrad organisation för det statliga plan-, bygg-
och bostadsväsendet. In.
 91. Jaktens villkor – en utredning om vissa jaktfrågor.
Jo.
 92. Medieföretag i Sverige – Ägande och
strukturförändringar i press, radio och TV. Ku.
 93. Hantering av fel i utjämningsystemet för
kommuner och landsting. In.
 94. Konkurrensneutralt transportbidrag. N.
 95. Forum för världskultur
– en rapport om ett rikare kulturliv. Ku.
 96. Lokalförsörjning och fastighetsägande.
En utvärdering av statens fastighetsorganisation.
Fi.
 97. Skydd av skogsmark. Behov och kostnader. M.
 98. Skydd av skogsmark. Behov och kostnader.
Bilagor. M.
 99. En ny vattenadministration. Vatten är livet. M.
 100. Nya samverkansformer inom den sjöhistoriska
museiverksamheten. Ku.
 101. Behandling av personuppgifter om
totalförsvarspliktiga. Fö.
 102. Mat & Miljö. Svensk strategi för EU:s
jordbruk i framtiden. Jo.
 103. Rapport med förslag om sändningsorter. Ku.
 104. Polis i fredens tjänst. UD.
 105. Agenda 21 i Sverige.
Fem år efter Rio – resultat och framtid. M.
 106. En fond för unga konstnärer. Ku.
 107. Den nya gymnasieskolan
– problem och möjligheter. U.
 108. Att lämna skolan med rak rygg – Om rätten till
skriftspråket och om förskolans och skolans
möjligheter att förebygga och möta läs- och
skrivsvårigheter. U.
 109. Myndighetsansvaret för transport av farligt
gods. Fö.
 110. Säkrare obligationer? Fi.
 111. Branschsanering - och andra metoder mot
ekobrott. Ju.
 112. En samordnad militär skolorganisation.
 113. Mot halva makten – elva historiska essäer om
kvinnors strategier och mäns motstånd. A.
 114. Styrsystem och jämställdhet. Institutioner i
förändring och könsmaktens framtid. A.
 115. Ljusnande framtid eller ett långt farväl?
Den svenska välfärdsstaten i jämförande
belysning. A.
 116. Barnets bästa i främsta rummet. FN:s konvention
om barnets rättigheter förverkligas i Sverige. S.
 116. Barnets bästa – en antologi. S.
-

Statens offentliga utredningar 1997

Kronologisk förteckning

117. Nobelcenter i Stockholm – ett informations- och aktivitetscentrum kring naturvetenskap, kultur och samhälle. Ku.
 118. Delade städer. S.
 119. En tydligare roll för hälso- och sjukvården i folkhälsoarbetet. S.
 120. Vuxenpedagogik i Sverige. Forskning, utbildning, utveckling. En Kartläggning. U.
 121. Skolfrågor – Om skola i en ny tid. U.
 122. Rättigheter i luftfartyg. K.
 123. Ett effektivare näringsförbud. N.
 124. IT-kommissionens hearing om den nya medie- och programvaruindustrin. Andrakammarsalen, Riksdagen, 1997-06-16. K.
 125. Ett svenskt investerarskydd. Fi.
 126. Bilen, miljön och säkerheten. Fi.
 127. Straffansvar för juridiska personer. Del A+B. Ju.
 128. Verkställighet och kontroll i utlänningsärenden. UD.
 129. Kollektivtrafik i tid + Bilaga. K.
 130. Effektivare statlig inköpssamordning. Fi.
 131. Lag om premiepension. Fi.
 132. Antimicrobial Feed Additives. Jo.
 133. Antimikrobiella fodertillsatser (sammandrag). Jo.
 134. Förtroendemännainflytande – ökad kvalitet och rättssäkerhet. S.
-

Statens offentliga utredningar 1997

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

- Fastighetsdataregister. [3]
Aktiebolagets kapital. [22]
Barnpornografifrågan.
Innehavskriminalisering m.m. [29]
Integritet Offentlighet Informationsteknik. [39]
Grundlagsskydd för nya medier. [49]
Folket som rådgivare och beslutsfattare.
+ Bilaga 1 och 2. [56]
Polisens register. [65]
Branschsanering - och andra metoder mot ekobrott. [111]
Straffansvar för juridiska personer. Del A+B. [127]

Utrikesdepartementet

- Återkallelse av uppehållstillstånd. [67]
Polis i fredens tjänst. [104]
Verkställighet och kontroll i utlänningsärenden. [128]

Försvarsdepartementet

- Totalförsvaret och frivilligorganisationerna
– uppdrag, stöd och ersättning. [70]
Behandling av personuppgifter om
totalförsvarspliktiga. [101]
Myndighetsansvaret för transport av farligt gods. [109]
En samordnad militär skolorganisation. [112]

Socialdepartementet

- Röster om barns och ungdomars psykiska hälsa. [8]
Välfärd i verkligheten – Pengar räcker inte. [24]
Brister i omsorg
– en fråga om bemötande av äldre. [51]
Omsorg med kunskap och inlevelse
– en fråga om bemötande av äldre. [52]
Att växa bland betong och kojor.
Ett delbetänkande om barns och ungdomars
uppväxtvillkor i storstädernas utsatta områden från
Storstadskommittén. [61]
Rosor av betong.
En antologi till delbetänkandet Att växa bland
betong och kojor från Storstadskommittén. [62]
En lag om socialförsäkringar. [72]
Invandrare i vård och omsorg
– en fråga om bemötande av äldre. [76]
Förmån efter inkomst – Samordnat inkomstbegrepp
för bostadsstöden och nya kvalifikationsregler för
rätt till sjukpenninggrundande inkomst. [85]
Barnets bästa i främsta rummet. FN:s konvention
om barnets rättigheter förverkligas i Sverige. [116]
Barnets bästa – en antologi. [116]
Delade städer. [118]

- En tydligare roll för hälso- och sjukvården i
folkhälsöarbetet. [119]
Förtroendemännainflytande – ökad kvalitet och
rättssäkerhet. [134]

Kommunikationsdepartementet

- Länsstyrelsernas roll i trafik- och fordonsfrågor. [6]
IT-problem inför 2000-skiftet. Referat och slutsatser från
en hearing anordnad av IT-kommissionen den
18 december. IT-kommissionens rapport 1/97. [12]
Digital demokr@ti. Ett seminarium om Teknik,
demokrati och delaktighet den 8 november 1996
anordnat av Folkromröstningsutredningen, IT-
kommissionen och Kommunikationsforsknings-
beredningen. IT-kommissionens rapport 2/97. [23]
Kristallkulan – tretton röster om framtiden.
IT-kommissionens rapport 3/97. [31]
Ny kurs i trafikpolitiken + bilagor. [35]
Sverige inför epokskiftet.
IT-kommissionens rapport 5/97. [63]
Inför en svensk policy om säker elektronisk
kommunikation. Referat från ett seminarium anordnat av
IT-kommissionen, Närings- och handelsdepartementet
och SEIS den 11 december 1996.
IT-kommissionens rapport 6/97. [73]
Rättigheter i luftfartyg. [122]
IT-kommissionens hearing om den nya medie- och
programvaruindustrin. Andrakammarsalen,
Riksdagen, 1997-06-16. [124]
Kollektivtrafik i tid + Bilaga. [129]

Finansdepartementet

- Inkomstskattelag, del I-III. [2]
Byråkratin i backspegeln. Femtio år av förändring på sex
förvaltningsområden. [7]
Flexibel förvaltning. Förändring och verksam-
hetsanpassning av statsförvaltningens struktur. [9]
Ansvar för valutapolitiken. [10]
Skatter, miljö och sysselsättning. [11]
Det svåra samspelet. Resultatstyrningens framväxt
och problematik. [15]
Skatter, tjänster och sysselsättning.
+ Bilagor. [17]
Granskning av granskning.
Den statliga revisionen i Sverige och Danmark. [18]
Kontroll Reavinst Värdepapper. [27]
I demokratins tjänst. Statstjänstemannens roll och
vårt offentliga etos. [28]
Europa och staten. Europeiseringens betydelse för
svensk statsförvaltning. [30]
-

Statens offentliga utredningar 1997

Systematisk förteckning

Att lära över gränser. En studie av OECD:s förvaltningspolitiska samarbete. [33]
Bekämpande av penningtvätt. [36]
Myndighet eller marknad.
Statsförvaltningens olika verksamhetsformer. [38]
Arbetsgivarpolitik i staten.
För kompetens och resultat. [48]
Avskaffa reklamskatten! [53]
Ministern och makten.
Hur fungerar ministerstyre i praktiken? [54]
I medborgarnas tjänst.
En samlad förvaltningspolitik för staten. [57]
Statsskuldpolitiken. [66]
Bosättningsbegreppet. Skatterättsliga regler för fysiska personer. [75]
Uppföljning av inkomstskattelagen. [77]
Försäkringsmäklare. En lagöversyn av Försäkringsmäklarutredningen. [79]
Reformerad stabsorganisation. [80]
Punktskattekontroll av alkohol, tobak och mineralolja, m.m. [86]
Lokalförsörjning och fastighetsägande.
En utvärdering av statens fastighetsorganisation. [96]
Säkrare obligationer? [110]
Ett svenskt investerarskydd. [125]
Bilen, miljön och säkerheten. [126]
Effektivare statlig inköpsamordning. [130]
Lag om premiepension. [131]

Utbildningsdepartementet

Den nya gymnasieskolan – steg för steg. [1]
Växa i lärande. Förslag till läroplan för barn och unga 6-16 år. [21]
Ett tekniskt forskningsinstitut i Göteborg. [37]
Besparingar i stort och smått. [69]
Den nya gymnasieskolan
– problem och möjligheter. [107]
Att lämna skolan med rak rygg – Om rätten till skriftspråket och om förskolans och skolans möjligheter att förebygga och möta läs- och skrivsvårigheter. [108]
Vuxenpedagogik i Sverige. Forskning, utbildning, utveckling. En Kartläggning. [120]
Skolfrågor – Om skola i en ny tid. [121]

Jordbruksdepartementet

Svensk mat – på EU-fat. [25]
EU:s jordbrukspolitik och den globala livsmedelsförsörjningen. [26]
Alternativa utvecklingsvägar för EU:s gemensamma jordbrukspolitik. [50]

EU:s jordbrukspolitik, miljön och regional utveckling. [74]
Jaktens villkor – en utredning om vissa jaktfrågor. [91]
Mat & Miljö. Svensk strategi för EU:s jordbruk i framtiden. [102]
Antimicrobial Feed Additives. [132]
Antimikrobiella fodertillsatser (sammandrag). [133]

Arbetsmarknadsdepartementet

Aktivt lönebidrag. Ett effektivare stöd för arbetshandikappade. [5]
Personaluthyrning. [58]
Samhall. En arbetsmarknadspolitisk åtgärd + Bilagedel. [64]
Om makt och kön – i spåren av offentliga organisationers omvandling. [83]
Kvinnor, män och inkomster.
Jämställdhet och oberoende. [87]
Mot halva makten – elva historiska essäer om kvinnors strategier och mäns motstånd. [113]
Styrssystem och jämställdhet. Institutioner i förändring och könsmaktens framtid. [114]
Ljusnande framtid eller ett långt farväl?
Den svenska välfärdsstaten i jämförande belysning. [115]

Kulturdepartementet

IT i kulturens tjänst. [14]
Staten och trossamfunden
Rättslig reglering
– Grundlag
– Lag om trossamfund
– Lag om Svenska kyrkan. [41]
Staten och trossamfunden
Begravningsverksamheten. [42]
Staten och trossamfunden
Den kulturhistoriskt värdefulla kyrkliga egendomen och de kyrkliga arkiven. [43]
Staten och trossamfunden
Svenska kyrkans personal. [44]
Staten och trossamfunden
Stöd, skatter och finansiering. [45]
Staten och trossamfunden
Statlig medverkan vid avgiftsbetalning. [46]
Staten och trossamfunden
Den kyrkliga egendomen. [47]
Staten och trossamfunden. Sammanfattningarna av förslagen från de statliga utredningarna. [55]
Svenskhemmet Voksenåsens förvaltningsform. [59]
Betal-TV inom Sveriges Television. [60]
Grannlands-TV i kabelnät. [68]

Statens offentliga utredningar 1997

Systematisk förteckning

Medieföretag i Sverige – Ägande och strukturförändringar i press, radio och TV. [92]
Forum för världskultur
– en rapport om ett rikare kulturliv. [95]
Nya samverkansformer inom den sjöhistoriska museiverksamheten. [100]
Rapport med förslag om sändningsorter. [103]
En fond för unga konstnärer. [106]
Nobelcenter i Stockholm – ett informations- och aktivitetscentrum kring naturvetenskap, kultur och samhälle. [117]

Närings- och handelsdepartementet

Regionpolitik för hela Sverige. [13]
Att utveckla industriforskningsinstitutet. [16]
Konkurrenslagen 1993-1996. [20]
Upphandling för utveckling. [88]
Handeln med skrot och begagnade varor. [89]
Konkurrensneutralt transportbidrag. [94]
Ett effektivare näringsförbud. [123]

Inrikesdepartementet

Bättre information om konsumentpriser. [19]
Unga och arbete. [40]
Politik för unga.
+ 2 st bilagor. [71]
Medelsförvaltning i kommuner och landsting. [78]
Allmännyttiga bostadsföretag.
+ Bilaga. [81]
Lika möjligheter. [82]
Ändrad organisation för det statliga plan-, bygg- och bostadsväsendet. [90]
Hantering av fel i utjämningsssystemet för kommuner och landsting. [93]

Miljödepartementet

Förbättrad miljöinformation. [4]
Följdragstiftning till miljöbalken. [32]
Övervakning av miljön. [34]
En hållbar kemikaliepolitik. [84]
Skydd av skogsmark. Behov och kostnader. [97]
Skydd av skogsmark. Behov och kostnader.
Bilagor. [98]
En ny vattenadministration. Vatten är livet. [99]
Agenda 21 i Sverige.
Fem år efter Rio – resultat och framtid. [105]

